

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Rigorózní práce

Slovesné perifráze ve španělštině

Verbal periphrases in Spanish

Autor rigorózní práce: Mgr. Pavla Škopková

Vedoucí rigorózní práce: doc. PhDr. Petr Čermák, PhD.

Rok: 2012

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.“

V Praze dne 15. 3. 2012

Pavla Škopková

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce doc.
PhDr. Petru Čermákovi, PhD. za jeho trpělivost a vždy ochotnou spolupráci.

1.	ÚVOD	1
2.	VYMEZENÍ TERMÍNU	3
3.	PERIFRÁZE JAKO PROSTŘEDKY VYJÁDŘENÍ POVAHY SLOVESNÉHO DĚJE	4
3.1.	ČEŠTINA	4
3.2.	ŠPANĚLSKÝ ASPEKT A ČESKÝ VID	6
3.3.	ASPEKT A POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE	7
3.4.	POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE	8
3.4.1.	<i>Fázové významy</i>	9
3.4.1.1.	Ingresivnost	9
3.4.1.2.	Durativnost	11
3.4.1.2.1.	<i>Durativní významy globální</i>	11
3.4.1.2.2.	<i>Durativní významy parciální</i>	11
3.4.1.3.	Terminativnost	14
3.4.2.	<i>Rezultativní významy</i>	17
3.4.3.	<i>Významy kvantitativní</i>	17
4.	SLOVESNÉ PERIFRÁZE S INFINITIVEM	18
4.1.	DEFINIČNÍ KRITÉRIA	19
4.2.	MODÁLNÍ PERIFRÁZE	24
4.2.1.	<i>Tener que + infinitiv</i>	25
4.2.2.	<i>Haber que + infinitiv</i>	27
4.2.3.	<i>Deber + infinitiv</i>	30
4.2.4.	<i>Deber de + infinitiv</i>	33
4.3.	ASPEKTUÁLNÍ PERIFRÁZE	37
4.3.1.	<i>Empezar/comenzar a + infinitiv</i>	39
4.3.2.	<i>Ponerse a + infinitiv</i>	41
4.3.3.	<i>Echar a + infinitiv</i>	43
4.3.4.	<i>Echarse a + infinitiv</i>	44
4.3.5.	<i>Romper a + infinitiv</i>	44
4.3.6.	<i>Volver a + infinitiv</i>	46
4.3.7.	<i>Soler/acostumbrar + infinitiv</i>	49
4.3.8.	<i>Acabar/Terminar de + infinitiv</i>	50
4.3.9.	<i>Dejar de + infinitiv</i>	56
4.3.10.	<i>Parar/Cesar de + infinitiv</i>	60
4.4.	REGIONÁLNÍ A STYLOVÉ A JINÉ ODLIŠNOSTI INFINITIVNÍCH PERIFRÁZÍ	61
5.	PERIFRÁZE S GERUNDIEM	67

5.1.	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY PERIFRÁZÍ S GERUNDIEM.....	67
5.2.	CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÍCH PERIFRÁZÍ S GERUNDIEM.....	71
5.2.1.	<i>Estar + gerundium</i>	71
5.2.2.	<i>Ir + gerundium</i>	78
5.2.3.	<i>Venir + gerundium</i>	80
5.2.4.	<i>Andar + gerundium</i>	81
5.2.5.	<i>Llevar + gerundium</i>	82
5.2.6.	<i>Quedar(se) + gerundium</i>	84
5.2.7.	<i>Seguir + gerundium</i>	85
5.2.8.	<i>Continuar + gerundium</i>	85
5.2.9.	<i>Proseguir + gerundium</i>	86
5.2.10.	<i>Acabar + gerundium, terminar + gerundium</i>	86
5.2.11.	<i>Empezar + gerundium, comenzar + gerundium</i>	87
6.	PERIFRÁZE S PARTICIPIEM.....	88
6.1.	CHARAKTERISTIKA KONKRÉTNÍCH PERIFRÁZÍ S MINULÝM PARTICIPIEM.....	89
6.1.1.	<i>Rezultativnost aktivní</i>	90
6.1.1.1.	<i>Tener + participium</i>	90
6.1.1.2.	<i>Dejar + participium</i>	90
6.1.1.3.	<i>Traer + participium</i>	91
6.1.1.4.	<i>Llevar + participium</i>	91
6.1.2.	<i>Rezultativnost pasivní</i>	92
6.1.2.1.	<i>Estar + participium</i>	92
6.1.2.2.	<i>Quedar + participium</i>	93
6.1.2.3.	<i>Venir + participium</i>	94
6.1.2.4.	<i>Ir + participium</i>	94
6.1.2.5.	<i>Andar + participium</i>	95
6.1.2.6.	<i>Salir + participium</i>	95
7.	PRAKTICKÁ ČÁST.....	96
7.1.	UVEDENÍ, METODOLOGIE. KORPUS.....	96
7.2.	ANALÝZA DAT NA KORPUSU: OBECNÉ PROBLÉMY.....	96
7.3.	INICIÁLNÍ PERIFRÁZE V KOMBINACI S INFINITIVEM LLORAR.....	98
7.3.1.	<i>Empezar a llorar</i>	99
7.3.2.	<i>Ponerse a llorar</i>	102
7.3.3.	<i>Echarse a llorar</i>	106
7.3.4.	<i>Romper a llorar</i>	107
7.3.5.	<i>Srovnání perifrází empezar a llorar, ponerse a llorar, echarse a llorar a romper a llorar</i>	109
7.4.	INICIÁLNÍ PERIFRÁZE V KOMBINACI S INFINITIVEM CORRER.....	113
7.4.1.	<i>Empezar a correr</i>	114
7.4.2.	<i>Ponerse a correr</i>	115

7.4.3.	<i>Echar a correr</i>	115
7.4.4.	<i>Romper a correr</i>	116
7.4.5.	<i>Srovnání</i>	117
7.5.	ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	117
8.	ZÁVĚRY	118
8.1.	RÉSUMÉ VE ŠPANĚLSKÉM JAZYCE	120
8.2.	RESUMÉ V ČESKÉM JAZYCE	123
8.3.	RESUMÉ V ANGLICKÉM JAZYCE	125
9.	BIBLIOGRAFIE	127

1. Úvod.

Tématem naší práce jsou slovesné perifráze ve španělštině. Zaměříme se především na perifráze s infinitivem, dále pak na perifráze s gerundiem. V menším rozsahu se podíváme i na perifráze s participiem.

V teoretické části práce se nejdříve seznámíme s obecným konceptem perifrází a jejich definicí. V problematice slovesných perifrází se názory lingvistů různí, my si jen velmi stručně představíme některé z nich. Poté se naše pozornost zaměří již na samotné perifráze jako na prostředky vyjádření povahy slovesného děje. Srovnáme český vid a španělský aspekt. Dále se budeme věnovat povaze slovesného děje a jejím významům, které si podrobněji představíme. Inspirací a zdrojem nám bylo dílo Bohumila Zavadila.

V další části práce se budeme věnovat definičním kritériím pro slovesnou perifrázi a systému důkazů, které za účelem ověření, jedná-li se o perifrázi, vypracoval Gómez Torrego. Z jeho práce budeme vycházet v následující části, kdy si podrobně popíšeme představitele skupin modálních a aspektuálních perifrází. Zaměříme se především na jejich specifické charakteristiky, význam a kombinatoriku. Přestože se jedná o část výkladovou, bude naší snahou výklad teorie proložit na vhodných místech příklady z paralelního korpusu. V části věnované perifrázím s gerundiem budeme vycházet z díla lingvistky Alicie Yllery a její práce v gramatice *Gramática descriptiva de la lengua española*. V části věnované perifrázím s minulým participiem tematicky navážeme na část práce věnované povaze slovesného děje, neboť budeme vycházet z díla Bohumila Zavadila.

Následuje část praktická, kde se budeme věnovat analýze konkrétních infinitivních vazeb a budeme se snažit hledat jejich ekvivalenty v češtině a porovnat získané výsledky.

Pro potřeby této analýzy budeme používat paralelní česko-španělský jazykový korpus, s jehož pomocí budeme moci porovnat, jaké jazykové prostředky používají oba jazyky. Tato databáze vzniká v rámci projektu InterCorp pod

záštitou Ústavu českého národního korpusu při FFUK v Praze. S laskavým svolením tohoto ústavu nám byl k databázi umožněn přístup, neboť zatím se jedná o databázi ne zcela přístupnou veřejnosti. I proto se budeme snažit této příležitosti co nejlépe využít a neomezovat se při používání dat z korpusu pouze na praktickou část práce. Konkrétní způsob využití korpusu popisujeme v úvodu do praktické části.

2. Vymezení termínu

Základní definice slovesné perifráze mluví o konstrukci skládající se ze dvou sloves, z nichž jedno je sloveso pomocné¹ a druhé je v neurčitém slovesném tvaru:

pomocné sloveso +infinitivo/gerundium/participium

Vznikají tedy tři skupiny: perifráze s infinitivem, gerundiem a participiem. Nejpočetnější skupinou jsou perifráze s infinitivem.

Spojení pomocného a významového slovesa se dělí na přímé a nepřímé. Nepřímé spojení se odehrává za pomoci předložky či spojky *que*. Tyto stojí mezi pomocným slovesem a tvarem neurčitým².

Identifikace slovesných vazeb může být komplikovaná, názory na to, co je a co není perifráze, se u některých autorů liší. Například R.Fente Gómez³ řadí mezi perifráze všechny složené a průběhové časy a trpný rod. E. Alarcos Llorach⁴ uvádí, že slovesná perifráze nefunguje jako jeden celek, ale jako dvě části (*núcleo + adyacente*).⁵ R. Seco⁶ perifráze nazývá *frases verbales*. Ty pak řadí na úroveň například *frases sustantivas, adverbiales*, atd. Slovesné perifráze se podle něj skládají z *verba predicativa*. To podle Seca může být pouze v infinitivu nebo gerundiu, nepřipouští tak perifráze s participiem. Vazby s participiem pojmenovává „*expresiones perifrásticas*“, nicméně nevěnuje jim větší pozornost.

Výše uvedené názory lingvistů znázorňují jen velice malou část diskuze okolo slovesných perifrází. V naší práci, kde se budeme věnovat především jejich významu a zároveň možných českým ekvivalentům, jsme se rozhodli vycházet z díla *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*.⁷

---

¹ Někteří autoři uvádí též výraz „polopomocné sloveso“. Toto si na rozdíl od pomocného slovesa zachovává určitý význam ze svého původního vyjádření, tedy např. sloveso *comenzar* ve vazbě *comenzar a + infinitiv*, kdy již sloveso samo o sobě vyjadřuje začátek děje. (SAN JOSÉ, V. B. – DUBSKÝ, Josef- KRÁLOVÁ, Jana. *Moderní gramatika španělštiny*. První vydání. Plzeň: Fraus, 1999)

² GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática didáctica del español*. Madrid, Ediciones SM 1997, s. 192

³ FENTE GÓMEZ, R. – FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, J. – G.FEIJOO, Lope. *Perifrasas verbales*. 2a edición. Madrid: Edelsa, 1997, s. 11

⁴ ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s.322

⁵ Srovnejme s definicí Gómeze Torrega, které se věnujeme později.

⁶ SECO, Rafael. *Manual de gramática española*. 11a edición, Madrid: Aguilar, 1993, s. 187

⁷ BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta (eds.). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999. (Pro účely této práce dále rovněž jako *Deskriptivní gramatika*.)

3. Perifráze jako prostředky vyjádření povahy slovesného děje

V následující kapitole se podíváme, jakou roli hrají slovesné perifráze při vyjádření povahy slovesného děje. Nejprve si shrneme situaci v češtině, porovnáme český vid a španělský aspekt a poté se podrobněji podíváme na kategorii povahy slovesného děje.

3.1. Čeština

Ve španělštině slovesa nesou kategorii osoby, čísla, času, způsobu a rodu. V češtině se k těmto přidává kategorie vidu.

Vidy v češtině máme dva: dokonavý a nedokonavý.

Dokonavý vid, jinak také vid perfektivní, vyjadřuje ukončenost děje. Nedokonavý vid, jinak také imperfektivní, pak vyjadřuje neuzavřenost děje či jeho trvání. V češtině existuje vidová opozice, setkáváme se s tzv. vidovými dvojicemi. Tento protiklad je platný téměř pro všechna slovesa a objevuje se u všech tvarů daného slovesa⁸: *Budu psát – napíšu, psal jsem – napsal jsem, psal bych – napsal bych, piš – napiš, psát – napsat, psán – napsán, píšíc – napsavši.*⁹

Přítomný čas je nedokonavý, neboť představuje děj v jeho průběhu. Pouze nedokonavá slovesa mohou mít význam přítomnosti. Dokonavé tvary automaticky nabývají významu budoucnosti¹⁰. Slovesa nedokonavá jsou pravidelná, tj. mohou mít význam minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Viz tabulka:

význam ->	minulost	přítomnost	Budoucnost
Dokonavá	napsal jsem	-	napíšu (<i>tvar přít. času</i>)
nedokonavá	psal jsem	píšu	budu psát

⁸ Slovesa, která nemají vidové protějšky, nazýváme imperfektiva tantum a perfektiva tantum. Mezi imperfektiva tantum se řadí mimo jiné slovesa modální.

⁹ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010, s. 311

¹⁰ Ty se pak dostávají do významové opozice s tvary analytickými: *budu psát – napíšu*

Kategorie vidu pak stojí na pomezí mezi gramatickými a lexikálními významy¹¹. Výrazové prostředky vidu jsou totiž hlavně slovotvorné, není pak zcela jasné, jak český vid chápat – jestli jako kategorii gramatickou nebo lexikální.

Odvozování vidových dvojic se děje pomocí předpon a přípon. Pokud z nedokonavého vidu vytváříme jeho dokonavý protějšek, nejčastěji použijeme předponu (*dělat* -> *udělat*, *psát* -> *napsat*, *číst* -> *přečíst*). V opačném případě, tedy budeme-li z dokonavého slovesa chtít nedokonavé, častěji použijeme přípony (*říct* -> *říkat*).

Skutečné slovotvorné odvození pak nastává ve chvíli, kdy z nedokonavého slovesa pomocí předpony vznikne sloveso dokonavé, ovšem s odlišným významem. Od něj pak můžeme zpětně pomocí přípony vytvořit příslušné nedokonavé tvary:

nese -> přinese -> přináší

V tomto případě předpona *nese* sekundární význam obsahově příbuzné kategorie: kategorie slovesného děje. Podívejme se na situaci například u slovesa *psát* a jeho nedokonavého tvaru *napsat*, kromě *napsat* najdeme ještě tvary jako *dopsat*, *odepsat*, *popsat*, *přepsat*, *rozepsat*, *sepsat*, *vypsát*, *atd.* Na tomto místě vyvstávají pochybnosti, jedná-li se pouze o gramatickou obměnu stejného lexému (zde *psát*), nebo můžeme-li je už považovat za lexémy zcela autonomní.¹²

Mluvnice současné španělštiny tak dochází k závěru, že „v češtině se výrazové prostředky kategorie vidu prostupují s prostředky vyjadřování kategorie povahy slovesného děje a dokonce s prostředky slovotvornými.“¹³

---

¹¹ CVRČEK, Václav a kolektiv. *Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010, s. 245

¹² ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010, s.311

¹³ Tamtéž

3.2. Španělský aspekt a český vid

Ve španělštině se setkáváme s aspektem. Je však možné kategorii aspektu považovat za ekvivalent české kategorie vidu?

Termín *aspecto* používanými španělskými lingvisty byl inspirován situací ve slovanských jazycích. O jeho užívání a správnosti se mezi lingvisty vedou diskuze, jedná se totiž o kategorii relativně novou. Rojo¹⁴ uvádí, že v žádné z gramatik napsaných před rokem 1917 se tento termín nevyskytuje, do té doby gramatiky uváděly pouze kategorii času a způsobu.

Jak jsme viděli, slovesný systém češtiny (a slovanských jazyků) se nezakládá na opozici časů, ale na opozici vidové. Považovat tedy španělský *aspecto* za ekvivalent vidu může být problematické.

Mluvnice současné španělštiny uvádí, že „španělský aspekt se s českým videm shoduje v tom, že obsahově jsou obě kategorie založeny na opozici dvou významů subjektivního nazírání děje, totiž nazírání perfektivního nebo imperfektivního. Tato opozice je v zásadě srovnatelná s opozicí dokonavost – nedokonavost v češtině. Zcela odlišné jsou však výrazové prostředky. Španělština nepoužívá k vyjádření aspektových opozic prostředků slootovorných, které by umožňovaly vyjádřit perfektivnost nebo imperfektivnost děje autonomně, nezávisle na času a modu. Aspektové významy se tu vyjadřují kumulativně, amalgamují se s významy časovými a modálními v jednotlivých modotemporálních paradigmatech, přičemž některé modotemporální významy jsou aspektově příznakové (jednoznačně perfektivní nebo imperfektivní), jiné jsou aspektově bezpříznakové (mohou být chápány jak perfektivně, tak imperfektivně).“¹⁵

---

¹⁴ ROJO, G. Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español. In BOSQUE, I. (ed.), *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990

¹⁵ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010, s. 312

3.3. Aspekt a povaha slovesného děje

Ve španělštině jsou výrazové prostředky kategorie aspektu odlišné od prostředků kategorie povahy slovesného děje. Vzájemné vztahy jsou rovněž odlišné, neboť ve španělštině se mohou obě kategorie volně kombinovat. Například durativní povaha slovesného děje je slučitelná s imperfektivním aspektem, i s aspektem perfektivním.¹⁶ Zatímco děj z hlediska povahy slovesného děje durativní je v češtině automaticky nedokonavý:

Dokonavé: *Me estuve preparando desde el lunes hasta el viernes.*

Nedokonavé: *Me estaba preparando desde el lunes hasta el viernes.*

Zatímco aspekt je vyjadřován morfologickými prostředky, které úzce souvisejí s kategorií času, význam povahy slovesného děje je určován ustálenými perifrastickými konstrukcemi. B. Zavadil používá termín *prémorfologické útoary*, o kterém píše jako o moderním ekvivalentu známějších španělských názvů *perífrasis verbales* nebo *construcciones perifrásticas*.

B. Zavadil pokládá za nutné od sebe rozlišovat povahu slovesného děje a aspekt. Povahu slovesného děje vidí pak jako samostatnou kategorii. Ve španělských gramatikách tato bývá zahrnována pod *aspekt*. Povaha slovesného děje je pro B. Zavadila obdobou německého *Aktionsart*. Tento termín se do španělštiny překládá jako *modo de acción*. Vzhledem k tomu, že ve španělštině existuje podobný termín *modo verbal*, volí autor termín *carácter de la acción verbal* (česky „povaha slovesného děje“). Vzhledem k tomu, že povaha slovesného děje ve španělštině úzce souvisí s tématem slovesných perifrází, budeme se jí podrobněji věnovat v následující kapitole.

---

¹⁶ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010 s. 311

3.4. Povaha slovesného děje

V této části práce se budeme podrobněji věnovat tématu povahy slovesného děje. Rozhodli jsme se vycházet z díla B. Zavadila¹⁷, jednak proto, že on sám považuje povahu slovesného děje za samostatnou kategorii (na rozdíl od většiny španělských gramatiků, kteří, jak jsme se již zmiňovali, povětšinou nerozlišují mezi aspektem a povahou slovesného děje), jednak protože autor zná situaci v češtině. Je tak zajímavé a přínosné pozorovat, jak se této problematice chopil někdo, kdo dobře zná obě jazyková prostředí.

Povaha slovesného děje pomocí slovesných perifrází vyjadřuje fázové a kvantitativní významy. Fázové významy dále pak dělíme na fázovost počáteční (tedy ingresivnost), fázovost průběhovou (durativnost) a fázovost koncovou (terminativnost). Další významy, které povaha slovesného děje může vyjadřovat, jsou významy rezultativní.

Kvantitativní významy zahrnují opakovanost (význam iterativní), násobnost (význam frekventativní) případně obvyklost děje (význam habituální).

V části práce, která následuje, se budeme věnovat každému z těchto významů. Jak jsme již zmiňovali, v popisu vycházíme z díla B. Zavadila. Tento popis se pokusíme doplnit příklady z paralelního korpusu, bude-li to namístě. Zároveň se pokusíme udělat přehled jednotlivých perifrází podle jejich významu. Tabulku s rozdělením perifrází řadíme vždy na konec popisu jednotlivých významů.

---

¹⁷ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010

3.4.1. Fázové významy

3.4.1.1. Ingresivnost

Popisuje proces děje z hlediska jeho počátku. Ingresivnosti rozeznáváme celkem čtyři: inminentní, dispozitivní, inicální a inceptivní.

- **Inminentní ingresivnost** je proces, který bezprostředně nastane. Tyto perifráze nepřipouštějí negaci.

Sintió, de pront , que estaba por descifrar el misterio

Náhle pocítil, že má na dosah rozluštění celé záhady.

Poco tiempo me queda, nos avisan que la nave está por zarpar.

Upozorňují mě, že loď se už chystá zvednout kotvy, a nemám tedy času nazbyt.

- **Dispozitivní ingresivnost** je děj bezprostředně zamýšlený. Jedná se pouze o perifrázi *ir a + infinitiv*.
- **Iniciální ingresivnost**¹⁸ značí proces, který začíná.
- **Inceptivní ingresivnost** Zavadil¹⁹ používá tento termín pro děj, který je počáteční v řadě jiných dějů. Jde tedy o děj, který začíná a předchází začátku jiných dějů. Používají se s předložkou *por*.

Hábilmente, empieza por destacar la superfluidad del acto de judas.

Začíná obratně tím, že zdůrazňuje zbytečnost Jidášova činu.

Empezaron por contar las entrevistas con el presidente Gaviria.

Úvodem jim vylíčili své rozhovory s prezidentem Gaviriou.

---

¹⁸ Dříve též inchoativní. Rozdílům ve významu, stejně jako rozdílům stylistickým a regionálním se věnujeme v pozdější části této práce.

¹⁹ Autor uvádí, že tento termín není v tomto významu přijímán obecně: „Roca Pons např. považuje za inceptivní perifráze s *empezar, comenzar, principiar + inf.a* stavi je do opozice vůči perifrázím ingresivního typu *ponerse a hablar*, u nichž předpokládá prudší začátek děje.“ (ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010, s. str.319)

Následující tabulka přehledně zobrazuje jednotlivé perifráze s ingresivním významem a jejich zařazení do systému dělení povahy slovesného děje.

Ingresivnost	inminentní	estar por + infinitiv
		estar para + infinitiv
		estar a punto de + infinitiv
	dispozitivní	ir a + infinitiv
	iniciální	empezar a + infinitiv
		comenzar a + infinitiv
		principiar a + infinitiv
		ponerse a + infinitiv
		echar(se) a + infinitiv
		romper a + infinitiv
		entrar a + infinitiv
		pasar a + infinitiv
		largarse a + infinitiv
		coger a + infinitiv
		agarrar a + infinitiv
		darse a + infinitiv
		meterse a + infinitiv
		lanzarse a + infinitiv
	arrojarse a + infinitiv	
	soltarse a + infinitiv	
precipitarse a + infinitiv		
inceptivní	empezar por + infinitiv	
	comenzar por + infinitiv	
	principiar por + infinitiv	

3.4.1.2. Durativnost

Durativní významy povahy slovesného děje dělí Zavadil na dvě skupiny perifrází, a to na durativní významy **globální** a durativní významy **parciální**, podle toho, jestli vyjadřují trvání děje jako celek nebo na průběh děje nahlíží po částech.

3.4.1.2.1. Durativní významy globální

Tato skupina nahlíží na trvání děje jako na celek. Perifráze v této skupině jsou tzv. koordinační. Skládají se z pomocného slovesa (viz tabulka) + spojky *y* + významového slovesa v nefinitním tvaru. Tyto perifráze nepřipouští kombinace s negací. Aspekt, ve většině případů, této durativnosti bývá perfektivní. V přítomném čase do jisté míry nahrazuje perfektivní aspekt.

Va y me dice que le ayude.

*Přijde a chce, abych mu pomohl.*²⁰

Druhým typem je perifráze *salir + gerundium*:

Qué le vamos a hacer, de cualquier modo salgo ganando.

Co se dá dělat, stejně zvítězím já.

U těchto perifrází jsou patrná jistá omezení v užívání. Jednou z perifrází je například perifráze se slovesem *emer*. Ta se pak vzhledem k významu, kterého toto sloveso nabývá v Latinské Americe, používá spíše ve Španělsku.

3.4.1.2.2. Durativní významy parciální

Zde nahlížíme na děj po částech. Děj je, jak uvádí Zavadil, nazírán jako vnitřně členěný.²¹

---

²⁰ Příklad z *Mluvnice současné španělštiny*.

²¹ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010, s.319

Tento význam se dále člení na aktuální (tj. aktuálně probíhající), retrospektivní, prospektivní, kontinuativní, persistentní a distributivní. V této skupině se setkáváme s perifrázemi s gerundiem.

- **Aktuální durativnost** popisuje děj právě probíhající. Tento typ durativnosti může být pojat imperfektivně i perfektivně, čeština však tento rozdíl nedokáže postihnout. (*estaba hablando x estuve hablando*):

Estuve trabajando toda la noche.

Pracovala jsem celou noc.

Él estaba trabajando en las minas del norte.

*Esteban Trueba **pracoval** v dolech na severu.*

- **Restrospektivní durativnost** popisuje děj, který se z minulosti odvíjí směrem do přítomnosti, tedy v minulosti začal a pokračuje do přítomnosti. K jeho popisu slouží perifráze *venir + gerundium*. Ve většině případů se kombinuje se slovesy v přítomném čase a imperfektu.

*Sencillamente nos hemos dado cuenta de que lo que uno **viene pensando** desde hace siglos, las ideas heredadas, no son necesariamente las mejores.*

*Prostě jsme si najednou uvědomili, že myšlenky minulých století, které jsme zdělili, nejsou vždy ty nejlepší. (*viene pensando desde hace siglos*- zde parafrázováno jako *myšlenky minulých století*. Vyjadřuje tedy, že už si to myslí už nějakou dobu, již z dřívějšíka.)*

- **Prospektivní durativnost** je děj, který se odvíjí postupně směrem do budoucnosti.

*Flota en el aire como un pesar que se **va clavando** en los corazones.*

Ve vzduchu je jakési hoře a proniká do srdcí

Pojí-li se s perfektivním slovesem, význam je iterativní:

Va poniendo poniendo las cosas en la maleta.

Skládá věci do kufru. (jednu po druhé)²²

- **Kontinuativní durativnost** popisuje děj, který dále pokračuje. Nejpoužívanější z perifrází je *seguir + gerundium*, perifráze s *continuar* je o něco méně častá. Perifráze s *proseguir* je víceméně knižní a používá se především na Kubě.

*Mi madre **sigue regateando** con Dios.*

Maminka dál smlouvá s Bohem.

*Todos los camellos han pasado la frontera, Guk **sigue esperando**.*

Všichni velbloudi už jsou za hranicemi, jen Guk stále čeká.

- **Persistentní durativnost** popisuje děj, který dále pokračuje, je však časově omezen.

---

²² Příklad z *Mluvnice současné španělštiny*.

- **Distributivní durativnost** - děj, který se odvíjí po částech.

durativnost	globální	coger y + nefinitní tvar sl.	
		tomar y + nefinitní tvar sl.	
		agarrar y + nefinitní tvar sl.	
		ir y + nefinitní tvar sl.	
		venir y + nefinitní tvar sl.	
		llegar y + nefinitní tvar sl.	
		salir + gerundium	
	parciální	aktuální	estar + gerundium
		retrospektivní	venir + gerundium
		prospektivní	ir + gerundium
		kontinuativní	seguir + gerundium
			continuar gerundium +
			proseguir gerundium +
persistentní	llevar + gerundium		
distributivní	andar + gerundium		

3.4.1.3. Terminativnost

Terminativní povaha slovesného děje vyjadřuje proces v jeho koncové fázi. Můžeme ji dále dělit na cessativní, egresivní, konkluzivní, finitivní a konzumativní.

- **Cessativní terminativnost**

Charakterizuje děj jako ukončený, jeho realizace ustala.

- **Egresivní terminativnost**

Jedná se o bezprostředně ukončený děj. Existují tendence postavit tuto kategorii na úroveň času předpřítomného jako jeho protiklad. Tyto perifráze nelze užít v negaci. Perifráze *venir de + infinitivo* se vyskytuje vzácně.

Perifráze *acabar de + infinitivo* je základním výrazovým prostředkem tohoto významu povahy slovesného děje. V egresivním významu se pomocné sloveso vyskytuje pouze v přítomném čase nebo v imperfektu²³. Rozdílům ve významu samotné perifráze podle formy pomocného slovesa se věnujeme samostatně v popisu této konkrétní perifráze.

- **Konkluzivní terminativnost**

Tento termín používáme pro děj, který je v poslední fázi, případně je již dokončený. Tento význam připouští pouze slovesa nekonkluzivní; slovesa konkluzivní nabývají v tomto významu významu iterativního.

Cuando terminamos de conocer el castillo eran más de las cinco.

Když jsme skončili s prohlídkou zámku, bylo už pět hodin pryč.

- **Finitivní terminativnost**

Charakterizuje děj jako završený, dokončený. V češtině se v ekvivalentech setkáváme s příslovcem *nakonec*. Perifráze tak vyjadřují to, že se „nakonec něco stalo.“

Siempre terminamos por saber cuándo se miente.

Nakonec to vždycky zjistíme, když někdo lže.

- **Konzumativní terminativnost**

Charakterizuje děj jako dokončený. K jeho dokončení došlo po určitém čase.

---

²³ Tedy v kopréteritu.

Tabulka perifrází ve významu terminativnosti:

terminativnost	cessativní	dejar de + infinitiv
		cesar de + infinitiv
		parar de + infinitiv
	egresivní	acabar de + infinitiv
		venir de + infinitiv
	konkluzivní	terminar de + infinitiv
		acabar de + infinitiv
		concluir de + infinitiv
	finitivní	terminar por + infinitiv
		acabar por + infinitiv
	konsumativní	venir a + infinitiv
llegar a + infinitiv		

3.4.2. Rezultativní významy

Perifráze patřící do této skupiny vyjadřují výsledek děje jako stav. Povaha slovesného děje s rezultativním významem charakterizuje děj jako dovršený, výsledek tohoto děje pak trvá jako stav. Trvání tohoto výsledného stavu je pak různé, liší se podle pomocných a polopomocných sloves.

Perifráze v této skupině se pojí s participiem.²⁴

Rezultativní	tener + participium
	dejar + participium
	traer + participium
	llevar + participium
	estar + participium
	quedar + participium
	venir + participium
	ir + participium
	andar + participium
	salir + participium

3.4.3. Významy kvantitativní

Tento význam vyjadřuje repetitivnost a habituálnost.

Repetitivní význam děje popisuje děje, které se opakují. Význam habituální zahrnuje děje, které jsou obvyklé a jejich opakování je významově odlišné od dějů repetitivních.²⁵

Kvantitativní	repetitivní	volver a + infinitiv
	habituální	soler + infinitiv
		acostumbrar a + infinitiv

²⁴ Perifráze v tabulce zaznamenané kurzívou jsou pasivně pojaté.

²⁵ Jednotlivým perifrázím a jejich významům se podrobně věnujeme později.

4. Slovesné perifráze s infinitivem

V této kapitole se budeme podrobněji věnovat jednotlivým slovesným perifrázím s infinitivem. Následující tabulka přehledně ukazuje rozdělení těchto vazeb podle Gómeze Torrega. V této části práce se dále budeme věnovat vazbám modálním a vazbám aspektuálním.

Vazby modální	deber + infinitiv
	deber de + infinitiv
	tener que + infinitiv
	haber de + infinitiv
	haber que + infinitiv
	<i>poder + infinitiv</i>
	<i>querer + infinitiv</i>
Vazby aspektuální²⁶	ir a + infinitiv
	empezar/comenzar + infinitiv
	ponerse a + infinitiv
	echar/echarse + infinitiv
	romper a + infinitiv
	estar a punto de + infinitiv
	volver a + infinitiv
	soler/acostumbrar + infinitiv
	acabar/terminar + infinitiv
	dejar de + infinitiv
	parar/cesar de + infinitiv
Ostatní vazby	venir a + infinitiv
	llegar a + infinitiv
	acertar a + infinitiv
	alcanzar a + infinitiv
	acabar/terminar por + infinitiv
	tardar en + infinitiv
	no tener por qué + infinitiv
	no haber por qué + infinitiv

---

²⁶ Termín *aspektuální* používá ve své práci Gómez Torrego. Jedná se o fázovost děje, viz kapitola o povaze slovesného děje. V následující části práce vycházíme z práce již zmíněného Gómeze Torrega, proto budeme dále používat i tento jeho termín. Nicméně, případným čtenářům doporučujeme seznámit se blíže s kapitolou o povaze slovesného děje a s terminologií v ní užitou.

4.1. Definiční kritéria

V následující části se budeme věnovat obecné charakteristice perifrází. Tyto charakteristiky do značné míry perifrázi definují, přestože u některých případů se ne všichni lingvisté shodnou, zdali se jedná o perifrázi či nikoliv.

Slovesná perifráze je vazba, která se podle základní definice skládá alespoň ze dvou sloves – prvního slovesa pomocného a druhého slovesa v neurčitém tvaru (infinitivu, gerundiu i participiu – podle toho mluvíme o infinitivních vazbách a vazbách s gerundiem a participiem):

*Pomocné sloveso + infinitiv/gerundium/participium*²⁷

První, pomocné sloveso, většinou částečně přišlo o svůj původní význam. Toto sloveso se časuje.²⁸ Tato slovesa spolu tvoří jeden celek, tedy nejedná se o případ, kdy by jedno bylo podřízeno druhému.

Gómez Torrego²⁹ dává jako příklad *Los alumnos tienen que estudiar dos lecciones más*, část *tienen que estudiar* figuruje jako jeden větný prvek, přestože se skládá ze dvou sloves, neexistuje mezi nimi vztah suboordinace/koordinace. Takové věty jsou tedy vždy jednoduché, nejedná se o větu rozvitou:

- a) *Esto viene a costar unas mil pesetas.*
- b) *Juan vienen a estudiar a mi casa todos los días.*

V případě věty a) se jedná o větu jednoduchou, neboť *viene a costar* tvoří celek. Ve větě b) je sloveso *venir* nadřazeno slovesu *estudiar*. Nemůžeme tedy mluvit o větě jednoduché. *Viene a estudiar a mi casa* znamená *Chodí se k nám učit*, sloveso *venir* v tomto případě není pomocným slovesem v perifráze, jedná se zde o plně významové sloveso, narozdíl od věty a), ve které je významovým slovesem *costar* a sloveso *venir* plní úlohu pomocného slovesa.

---

²⁷ V této práci se dále věnujeme i perifrázím s gerundiem a participiem, definiční kritéria, jak budeme mít možnost přesvědčit se, jsou obdobná. Nicméně nejpodrobněji vypacovaná jsou právě pro perifráze s infinitivem.

²⁸ Není podmínkou. Viz příklad *Juan puede volver a estudiar*.

²⁹ GÓMEZ TORREGO, Leonardo. Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 3325

Přestože se v této části práci věnujeme infinitivním perifrázím, není od věci zmínit se, že stejně se chovají i perifráze s gerundiem a participiem.

Abychom poznali, jedná-li se o perifrázi, můžeme se řídit určitými podmínkami. Podle toho, jestli je daná konstrukce splňuje, poznáme, jedná-li se o perifrázi. V *Deskriptivní gramatice* Gómez Torrego dokonce vypracoval jakýsi seznam těchto podmínek, mohli bychom mluvit o jakémsi testování, kterému můžeme konstrukci podrobit, chceme-li zjistit, zdali jde o perifrázi. Jedním z nich je takzvaný test komutace:

V tomto tzv. **testu komutace** (tedy nahrazení) zjišťujeme, jde-li infinitiv (v případě infinitivních vazeb) nahradit jménem, zájmenem nebo doplňující větou. Pokud infinitiv takové nahrazení dovoluje, při zachování významu věty i funkci jednotlivých slov, nejedná se o slovesnou perifrázi³⁰. Podívejme se na následující příklady:

a) *Juan {tiene que/puede/debe(de)/suele/ha de...} presentar el carné.*

b) *Juan {desea/necesita/teme/prefiere...} presentar el carné.*

V první větě a) nemůžeme infinitiv nahradit například na **Juan lo tiene*. Jedná se o perifrázi.

Ve větě b) nahrazením získáme platné věty jako například *Juan lo necesita*, kde je původní význam věty zachován. V tomto případě nelze mluvit o perifrázi. Stejným způsobem, jak uvádí Gómez Torrego, lze nahradit infinitiv následujícím způsobem³¹: *Juan {desea/necesita/teme/prefiere...} que se presente el carné*, oproti **Juan {tiene que/puede/debe(de)/suele/ha de...} que se presente el carné*. Jak vidíme, v případě věty a) toto nahrazení opět není možné, jedná se tedy o perifrázi.

---

³⁰ O tomto nahrazení pojednává rovněž E. Alarcos Llorach (ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999, s. 325).

³¹ V tomto případě nutně dojde ke změně podmětu.

Dalším způsobem, jak ověřit, jedná-li se o perifrázi, je přetvoření věty na otázku a nahrazení infinitivu tázacím zájmenem *qué*. Pro toto ověření si vypůjčíme předchozí věty, vznikne nám tak:

a) *¿*Qué {tiene/puede/debe/suele/ha...} Juan?*

b) ¿*Qué {desea/necesita/teme/prefiere...} Juan?*

První věta si nezachovala svůj původní význam. Aby byl význam zachován, museli bychom doplnit větu o *hacer*: ¿*Qué {tiene que/puede/debe(de)/suele/ha...} hacer Juan?* Věta b) si svůj význam podržela, doplnění věty o další sloveso za účelem zachování významu tedy není nutné.

V některých případech nelze infinitiv nahradit všemi jménem, zájmenem nebo doplňující větou. K tomu, aby se prokázalo, že se nejedná o perifrázi, stačí, aby se infinitiv nechal nahradit alespoň jednou z uvedených možností.

- K dalšímu ověření, zda se jedná o perifrázi, nám poslouží skutečnost, že infinitiv perifráze si může volit další větné členy a podmět. První, tedy pomocné sloveso, takovou schopnost nemá, jeho funkce je čistě gramatická. Jestliže se setkáme s výrazem, kde si pomocné sloveso tyto větné prvky volí, nejedná se o perifrázi.
- Můžeme-li větu transformovat následujícím způsobem za použití slovesa *ser* (respektive jeho tvaru *es*), nejedná se o perifrázi:

El chico quiere salir de casa. → Lo que el chico quiere es salir de casa.

Pasivizace

V pasivních konstrukcích se slovesem *ser* je pro slovesné perifráze typické, že pomocné sloveso nikdy nelze převést do pasivního tvaru, toto umožňuje pouze infinitiv. Větné konstrukce s transitivními slovesy, které nejsou perifrázemi, převádí na pasivní tvar tato slovesa, nikoliv infinitiv.

Větu *Juan puede leer la carta* nelze tedy převést na **Leer la carta es podido por Juan*, lze převést na *La carta puede ser leída por Juan*.

U věty, kde se nejedná o slovesnou perifrázi, například *Juan deseó leer la carta* je možné *Leer la carta fue deseado por Juan*, ne však **La carta desea ser leída por Juan*.

V případě zvrtné pasivní konstrukce se tato aplikuje na celou perifrázi. Pokud je podmět v plurálu, musí v něm být i pomocné sloveso. Pokud se nejedná o perifrázi, pasivní konstrukce bude vztahovat pouze na první sloveso (tedy vyčísované sloveso), z druhého slovesa se stává podmět.

a) *Se pueden celebrar las elecciones.*

b) *Se desea celebrar las elecciones.*

V případě a) je podmět (*las elecciones*) v plurálu, jak vidíme, i pomocné sloveso (*se pueden*) je pak v plurálu. Ve větě b), kdy se nejedná o perifrázi, již *las elecciones* nejsou podmětem, tentokrát se váže na infinitiv a tato celá konstrukce je pak podmětem.

Vzhledem k tomu, že tuto metodu nelze aplikovat na všechny konstrukce, nejedná se o metodu základní, jak určit, co je a co není perifrází. Nicméně i tato metoda má v systému dokazování své místo.

Pozice zájmen

U této metody se setkáváme s výjimkami, nejedná se tedy o základní metodu určení perifrází.

Jedná se o pozici zájmen, které se na danou konstrukci váží. Ta mohou stát buď před pomocným slovesem, nebo za infinitivem. V případě dvou zájmen, stojí obě vždy spolu, pokud před pomocným slovesem, tak samostatně. Stojí-li za infinitivem, váží se přímo na něj. Rozdělit tato zájmena by bylo považováno za chybu.

Tengo que decírtelo.

Te lo tengo que decir.

*Te tengo que decirlo.

Fue a contármelo.

Me lo fue a contar.

*Me fue a contarlo.

Puede decírselo.

Se lo puede decir.

*Le puede decirlo.

Všechny perifráze (s výjimkou těch se zvratným pomocným zájmenem a dále perifráze *haber que + infinitiv*) povolují tuto dvojí možnost postavení zájmen. Nemůžeme ovšem říci, že všechny konstrukce, které toto dovolují, jsou perifrastické.

Máme-li v konstrukci zvratná slovesa, platí, že zájmeno pomocného slovesa nelze připojit k významovému slovesu. Naopak zájmeno patřící ke zvratnému významovému slovesu lze připojit ke slovesu pomocnému.

Se puso a contar chistes.   **Puso a contarse chistes.*

Tuvo que marcharse.   *Se tuvo que marchar.*

Autorem výše popsaného systému dokazování je Gómez Torrego. V další části práce, kterou věnujeme detailnějšímu popisu infinitivních perifrází, vycházíme z práce právě tohoto lingvisty, i to je důvodem, proč tyto důkazy, které nejsou vždy plně uplatňovány, budeme považovat pro účely naší práce za výchozí. Budeme-li tedy v popisu odkazovat na splnění všech formálních podmínek pro perifráze, budeme odkazovat právě na splnění podmínek a charakteristik popsaných tímto lingvistou, přestože se na nich ne vždy všichni významní lingvisté a gramatiky shodnou.

4.2. Modální perifráze

Mezi infinitivními perifrázemi se setkáváme i se skupinou tzv. modálních perifrází. Jedná se o konstrukce, které vyjadřují modalitu. Tyto vazby s sebou přinášejí významy, které vyjadřují způsob nebo postoj mluvčího. Znamenají tedy vztah, postoj mluvčího k dané skutečnosti. Tento vztah může mít povahu povinnosti, nutnosti, možnosti či pravděpodobnosti.

Nedá se však říci, že pokud je určitá větná konstrukce spojená s modálním významem, zároveň se řadí k opisným vazbám. K jejich odlišení od aspektuálních perifrází nám poslouží dvě následující skutečnosti:

- Modální perifráze nejsou slučitelné s rozkazovacím způsobem. Aspektuální perifráze možnost imperativu připouští.

Nesprávně by tedy byly věty: **¡Debe venir!* **¡No lo debes hacer!*

Za gramaticky správné můžeme považovat *¡Empieza a trabajar!* *¡Échate a correr!*, neboť se jedná o aspektuální perifráze.

- Modální perifráze jsou ve většině případů, narozdíl od aspektuálních perifrází, slučitelné se složeným infinitivem, zvláště je-li pomocné sloveso v nesložené formě.

Správně tedy bude *Debe de haber venido*, *Tiene que haberlo hecho*. Za nesprávné naopak budeme považovat **Acaban de haberlo sabido*. (aspektuální)

(Jistou výjimku představuje perifráze *haber de + infinitivo*, u které hodnota časová směrem do budoucnosti převážila nad hodnotou vyjadřující povinnost)

Mezi modální perifráze řadíme:

Deber + infinitivo, *deber de + infinitivo*, *tener que + infinitivo*, *haber que + infinitivo*, *haber de + infinitivo*³², *poder + infinitivo*³³, *querer + infinitivo*³⁴

---

³² Perifrázi *haber de + infinitivo* se v tomto popisu nevěnujeme.

³³ U této vazby je její zařazení mezi perifráze sporné. Rozhodli jsme se jí v této práci nevěnovat.

³⁴ Tuto vazbu řadíme mezi konstrukce, které mají za určitých podmínek modální význam. V práci se jí podrobněji nevěnujeme.

4.2.1. *Tener que + infinitiv*

Tato perifráze splňuje všechna syntaktická kritéria perifrází.

Ve větě, kde se tato perifráze nachází, se může vyskytovat i významové sloveso se stejným lexémem jako pomocné sloveso :

Tienes que tener más paciencia.   Musíš mít větší trpělivost.

Infinitiv vazby nelze vynechat ani nahradit:

- *Se tiene que vivir bien en Madrid, ¿no crees?*
- **Sí, se tiene*
- *¿Tengo que ayudaros?*
- **Sí, tienes.*

Pokud je pomocné sloveso v imperfektu nebo v podmiňovacím způsobu, perifráze povoluje složený infinitiv:

Tenías/Tendrías que haber ido a casa.

Tato perifráze umožňuje kombinaci s durativní vazbou *estar + gerundium*, stojí-li *tener que* v antepozici:

A estas horas ya tenías que estar trabajando.

Význam perifráze

Tato perifráze vyjadřuje povinnost či nutnost. V pasivní konstrukci(a) převažuje význam potřeby, stejně tak v neosobních větách(b) a ve větách, kde je podmět neživotný(c).

- a) *Estos datos tienen que ser publicados pronto. (=es necesario que estos datos se publiquen pronto)*
- b) *Tiene que llover más. (= es necesario que llueva más)*
- c) *Esta habitación tiene que tener más luz. (=es necesario que esta habitación tenga más luz)*

Pokud je pomocné sloveso v indikativu imperfekta ve spojení se složeným infinitivem, dává mluvčí, kterou takovou konstrukci použije, najevo neuskutečněné přání. Perifráze *deber+inf* má při použití stejných časů prakticky stejný význam.

Teníamos que haberlo dicho. (= ¡Ojalá lo hubiéramos dicho!)   *Měli jsme to udělat.*
(= Kéž bychom to
byli udělali)

Debíamos haberlo dicho.

S rozdílem ve významu se setkáváme v konstrukci s pomocným slovesem v jednoduchém minulém čase. *Tener que* značí děj, který se již uskutečnil. U perifráze *deber + infinitivo* za stejných okolností bude mít význam neuskutečněného přání.

Tuve que matarlo. (*Me vi obligado a matarlo, lo maté.*)   *Musel jsem ho zabít.* (*Zabil jsem ho.*)

Debí matarlo. (¡Ojalá lo hubiera matado!)   *Měl jsem ho zabít.* (*Kéž bych ho zabil!*)

V některých případech se setkáváme se situací, kdy nám pouze celkový kontext a okolnosti sdělení dovolí poznat zamýšlený význam. Podívejme se na příklad následující věty:

Tu hermana ha tenido que engordar ocho kilos.   *Tvá sestra musela přibrat.*
(*Doktor jí to nařídil*)

Tvá sestra určitě musela přibrat! (*Jinak to není možné, bývala hubenější!*)

Nabízí se dvě možné interpretace. Je možné, že sestra byla nucena, přibrat. Zároveň je možné, že podle toho, jak vypadá, jsem došli k závěru, že pravděpodobně přibrala.

Další kombinací, která vyjadřuje pravděpodobnost, je kombinace pomocného slovesa v jednoduchém minulém čase a složeného infinitivu.

Esto tuvo que haberlo hecho un chorizo, porque, si no, es difícil explicárselo.
(=probablemente lo ha hecho)

V češtině se jako nejpravděpodobnější ekvivalent jeví vazby *muset + infinitiv*.

4.2.2. *Haber que + infinitiv*

Jedná se o velmi zvláštní konstrukci, ne všechny gramatiky se shodnou, zda se jedná o perifrázi. Na jedné straně *haber que + infinitiv* neumožňuje nahradit infinitiv nominální konstrukcí (*Hay que repartir esos libros. *Lo hay.*), stejně tak nepřipouští jiné pořadí slov. Přesto se v mluvené hovorové řeči setkáváme i se strukturami podobnými té následující:

*Lo que hay es que repartir esos libros

Na straně druhé však vykazuje i typické neperifrastické rysy:

- Jedná se o neosobní bezpodmětovou strukturu.
- Nepřipouští klitická zájmena v antepozici. (*Hay que decírselos a ellos -> *Se lo hay que decir a ellos*)
- Nedovoluje pasivní konstrukci.

Mezi perifráze vazbu řadíme hlavní kvůli funkční nezávislosti segmentu *que + infinitiv*, který neuvádí vedlejší větu a není tedy funkčně závislý.

Narozdíl od pomocných sloves *deber, haber de*, která připouští kombinaci s neosobními slovesy, vazba *haber que* připouští kombinaci pouze s infinitivy sloves, která jsou schopna nést životný podmět.

Hay que trabajar/sufrir/morir/escribir libros.

*Hay que ocurrir/hacer buen tiempo/llover/etc.

Tím se podobá částici *se* v neosobních konstrukcích: *Se vive bien aquí. *Se hace buen tiempo. Haber que se chová jako se, na které se váže výraz znamenající povinnost, nezbytnost, tedy se + význam povinnosti, nezbytnosti:*

Hay que trabajar más. = Se tiene que trabajar más, se ha de trabajar más.

Je třeba více pracovat. = Musí se více pracovat.

Pokud je *haber que* v indefinidu, imperfektu nebo kondicionálu, umožňuje kombinaci se složeným infinitivem.

Había/Habría que haberlo hecho antes. (=Se tenía que haber hecho antes.)

Narozdíl od perifrází *deber (de) + infinitiv* a *haber de + infinitiv*, je u této perifráze možná kombinace se perifrází *ir a + infinitiv* stojící v antepozici. (*Va a haber que trabajar más. = Bude třeba více pracovat.*) Ale shodně s těmito perifrázemi se *haber* v infinitivu nemůže objevit v souvětí v podřadné větě (**Me gustaría/Es necesario/Es preciso/Quisiera/etc. haber que trabajar más.*).

Význam perifráze

Základní funkcí této vazby je vyjádření povinnosti, potřeby, účelnosti a vhodnosti.

Hay que hacerlo. (= Es necesario hacerlo.)

Había que haberlo hecho. (= Se debía haber hecho.)

Stojí-li pomocné *haber* v indefinidu nebo budoucím čase a součástí dané konstrukce je jednoduchý infinitiv, mluvčí dává najevo i určitou rezignaci.

Hubo que derribar la casa: estaba en ruinas. (= no hubo más remedio que derribar la casa)

Habrá que ir a la reunión, ¿no crees?

V jiných situacích může mít nádech rozkazu, doporučení i prosby. U zvolacích vět se pak setkáváme s významem překvapení, rozhořčení:

¡Hay que animarse, Sr. Paco! (=¡Ánimo! ¡Anímese! Debe animarse, Sr. Paco.)

Hay que hacer ejercicio si quieres adelgazar. (= Haz ejercicio si quieres adelgazar.)

Había que haber estudiado más; ahora no debes lamentarte. (=Debías haber estudiado más...)

¡Hay que aguantar tanto esta vida!

¡Lo que hay que oír! Eso no te lo crees ni tú.

Nakonec ještě zmíníme případy, ve kterých vazba *hay* tvoří část ustáleného spojení s infinitivem slovesa *ver* a s pomocným *haber* v přítomném čase, dále pak spojení se slovesem *jorobarse* a vulgárním *joderse*, vždy ve zvolání. Jedná se již o lexikalizované případy, nemají žádný predikační význam – považujeme je za hovorové, někdy až vulgární výrazy. V hovorové řeči se ovšem používají zcela běžně.

¡Hay que ver que mal habla este chico! (¡Qué mal habla! ¡Qué barbaridad!)

- *Han dicho que tienes que pagar tú.*

- *¡Hay que jorobarse/fastidiarse/joderse! ¿Y por qué no pagáis vosotros?*

Nejčastějšími ekvivalenty v češtině jsou spojení *být třeba + infinitiv*, *být potřeba + infinitiv*, *být nutné + infinitiv*, dalším ekvivalentem může být sloveso *muset* (*v osobním tvaru*) + *infinitiv*, osobu a číslo určí kontext.

4.2.3. *Deber + infinitiv*

Tato perifráze značí povinnost. V mluveném jazyce se často setkáváme s tím, že je tato perifráze zaměňována s podobnou perifrází *deber de + infinitiv*, která označuje pravděpodobnost. K této záměně dochází i navzdory tomu, že každá má své jasné sémantické vymezení, nicméně jak jsme již zmínili, k této záměně dochází hlavně v mluvené formě jazyka, a to hlavně v hovorové mluvě. Tato záměna se děje “ve prospěch” konstrukce *deber + infinitiv*, která je tou frekventovanější z této dvojice. Pokud se setkáme se použitím perifráze *deber de + infinitiv* ve významu “povinnosti, nutnosti”, bude se obvykle jednat o hyperkorekci ze strany mluvčího, případně o zdůraznění. Sám autor kapitoly o infinitivních perifrázích v *Deskriptivní gramatice*, Gómez Torrego, referuje o tom, že v každé pravděpodobnosti se schovává určitý díl povinnosti. Jako ilustraci této situace autor v gramatice uvádí příklad věty *Mi padre debe de estar en casa*, tedy *Otec musí být doma* (ve významu *Otec je asi doma*). Mluvčí vyjadřuje určitou hypotézu, ke které je “nucen” vnějšími okolnostmi (například: doma se svítí, je tam hluk, je puštěná televize..). Přesto se jedná pouze o domněnku, neboť mluvčí pouze předpokládá, že to tak na základě indicií “musí být”. V momentě, kdy existuje důvod k nějakému závěru a zároveň pochybnost, dochází ke střetu pravděpodobnosti a povinnosti, tj. v mluveném jazyce může dojít k záměně obou perifrází.

Podobně se vyjadřujeme i v češtině kdy například nemáme hodinky a prohlásíme *Už musí být dávno pět hodin*. Vyjadřujeme tak skutečnost, že už pravděpodobně bude pět hodin, protože vidíme, že slunce se už sklání k západu, cítíme, že už uběhlo hodně času od té doby, co byly čtyři hodiny, atd. Zároveň si však nemůžeme být jisti. K záměnám významu však nedochází, neboť v mluveném projevu hrají roli i hlediska pragmatická (kontext, situace, intonace), na jejichž základě se mluvčí vyhýbá dvouznačnosti.

Podívejme se na perifrázi *deber + infinitivo* po formální stránce.

Z hlediska syntaktického, splňuje všechny podmínky, které určují, jedná-li se o perifrázi.

Pokud dojde v vypuštění infinitivu, je možné nahradit jej slovesem *hacer*, ovšem pouze za předpokladu, že se nejedná o pasivu se vztažným slovesem a podmětem v množném čísle.

Správně tedy bude:

¿*Deben los niños **obedecer** a sus padres?*

Claro que deben obedecerlos.

*Claro que deben **hacerlo**.*

¿*Se debe **respetar** a los padres?*

Sí, se debe respetarlos.

*Sí, se debe **hacerlo**.*

Nesprávně by bylo:

¿*Se deben ver más de dos programas?*

Sí, *se deben.

Pomocné sloveso *deber* je kompatibilní se složenými infinitivy, s výjimkou přítomného času.

Správně tedy bude:

Debió haberlo hecho.

Debería haberlo hecho.

Nesprávně by bylo:

*Debe haberlo hecho (= tiene la obligación de haberlo hecho)

Tato perifráze se nemůže objevit ani ve vedlejší větě, ani ve větě, kdy by perifrází předcházelo pomocné *ir a*, jestliže pomocné sloveso *deber* bude v infinitivu. Stejným způsobem se chovají i perifráze *haber de+infinitivo* a *deber de+infinitivo*. Naopak například perifráze *tener que + infinitivo* a *poder + infinitivo* toto umožňují.

Nesprávně by tedy bylo:

*Me gustaría deber ayudaros.

*Voy a deber ayudaros

Za správné budeme považovat:

Me gustaría tener que/poder ayudaros.

Voy a tener que/poder ayudaros

Podle sémantického obsahu rozlišujeme u této vazby významy povinnosti (podmět je životný – *Vosotros debéis trabajar más*), potřeby (podmět je neživotný – *El salón debe tener más muebles*) a povinnosti v pasivní konstrukci (*Los hijos deben ser amados por sus padres*).

Pokud je pomocné sloveso *deber* v jednoduchém minulém čase, v imperfektu (v indikativu i v subjuntivu) či v kondicionálu a v konstrukci se nachází spolu se složeným infinitivem, význam perifráze se posouvá a nabývá zároveň hodnoty přání uskutečnit něco, co bylo potřeba, ovšem nesplnilo se:

Deberían/Debieran/Debieron haberlo metido en la cárcel.

Pokud je pomocné *deber* v jednoduchém minulém čase v konstrukci s jednoduchým infinitivem, dochází k neutralizaci významu a perifráze tak nabývá stejného významu jako v předchozích případech:

Debieron meterlo en la carcel. = Debieron haberlo metido en la cárcel.

Debiste operarte. = Debiste haberte operado.

Pokud máme konstrukci s *deber* v imperfektu nebo v kondicionálu společně s jednoduchým infinitivem, význam perifráze bude povinnost ze strany podmětu a bude vyjadřovat přání mluvčího, ohledně zatím neuskutečněného činu, jehož realizace v budoucnu je možná.

Debían/Deberían/Debieran meterlo en la cárcel.

A konečně, větnými konstrukcemi typu *Debe/Debía/Debiera/Debería* + *jednoduchý infinitiv* mluvčí vyjadřuje přání, sděluje radu nebo prostřednictvím této konstrukce dává rozkaz. .

Debes/Debías/Deberías/Debieras trabajar más.

Význam perifráze:

Jak jsme se již zmínili, význam této perifráze je povinnost.

V češtině se pravděpodobně nejčastěji setkáme s ekvivalenty *měl by, musí, je nutno, je třeba, má...*

4.2.4. Deber de + infinitiv

Tato perifráze se velmi podobá předchozí perifrázi *deber + infinitivo*.

Liší se nemožností vypustit infinitiv:

Estos chicos deben de saber mucho, ¿no crees?

* *Sí, deben.*

Se debe de vivir bien en Madrid, ¿verdad?

**Sí, se debe.*

Dále se liší tím, že neumožňuje možnost tvorby otázek. Význam samotné perifráze již v sobě nese pravděpodobnost, vyjadřuje určitou míru nejistoty. Její použití v otázce by tedy bylo nadbytečné.

**¿Se debe de vivir bien en Madrid?*

Jak jsme již viděli, užití v otázce je možné, je-li součástí konstrukce tázací dovětek, věta *Se debe de vivir bien en Madrid, ¿verdad? (V Madridu se musí dobře žít, vid'?=V Madridu se asi dobře žije, vid'?)* tedy bude správně.

Další rozdíl mezi oběma na první pohled příbuznými perifrázemi je v možnosti/nemožnosti kombinace se slovesem *deber* jako s významovým slovesem, s významem *dlužít*. Perifráze *deber de + infinitivo* toto spojení umožňuje, vazba *deber + infinitivo* nikoliv:

Debo de deber mucho dinero. (= probablemente debo...)   *Musím dlužít hodně peněz.*
= *Asi dlužím hodně peněz.*

*Debo deber mucho dinero. (=tengo la obligación de deber...)

U této perifráze není možné, aby pomocné sloveso *deber* bylo v kondicionálu, neboť jeho význam (možnosti) odporují významu samotné perifráze, tedy pravděpodobnosti.

*Deberías de estar aquí. (=probablemente estarías aquí...)

Deberías estar aquí.   Měli byste tu být.

Nicméně, při analýze dat z korpusu jsme narazili na celkem 5 případů, kdy pomocné sloveso stálo v kondicionálu ve vazbě se složeným infinitivem. Jeden z nich uvádíme jako příklad:

Roberto debería de haber empezado su censo la segunda noche.

Roberto určitě začal účtovat až na druhý den večer.

Významové sloveso může být ve složeném infinitivu, a to i v přítomném čase. Perifráze umožňuje i kombinaci s durativním *estar + gerundium*.

Debe de haber llovido.   Muselo pršet. = Asi pršelo.

Debe de estar estudiando.   Asi se právě učí.

Význam perifráze:

Tato perifráze značí pravděpodobnost. Jedná se o pravděpodobnost, kdy je mluvčí jistými vnějšími okolnostmi nucen k určitému závěru, nicméně nemůže si být jist. Připomínáme, že o této situaci jsme se již zmiňovali v popisu perifráze *deber + infinitiv*, v části, kterou jsme věnovali podobnosti a záměnám obou perifrází. Věta, kterou jako příklad uvádí autor Gómez Torrego je v podstatě indentická s naším předchozím příkladem. Jedná se o větu

Deben de ser las tres. (porque ha pasado tiempo/porque ya tengo hambre/por la posición del sol/...)

Jak jsme také již zmiňovali, podobná situace existuje i v češtině.

Tato vnější obligace je tím, co odlišuje perifrázi *deber de + infinitiv* od perifráze *poder + infinitiv*, neboť „možnost“, kterou vyjadřuje poslední zmíněná perifráze, není ničím podmíněná, nevychází z žádných vnějších podmětů. Porovnejme dvě následující věty, i s navrženými českými překlady:

a) *Mi padre **debe de estar** en casa en estos momentos.*

*Můj otec **musí být** v tuhle chvíli doma.*

b) *Mi padre **puede estar** en casa en estos momentos.*

*Můj otec **může být** v tuhle chvíli doma.*

Přestože jsme v překladu věty a) použili sloveso *muset*, vzhledem k tomu, co jsme se již naučili o této perifrázi, víme, že v tomto případě vyjadřuje pravděpodobnost, domněnku, vyjádřenou na základě určitých vnějších podmětů (tj. opět: vidíme, že v domě se svítí, atd. „*Musí*“ to tak být, protože to „*nemůže*“ být jinak.) U věty b) český ekvivalent nevyžaduje kontext, či jiné prostředky, které by zabránili dvojznačnosti. Otec může být doma, protože má například volný den – tato skutečnost není ničím podmíněná.

Tato perifráze, na rozdíl od všech ostatních modálních perifrází a na rozdíl od časových perifrází s infinitivem, neumožňuje tvořit větné konstrukce, ve kterých by pomocné sloveso *deber* bylo v přítomném čase a celý výraz by byl orientován do budoucnosti. Následující věta je tedy gramaticky nepřijatelná:

*Dentro de unos días debe de llover.

Naopak podobná věta, avšak s odlišnou perifrází, bude správná:

Dentro de unas días va a /puede/tiene que llover.   *Během pár dní
bude/může/musí pršet.*

Význam perifráze, tj. pravděpodobnost, je platný i v minulost, i v kombinaci se složeným infinitivem.

- a) *Ha debido de llover estos días. (probablemente ha llovido)*
- b) *Debo de haber comido algo en mal estado. (probablemente he comido...)*
- c) *Debí de haber comido algo en mal estado. (probablemente comí...)*

V češtině nepostihneme rozdíl, mezi větou b) a c), obě bychom mohli přeložit například jako *Asi jsem snědl něco zkaženého*. Nicméně španělština větou b) díky pomocnému slovesu *deber* v přítomném čase vyjadřuje, že děj je stále ještě aktuální. V případě věty c) s pomocným slovesem v jednoduchém minulém čase věta popisuje děj v minulosti již skončený. Pokud bychom trvali na zachování tohoto rozdílu i v češtině, můžeme například z věty vytvořit souvětí:

Význam věty b) *Asi jsem snědl něco zkaženého, je mi špatně.*

Význam věty c) *Asi jsem snědl něco zkaženého, bylo mi špatně.*

4.3. Aspektuální perifráze

Tato skupina perifrází zahrnuje slovesa, která vyjadřují děj, činnost³⁵. Konkrétně pak značí jeho začátek, proces začínající těsně po začátku děje, průběh, opakování děje nebo jeho konec. V některých případech význam vazby vyplývá ze samotné perifráze (*Va a llover, Rompió a llorar* či *Dejó de reír*), v jiných případech do perifráze vnáší tento význam tvar pomocného sloveso (*Empezó a cantar, Terminó de trabajar, Suelo trabajar*, atd)

Pro tuto skupinu platí dvě důležitá pravidla: Jednak je to neslučitelnost se složeným infinitivem. Složený infinitiv označuje skončený děj, či děj perfektivního charakteru, proto by si kombinace s pomocnými slovesy označujícími začátek děje či s imperfektivními pomocnými slovesy odporovala, kombinace s perfektivními pomocnými slovesy by byla nadbytečná.

**Empezaba/Comenzaba a haber llovido.*

**Se puso/Se ponía/Se echó/Se echaba a haber llorado.*

**Solía haber venido.*

**Acaban de haberte llamado.*

**Dejó de haber trabajado.*

Druhým pravidlem a zároveň rysem této skupiny je to, že připouští rozkaz (s výjimkou perifráze *soler + infinitivo*). Můžeme dát pokyn k ukončení, obnovení děje, stejně jako k jeho započetí. Vzhledem k tomu, že celý rozkaz předpokládá uskutečnění v budoucnosti, není rozkaz v rozporu s charakterem aspektuálních vazeb.

---

³⁵ Termín „aspektuální“ vychází ze španělského termínu *aspecto*, takto pojmenované jsou tyto perifráze v *Deskriptivní gramatice*, ze které v práci vycházíme. Právě proto jsme se rozhodli v tomto případě použít právě tento termín, vědomi si toho, že v české tradici se jedná o termín neobvyklý, nicméně domníváme se, že jsme tento dostatečně vysvětlili.

Perifráze, které toto neumožňují, jsou pak, právě vzhledem k jejich významu, *solet + infinitivo* a *acabar de + infinitivo* (ve významu bezprostřední minulosti, tedy v egresivním významu).

¡Empieza a leer!/ ¡Deja de leer!/ ¡Termina de leer!

¡No empieces a leer!/ ¡No dejes de leer!

¡Suele leer!/ ¡Acaba de llegar!

* ¡No sueles leer!/* ¡No acabes de llegar!

V následující části práce se budeme podrobněji věnovat představitelům aspektuálních perifrází. V popisu vycházíme z práce Gómeze Torrege v *Deskriptivní gramatice*. Jednotlivé perifráze dále nerozdělujeme do podskupin podle významu, ponechali jsme je v jedné souhrnné skupině, tedy pouze jako „aspektuální perifráze“, u každé jednotlivé vazby pak zdůrazňujeme, jaký je její konkrétní význam a jakou část slovesného děje označuje.

Konkrétně se bude jednat o perifráze *empezar a/comenzar + infinitivo*, *ponerse a + infinitivo*, *echar a + infinitivo*, *echarse + infinitivo*, *romper a + infinitivo*), repetitivní *volver a + infinitivo*, habituální *solet/acostumbrar + infinitivo*, dále pak o perifráze označující ukončení děje *acabar/terminar de + infinitivo* a perifráze označující přerušování děje *dejar de + infinitivo*, *parar/cesar de + infinitivo*.

U každé dané perifráze uvádíme i možné ekvivalenty v češtině. Zároveň máme k dispozici paralelní jazykový korpus, který nám později poslouží k podrobné analýze konkrétních vybraných vazeb. Možnost porovnat situaci v obou jazycích považujeme za jedinečnou příležitost, které by byla škoda nevyužít. Proto tedy i u perifrází, kterým se nebudeme věnovat v praktické části práce, občas uvedeme reprezentativní příklad právě z databáze projektu InterCorp, budeme-li to považovat za vhodné a podnětné.

4.3.1. *Empezar/comenzar a + infinitiv*

O konstrukcích *empezar a + infinitiv* a *comenzar a + infinitiv* můžeme mluvit jako o perifrázích, protože splňují všechny již zmíněné podmínky³⁶:

Nepřipouští nominalizaci (*Empecé a sacar los muebles/ *Empecé a eso/ *¿A qué empezaste? /* Empecé a que sacaran...*), stejně tak nepřipouští enfatické struktury vztahných vět (*A lo que empecé fue a sacar los muebles.*) Pasivní konstrukce se tvoří stejně jako u zbytku perifrází (*Los muebles empezaron a ser sacados por mí; Se {empezaron/comenzaron} a sacar los muebles*) proti *Se {empezó/comenzó} a sacar los muebles*. Klitická zájmena mohou být jak v antepozici, tak v postpozici (*Se lo empecé a decir/Empecé a decírselo*). Pomocná slovesa neurčují podmět ani jiné větné členy. Je tedy říci *Empezó a llover*, stejně tak je možná říci např. *Empieza a haber demasiada gente*. Nicméně tyto konstrukce vykazují určité osobité rysy:

Dovolují vypustit infinitiv, pokud je znám z kontextu. (Podle překladu daného příkladu se nabízí, že stejné vypuštění infinitivu umožňuje i čeština):

¿Ha empezado/comenzado a llover?

Začalo pršet?

Sí, ya ha empezado/comenzado.

Ano, už začalo.

Zároveň dovolují dva druhy vyjádření pasivní konstrukce – perifrastické (a) a neperifrastické (b):

a) *Este edificio empezó/comenzó a ser construido el siglo pasado.*

b) *Este edificio fue empezado/comenzado a construir el siglo pasado.*

Neperifrastická konstrukce není tak častá a pojí se víceméně výhradně se slovesy jako například *construir, fabricar, pintar, demoler, destruir* – tj. se slovesy vyjadřujícími tvořivou nebo ničivou činnost. Spojení s ostatními slovesy tedy

---

³⁶ Těmto podmínkám jsme se věnovali v části věnované charakteristice perifrází.

považujeme za gramaticky nesprávné³⁷ (**Esos temas fueron empezados a explicar por mí; *Un libro fue empezado a leer por mí.*).

Posledním syntaktickým jevem vlastním těmto perifrázím je vložení příslovce *no* mezi významové a pomocné sloveso: *Empiezo a no saber qué hacer.*

Význam perifrází *empezar/comenzar a + infinitivo* je výhradně aspektuální-iniciální, tj. označuje začátek děje. O tomto ději předpokládáme, že bude po určitou dobu trvat, není tedy možné tyto perifráze pojít se slovesy konkluzivními a perfektivními, neboť tato nepředpokládají významově pokračování děje. Za gramaticky nesprávnou tedy budeme považovat například větu **Juan {empezó/comenzó} a {morir/nacer/llegar...}*, naopak za správnou budeme považovat větu *Juan empezó a escribir*. Pouze v případě, kdy konkluzivní sloveso bude v kontextu vyjadřovat opakovaný nebo trvající děj a změní se tak na sloveso durativní nebo reiterativní, budou následující věty gramaticky v pořádku:

*Juan empezó a llegar tarde últimamente.
chodit pozdě.*

Juan poslední dobou začal

Juan empezó a salir con amigos poco recomendables.

*Juan poslední dobou začal
chodit ven*

s nevhodnými přáteli.

---

³⁷ Mluvíme-li v tomto kontextu o daných příkladech jako o (ne)správných, máme na mysli správnost vzhledem k normě popsané v *Deskriptivní gramatice*. Platí v popisu všech perifrází.

Do češtiny se slovesa *empezar* a *comenzar* nejčastěji ve slovnících překládají jako *začít*, *začínat*. Perifráze *empezar/comenzar a + infinitiv* pak do češtiny překládáme víceméně doslova, tj. překládáme jak pomocné, tak významové sloveso, sloveso významové zůstává stejně jako ve španělštině v infinitivu. Zde nabízíme překlady dvou vět použitých výše. V češtině i ve španělštině je stavba věty z hlediska jazykových prostředků tomto případě identická.

Empecé a sacar los muebles.   *Začal jsem vynášet nábytek.*

Juan empezó a escribir.   *Juan začal psát.*

Tato perifráze se zároveň jeví jako nejvíce „neutrální“, protože jak uvidíme na příkladě následujících perifrází vyjadřujících začátek děje, některé perifráze zároveň vyjadřují, jak rychle/prudce byly činnost/děj započaty. U perifrází *empezar/comenzar a* není možné říci, jak děj začal. Dalo by se tedy říci, že se jedná o bezpříznakovou iniciální perifrázi. Tyto předpoklady se nicméně pokusíme ověřit v praktické části na jazykovém korpusu.

4.3.2. *Ponerse a + infinitiv*

Jedná se o perifrastickou konstrukci, neboť opět splňuje všechna formální kritéria. Pomocné sloveso je zvrtné sloveso *ponerse*.

Jelikož se jedná o zvrtné sloveso, nejsou možné perifrastické pasivní věty. V situaci *Me puse a contar una historia* nemůžeme větu převést na pasivní konstrukci **Una historia se puso a ser contada por mí*.

Podívejme se také na následující příklady. Jako gramaticky správná se nám jeví věta *Mi hijo se puso a leer un libro*, jako gramaticky nesprávná pak věta **Mi hijo se puso a tener fiebre*. Tato perifráze se vztahuje k původci děje, u první zmíněné věty dává smysl, že se *Syn dal do čtení knihy*, zatímco druhá věta smysl nedává, vzhledem k jejímu významu *Syn se pustil do horečky*. V prvním případě je podmět původcem děje, v druhém případě nikoliv. Jistou výjimku tvoří věty ve třetí osobě, kde není vyjádřen podmět, tj. například *Se puso a llover de repente*.

Tato perifráze neumožňuje kombinaci s jinými než imperfektivními slovesy, vyžaduje totiž slovesa, která předpokládají pokračování děje. Perifráze tedy vyjadřuje začátek děje, o kterém se předpokládá, že bude pokračovat. Věty typu **Se puso a morir/nacer/llegar* jsou tedy gramaticky nesprávné. Vidíme tedy, že konstrukce s *ponerse a + infinitivo* je plně perifrastická, ovšem uplatňují se u ní určitá omezení (Např. nejsou možné věty typu **Varias tartas se pusieron a escribir*, vzhledem k tomu, že podmětem věty je věc.)

Perifráze *ponerse a + infinitivo* vyjadřuje náhlý začátek děje, u kterého sice mluvčího nemusí zajímat, jestli děj bude dále pokračovat, ovšem je to předpoklad. Proto, jak již jsme zmínili, nejsou možné kombinace s konkluzivními nebo perfektivními slovesy vzhledem k terminativní povaze děje, který tato slovesa reprezentují. Správně tedy bude *Juan se puso a leer una revista*, nikoliv však **Juan se puso a llegar a casa*.

Do češtiny se výraz *ponerse a* nejčastěji převádí jako *dát se do + podst.jméno, pustit se do + podst.jméno*. Narozdíl od španělštiny se však nepojí s infinitivem. Španělské významové sloveso se v češtině stává nejčastěji podstatným jménem. Na následujících příkladech vidíme, jak tato perifráze funguje v češtině.

Juan se puso a leer una revista.

Juan se dal do čtení časopisu.

Me puse a correr.

Dal jsem se do běhu.

Nos pusimos a trabajar.

Pustili jsme se do práce.

Ovšem zároveň je v některých případech bezpochyby možný i překlad za použití „neutrálního“ začít. (Viz *Se puso a llover de repente = Najednou se dalo do deště* nebo *Najednou začalo pršet*. Je otázkou, do jaké míry by v tomto bylo nutné použití *najednou*, aby byl významově zachován smysl věty a vyjádření bezprostředního začátku děje.) Opět podotýkáme, že tyto předpoklady se pokusíme ověřit v praktické části této práce.

4.3.3. *Echar a + infinitiv*

U této perifráze je zajímavé, že připouští kombinaci s velice omezeným počtem sloves. V podstatě známe pouze kombinace *echar a andar*, *echar a correr*, *echar a volar*.

Fakt, že se jedná o intranzitivní slovesa, nám neumožňuje ověřit, zda se jedná o perifrázi pomocí pasivizace. Nicméně to, že není možná nominalizace infinitivu (**Echó a eso*; **Echó a que corriera*; **¿A qué echó*) a zároveň to, že si pomocné sloveso neurčuje ani podmět ani ostatní větné členy (*Yo eché a correr*, *El pájaro echó a volar*, *El tren echó a andar*), je dostatečným důvodem pro to, považovat spojení *echar a + infinitiv* za větnou perifrázi.

Všimněme si zde, že se výše zmíněné konstrukce chovají jinak než *echar a perder*. V tomto případě se jedná o ustálené spojení, kde si první sloveso určuje větné doplňky: *Eché a perder mi carrera* -> *La eché a perder* -> **Eché a perderla*. Pokud by se jednalo o perifrázi, bylo by možné, aby se klitické zájmeno pojilo s infinitivem.

Význam této perifráze je podobný jako u předchozí *ponerse a + infinitiv*. Dává však ještě větší důraz na náhlost začátku děje. Pojí se s imperfektivními slovesy.

V češtině se vzhledem k charakteru této vazby nabízí ekvivalent, kde se objeví významové sloveso například s předponou *roz-*, *vy-*.

Echó a correr.   **Rozběhl se. / Vyběhl.**

El pájaro echó a volar.   **Pták se rozletěl. / Pták vyletěl.**

Vzhledem k tomu, že se tato perifráze podobá předchozí, byl by jistě možný i překlad *Dal se do běhu* nebo *Pták se dal do letu*.

4.3.4. *Echarse a + infinitiv*

Opět se jedná o perifrázi s velice omezeným počtem infinitivů, se kterými je možná kombinace. Jedná se víceméně pouze o *echarse a reír*, *echarse a llorar*, *echarse a temblar*. Nikdy se nemohou objevit ve spojení s podmětem, kterým je věc, již vzhledem k významu infinitivů, se kterými se pojit může. Podmět si určuje infinitiv, nikoliv sloveso *echarse*. I s ohledem na to je evidentní, že se jedná o perifrázi. Stejně jako v případě *ponerse a + infinitiv* je i zde perifráze tvořena zvratným slovesem.

U této perifráze si musíme dát pozor, abychom ji náhodou nezaměnili s výrazem, ve kterém sloveso *echarse* figuruje jako plnovýznamové sloveso, nejedná se o sloveso pomocné. Příkladem může být věta *A las ocho me eché a dormir*. Na sloveso *echarse* se může pojit příslovečné určení místa: *Me eché en la cama a dormir*. Zároveň je možné infinitiv, zde *dormir*, zcela vypustit: *Me voy a echar un rato*.

Význam této perifráze je velmi podobný předchozím dvěma popsáním perifrázím *ponerse a+ infinitiv* a *echar a infinitiv*. Perifráze se slovesem *echarse* klade ještě větší důraz na náhlý začátek činnosti/děje. Bude proto velice zajímavé na korpusu ověřit, jak se v čeština chová a jaké jazykové prostředky volí v případě vět jako *Juan se puso a llorar* oproti *Juan se echó a llorar*.

4.3.5. *Romper a + infinitiv*

U této perifráze se setkáváme s podobnou situací jako v případě *echarse a + infinitiv*. Opět se jedná o perifrázi s velice omezeným počtem kombinovatelných infinitivů, stejně tak se musí jednat o intransitivní slovesa. Vzhledem k metaforickému významu slovesa se toto může kombinovat i se slovesy, se kterými kombinace s perifrází *echarse a* nebyla možná (například *rompió a {cantar/citar/chillar/andar...}*), je možná i konstrukce *Rompió a llover*.

Na korpusu CREA jsme se rozhodli prověřit, se kterými slovesy se tato perifráze nejčastěji objevuje. Celkem jsme našli 40 různých infinitivů (tato

perifráze se v různých kombinacích objevila celkem v 502 případech). V následující tabulce vidíme slovesa s více než jedním výskytem:

významové sloveso	výskyt	v procentech
llorar	196	39
hervir	97	19,3
reír	75	14,9
hablar	36	7,2
cantar	21	4,2
sudar	9	1,8
aplaudir	8	1,6
gritar	6	1,2
tocar (o hudbě)	5	1
llover	5	1
sonar	4	0,8
sollozar	4	0,8
bailar	3	0,6
cocer	3	0,6
leer	3	0,6
andar	2	0,4
volar	2	0,4

Nejčastěji se objevovalo sloveso *llorar*, v celých 39%. Druhým nejčastějším slovesem se ukázalo *hervir* (19,3%). Při prověření tohoto výskytu se ukázalo, že přes 77% tohoto výskytu pocházelo z jednoho roku, z knihy o vaření. Jedná se tedy spíše o individuální jazykové prostředky autora knihy; mimo kategorii *Ocio, vida cotidiana* (93,81%) se tato kombinace objevila jen v kategorii *Salud* (2,01%) a *Ficción* (4,12%). Naprostá většina tohoto pro nás poněkud překvapivého výskytu bylo ve Španělsku (98,96%), jeden výskyt zaznamenal korpus ve Venezuele.

Mezi slovesy, která se na korpusu objevila jednou, jsou následující: *rezar, maullar, sonear, rebuscar, diluviar, tamborilear, gimotear, carcajear, rugir, temblar,*

alumbrar, despotricar, recitar, tronar, chillar, componer, lanzar, golpear, darle al ritmo, morirse, encanar, glosar, suspirar.

Jak je patrné, nejčastěji se tato perifráze pojí se slovesy, která vyjadřují zvuk. Ten bychom potom mohli dále rozdělit na zvukové projevy spojené s emocemi (například *llorar, reír, sollozar, chillar, gimotear, carcajear...*) a na ty, které značí akty spojené s hudbou (například *tamborilear, tocar, cantar...*). Další pomyslné skupiny by pak mohla představovat slovesa vyjadřující pohyb (například *andar, volar, lanzar, temblar...*)

Tato perifráze je ze všech již zmíněných perifrází nejexpresivnější, začátek děje je zde nejrazantnější. Můžeme tak sledovat různý druh intenzity počátku děje³⁸:

Elena empezó a llorar.

Elena začala plakat.

Elena se puso a llorar.

Elena se dala do pláče.

Elena se echó a llorar.

Elena se rozplakala.

Elena rompió a llorar.

Elena propukla v pláč.

Zde uvedené překlady jsou pouze námi navržené příklady, jak již jsme zmiňovali, naše předpoklady se pokusíme ověřit prací na korpusu.

4.3.6. *Volver a + infinitiv*

Tuto konstrukci můžeme považovat za perifrázi, pokud sloveso *volver* není schopné určovat si podmět ani jiné větné členy. Infinitiv nemůžeme nominalizovat. Nicméně abychom věděli, jestli se opravdu jedná o perifrázi, je nutné znát kontext. Podívejme se na příklad věty *Volví a recoger los papeles*. Pokud mezi sloveso *volver* a infinitiv můžeme vložit příslovečné určení místa, nemůžeme mluvit o perifrázi: *Volví a casa a recoger los papeles*. Zároveň je tento

---

³⁸ V překladech však neplatí vždy, neboť roli hraje i stylistika.

úsek nahraditelný zájmenem (*Volví a eso*). Nejedná se tedy o perifrázi. Nám v tomto případě může pomoci přeložit si větu do češtiny, obě možné varianty:

Volví a recoger los papeles.

- a) *Vrátil jsem se vyzvednout papíry* (tj. v podstatě *Vrátil jsem se pro papíry*)
- b) *Znovu jsem vyzvedl papíry.*

Jak víme, *volver a + infinitivo* je větná perifráze iterativní, tomuto významu odpovídá překlad b). Důležitou roli tedy hraje kontext, a to jak při určení, zda se jedná o perifrázi, tak například při překládání této konstrukce do jiného jazyka.

U této perifráze mohou být klitická zájmena v antepozici (a) i v postpozici (b). V prvním případě se bude jednat vždy o perifrázi, u postpozice může opět dojít ke dvojznačnosti. Zde si můžeme pomoci vložением příslovečného určení místa, jak jsme již uvedli.

a) *Se lo volví a decir.*

*Se lo volví a casa a decir. (není gramaticky správně)

b) *Volví a decírselo. (perifráze – Znovu jsem mu to řekl.)*

Volví a casa a decíserlo. (nejedná se o perifrázi – Vrátil jsem se domů říct mu to)

Pomocné sloveso *volver* může být ve všech časech či způsobech, není v tomto ohledu nijak omezeno. Nicméně stejně jako zbytek aspektuálních perifrází nepřipouští kombinaci se složeným infinitivem. Jeho použití by bylo v přímém protikladu vlastního významu tohoto slovesa, tj. významu reiterativnímu. Perfektivní složený infinitiv by si s ním protirečil.

Modální pomocná slovesa *tener que* a *poder* budou měnit význam podle toho, jestli předchází sloveso *volver* nebo ho následují.

Tuve que volver a estudiar. Musel jsem se znovu učít. (tj. Musel jsem se ještě jednou učít.)

Volví a tener que estudiar. Opět jsem se musel učít. (tj. Už předtím jsem se musel učít.)

Juan puede volver a estudiar. Juan se může znovu učít. /Juan je schopný se znovu učít.

Volvió a poder estudiar. Juan se může znovu učít.

Ve větě větě *Juan puede volver a estudiar* sloveso *poder* v antepozici bude mít významy dva: *Es posible que Juan vuelva a estudiar*. Zde bude vyjadřovat možnost. *Juan está capacitado para estudiar*. V tomto případě vyjadřuje schopnost.

Pokud se sloveso *poder* nachází v postpozici, jak můžeme vidět ve čtvrté příkladové větě, bude mít vždy pouze jeden význam a to „možnost“.

Ostatní modální slovesa musí vždy vůči *volver a* v antepozici.

Tato perifráze umožňuje kombinaci s iniciálními perifrázemi, nikoliv však s perfektivními a frekventativními, vzhledem k odlišným výrazům, navzájem neslučitelným. Věty jako *Vuelvo a començar a trabajar* či *Volvió a echarse a llorar* tedy budeme považovat za správné, naopak věty jako **Vuelvo a soler trabajar* nebo **Vuelvo a {acabar/terminar} de trabajar* za správné považovat nemůžeme, neboť významy obou výrazů si navzájem odporují.

Význam této perifráze je iterativní, vyjadřuje opakování činnosti. Stejný význam můžeme ve španělštině vyjádřit pomocí výrazu *de nuevo, otra vez*, či pomocí předpony *re-*. Následující věty si budou tedy rovnocenné: *He vuelto a leer el libro.* = *He leído otra vez el libro.* = *He releído el libro.*

Vzhledem k tomu použití předpony *re-* zároveň s použitím *volver a*, se jeví jako redundantní: **Volví a releer el libro.*

V češtině *volver a + infinitiv* často překládáme například za pomoci výrazů jako *opět, znovu, zase*, v záporu se pak nabízí také užití *už, již*.

Nunca he vuelto a leer ese libro.   *Nikdy jsem tu knihu znovu nepřečetl.*

Volvió a echarse a llorar.   *Znovu se rozplakal.*

No puede volver a visitarnos.   *Již nás nemůže navštívit.*

No puedo volver a dormirme. *Už nemohu usnout.*

4.3.7. *Soler/acostumbrar + infinitiv*

Konstrukce *soler+inf* a *acostumbrar+inf* se chovají jako modální perifráze. Nepřipouští možnost tvorby rozkazů. Liší se od modálních perifrází neumožňováním kombinací se složeným infinitivem, jelikož ten nese perfektivní význam, který by byl v přímém rozporu s frekventativní povahou perifrází *soler+inf* a *acostumbrar+inf*. I vzhledem k tomu se pomocné sloveso vyskytuje pouze v přítomném čase nebo v imperfektu indikativu.

Tuto perifrází používáme z pro vyjádření častého opakování děje, zvyku. Významově odpovídá adverbium *frecuientemente*.

Tus hijos suelen/acostumbran venir por mi casa. = *Tus hijos vienen frecuentemente.*

Perifraze *acostumbrar+inf* je mnohem méně používána než *soler+inf*. Zejména v evropské španělštině se prosazuje tendence spojovat pomocné sloveso s infinitivem pomocí spojky „a“: *acostumbraba a ir*.

V češtině odpovídá těmto perifrázím infix *-va-*. Případně tu samou skutečnost můžeme vyjádřit pomocí výrazů jako *vždy, většinou, často, obvykle* nebo můžeme použít výrazu *mít ve zvyku*.

Suele venir tarde.

Chodívá pozdě.

Vždy chodí pozdě.

Má ve zvyku chodit pozdě

4.3.8. *Acabar/Terminar de + infinitiv*

Perifráze *acabar de+inf* má významy.

A) Jedním z nich je význam časový, kdy perifráze vyjadřuje vyjádření bezprostřední minulosti ve smyslu „nedávné předčasnosti“.

Te acaban de llamar por teléfono. = Te han llamado por teléfono hace un instante.
(*Zrovna ti volali.*)

Te acababan de llamar por teléfono cuando llegaste a casa. = Te llamaron por teléfono un instante antes de llegar tú a casa. (*Volali ti chvílku před tím, než si dorazil domů*)

Ovšem aby perifráze *acabar de+inf* měla tento časově-aspektuální význam pomocné sloveso *acabar* může být pouze v přítomném čase či v imperfektu, vždy v indikativu.

B) Druhým význam této perifráze je, která vyjadřuje skončení děje, který předpokládá předchozí vývoj. Tady pak můžeme *acabar de+inf* a *terminar de+inf* považovat za synonymní.

Ya he {acabado/terminado} de leer tu libro.

Dočetl jsem tvou knihu.

Por fin, ya ha {acabado/terminado} de llover.

Konečně, už přestalo pršet.

Španělština připouští i použití slovesa *acabar* v jedné větě jednou jako slovesa pomocného v perifrázi *acabar de+inf*, zároveň jako slovesa významového. Přestože tak následující věta může znít na první poslech nepřirozeně, z hlediska gramatiky je správná:

Acabo de acabar la redacción del proyecto.

Zároveň je ve španělštině možné kombinovat perifrázi *acabar de* mezi sebou, tj. použít ji jakoby „dvakrát“, aniž by věta ztratila smysl:

Acabo de acabar de redactar el proyecto. (= *Hace un instante que he acabado la redacción.*) *Právě jsem zrovna dopsal projekt.*

Pomocné sloveso *acabar* jde kombinovat s konstrukcemi obsahujícími sloveso *terminar*, a to i s perifrází *terminar de*:

Acabo de terminar la redacción del proyecto. *Právě jsem dodělal sepisování projektu.*

Acabo de terminar de redactar el proyecto. *Právě jsem dopsal projekt.*

Nepřípustné jsou ovšem konstrukce, kde by pomocné sloveso *terminar* předcházelo slovesu *acabar*, jako například ve větě **Termino de acabar el libro*.

Pomocné *acabar* může předcházet perifrázi *volver a+inf* (repetitivní, iterativní) Musí to však být ve významu bezprostřední minulosti, dále může předcházet modálními perifrázím *tener que+inf* a *poder+inf*. (*u poder+inf* pokud tato vyjadřuje „schopnost“):

Acabo de volver a empezar. *Právě jsem znova začal.*

Acabo de tener que ayudar a un paisano. (*Acabo de verme obligado a...*) *Zrovna jsem musel pomoci krajanovi.*

Acaban de poder clavar un clavo. (*Acaban de ser capaces de...*) *Zrovna dokázali zatlouct hřebík.*

Ve významu právě ukončené činnosti, tedy již zmiňované bezprostřední minulosti, může *acabar de* předcházet dále perifrázím iniciálním i terminativním, ne však perifrázím *soler/acostumbrar +infinitivo*.

Acabo de empezar a trabajar.   *Zrovna jsem začal pracovat.*

Acaba de echarse a llover.   *Právě se dalo do deště.*

**Acabo de soler/acostumbrar trabajar.*

Věty, kde *acabar de* bude stát v postpozici, budou z hlediska gramatiky správně, význam však již nebude bezprostřední minulosti, ale perifráze dostane význam perfektivní.

Tengo que acabar de leer pronto el libro.   *Musím brzy dočíst tu knihu.*

Puedo acabar de leer pronto el libro.   *Brzy mohu dočíst tu knihu.*

V tomto větném pořádku, tedy *acabar de* v postpozici, a při zachování perfektivního významu je perifráze kombinovatelná s ostatními pomocnými modálními slovesy jako *deber (de)*, *haber de*, *haber que* a také se *soler* a *s acostumbrar*.

Hay que acabar de leer el libro.   *Je třeba tu knihu dočíst.*

Suele acabar de trabajar las ocho.   *Končívá v práci v osm.*

Následující tabulka shrnuje možné kombinace.

Přípustné		význam <i>acabar de</i>	Nepřípustné	
pozice 1	pozice 2		pozice 1	pozice 2
acabar de	acabar de + infinitiv	egresivní	terminar de	acabar de + infinitiv
acabar de	terminar de + infinitiv	egresivní		
acabar de	volver a + infinitiv	egresivní		
acabar de	tener que + infinitiv	egresivní		
acabar de	poder + infinitiv	egresivní		
acabar de	empezar a + infinitiv	egresivní	acabar de	soler/acostumbrar
acabar de	echarse + infinitiv	egresivní		
tener que	acabar de + infinitiv	perfektivní		
poder	acabar de + infinitiv	perfektivní		
soler	acabar de + infinitiv	perfektivní		
deber(de), haber(de), haber que	acabar de + infinitiv	perfektivní		

Přestože někteří gramatici považují *acabar de + infinitiv* za perifrázi pouze pokud má první námi uvedený význam, tj. bezprostřední minulost, egresivní – dále a), vzhledem k tomu, že splňuje všechny formální požadavky, můžeme ji za perifrázi i v případě, že má význam skončení děje, tj. finitivní – dále b).

Můžeme však dodat následující:

Pokud je význam perifráze finitivní, tedy b), nikoliv egresivní a), je možné vypustit infinitiv, pokud je význam zachován v kontextu

- *¿Has acabado de comer ya?*
- *Sí, ya he acabado.*

Pokud by však význam byl a), takovéto vypuštění infinitivu není možné, neboť by věta nedávala smysl

- ¿Me acaban de hablar por teléfono?
- *Sí, te acaban.

Ve významu b) je možné vyjádřit trpný rod perifrasticky a zároveň neperifrasticky, zvláště se slovesy, které vyjadřují tvořivý nebo ničivý proces jako jsou *construir, fabricar, pintar, demoler...* S touto situací jsme se již setkali u iniciální *empezar/comenzar a +infinitiv*.

Acabaron de construir esta casa el año pasado.

Esta casa acabó de ser construida el año pasado.

Esta casa fue acabada de construir el año pasado.

Pokud je *acabar de* ve významu b), připouští použití imperativu. Narozdíl od *acabar de* ve významu a).

¡Acaba de una vez de decir tonterías!

Přestaň konečně říkat hlouposti!

Ve významu a), tedy bezprostřední minulost, si všimněme chování v kombinaci s konkluzivními slovesy. Vzhledem k významu perifráze i těchto sloves, je kombinace možná a gramaticky správná:

Acaba de llegar. Právě přišel.

Acabamos de salir. Zrovna jsme vyrazili.

Acaba de morir. Před chvílí zemřel.

Acaba de tener un hijo. Právě se jí narodilo dítě.

Naopak není možná kombinace se slovesy vyjadřujícími vlastnictví nebo stav:

*Acaba de tener una casa.

*Acaba de ser sincero.

*Acaba de encontrarse bien.

Ve významu b) je na druhou stranu přípustná kombinace pouze se slovesy, která vyjadřují děj nebo trvající činnost. Kombinace s konkluzivními slovesy je nepřipustná. Správně tedy bude:

Has acabado de trabajar. Skončil jsi práci.

Has acabado de escribir la carta. Dopsal jsi dopis.

Nesprávně by bylo:

*Ha acabado de morir.

*Ha acabado de llegar.

*Ha acabado de nacer.

Pokud má perifráze *acabar de + infinitivo* význam egresivní, je možné ji použít pouze v nezáporných větách, zatímco při významu finitivním se může objevovat i v záporných konstrukcích, ovšem bude nabývat zvláštního stylistického významu. Podívejme se např. na větu *El viajero no acaba de sentarse*:

Z této věty vyrozumíme nejenom to, že děj ještě neskončil, neboť *cestovatel ještě neusedl*, ale zároveň je patrné, že se cestovatel snažil sednout, zatím mu to ale z nějakého důvodu nevyšlo. Z takovýchto konstrukcí je cítit neklid, nepokoj ze strany podmětu. Další podobné příklady jsou třeba:

La verdad es que no acabo de decidirme. Popravdě jsem se ještě nerozhodl.

(= *Snažím se rozhodnout, zatím jsem ale k žádnému rozhodnutí nedospěl.*)

No acabo de entender lo que quieres decirme. Stále nerozumím tomu, co mi chceš říct.

(= *Snažím se to pochopit, zatím se mi to ale nepovedlo.*)

V češtině bezprostřední minulost vyjadřujeme za pomoci minulého času. To, že se jedná o minulost bezprostřední, zdůrazňujeme spojením významového

slovesa s příslovci jako *právo*, *zrovna*, *před chvílkou*, *před chvílí*. Příklady jsme již mohli vidět na překladech uváděných příkladů.

Druhý význam této perifráze, finitivní, kde figuruje nejen *acabar de + infinitiv*, ale i v tomto významu synonymní *terminar de + infinitiv*. V češtině vyjádříme tu samou skutečnost prostřednictvím předpony *do-*.

He terminado de leer el libro.   *Dočetl jsem knihu.*

4.3.9. *Dejar de + infinitiv*

Tato konstrukce opět splňuje všechna kritéria a je tedy větnou slovesnou perifrází. Chová se stejně jako perifráze *acabar de+inf* (ve finitivním významu), s tím rozdílem, že neumožňuje vypustit infinitivní část.

¿Has dejado de fumar? *No, no he dejado.

Jedná se o perifrázi perfektivního charakteru, ale označuje přerušení děje, který se po určitou dobu rozvíjel a nedošel své finální fáze, jeho realizace ustala. Právě toto "přerušení" děje ji odlišuje od ostatních perfektivních perifrází. Vzhledem k tomu, že činnost, která byla přerušena musí být trvalejšího rázu, tato perifráze nepřipouští kombinaci s jinými slovesy, než právě s těmi, která vyjadřují trvalý nebo nedokončený (tj. imperfektivní slovesa v tomto případě) děj. Následující věty jsou tedy správně:

He dejado de fumar. (= ya no fumo)

¿Por qué dejas de hablar?

Narozdíl od věty **He dejado de llegar a casa*, které bude nesprávná vzhledem k povaze a významu slovesa *llegar*.

Ovšem podívejme se na větu:

Ya he dejado de llegar tarde (estos días) a casa.

Přestože jsme si řekli, že kombinaci s podobnými slovesy není možná, tato věta je správně. Je nutné vzít v úvahu i kontext, ve kterém zmíněnou perifrázi použijeme. Zde právě díky kontextu nabývá frekventativního významu. Věta tedy znamená *Už nechodím domů pozdě.*

V záporu, *no dejar de + infinitiv*, popíráme přerušení děje, vyjadřujeme, že děj stále trvá:

No he dejado de fumar aún. (= *Sigo fumando.*)

Este individuo no deja de insultarme. (= *Este individuo me está insultando continuamente.*)

V jistých případech tato perifráze v záporu může vyjadřovat kvantitu. Jako příklad nám může posloužit věta *No deja de llover*, která samozřejmě může znamenat, že nepřestává pršet – to ovšem zároveň vyjadřuje, že prší hodně.

No deja de llover (= *Llueve mucho*)

No deja de hablar (= *Habla mucho*)

Občas se setkáme s konstrukcí, ve které figuruje tato perifráze v záporu a význam sdělení je enfatický, nikoliv aspektuální. Může znamenat například rozkaz, či „utvrzení“, „potvrzení“:

¡No dejes de visitar el Louvre! (= *¡Visita Louvre!*)

*Určitě navštív
Louvre.*

No dejaré de verlo, te lo prometo. (= *Lo veré.*)

*Určitě se tam
podívám, slibuju.*

No dejes de venir por casa, ¿de acuerdo? (= *¡Ven por casa!*)

*Určitě nás navštív,
platí?*

No, no dejaré de venir, no te preocupes. (= *Vendré.*)

*Neboj, určitě se
zastavím.*

No deja de ser curioso que te guste ahora el bacalao. (= *es curioso que...*) *Je zajímavé,
že ti najednou chutná treska.*

No dejo de reconocer que tienes razón. (= *reconozco que..*)

*Musím uznat, že máš
pravdu.*

Občas se taky setkáme se větami jako *¡Déjate de tonterías!*. Přestože jsme se již zmínili, že vypustit infinitivní část není možné, v některých případech lze toto vypuštění akceptovat, ovšem s tím, že nelze zároveň vypustit větné členy, které se k infinitivu vztahují (v tomto případě *tonterías*). Věta tak původně mohla znít *¡Déjate de {decir/hacer} tonterías!*. Zároveň je nutné podotknout, že v tomto případě se jedná o zvrtné sloveso *dejarse*, nikoliv o sloveso *dejar*.

Tato perifráze má svůj přímý ekvivalent v české vazbě *přestat + infinitiv*.

Dejó de llorar.

Přestal plakat.

Dejó de hablar.

Přestala mluvit.

Los frenos dejaron de funcionar.

Brzdy přestaly fungovat.

*Dejó de usar su apellido de casada. Přestala používat jméno získané sňatkem.*³⁹

V minulém čase je jejich použití téměř identické.

Pokud se jedná o přerušeni činnosti, která sama o sobě byla zároveň něco jako zvyk, v češtině používáme i spojení *nechat + substantivum v genetivu*. Tak tedy skutečnost, kterou bychom ve španělštině popsali větou *Dejó de fumar*, můžeme v češtině vyjádřit *Přestal jsem kouřit*, zároveň i *Nechal jsem kouření*.

Použití vazby *přestat + infinitiv*, ve významu přerušeni zrovna bezprostředně probíhající činnosti:

Los otros han dejado de fumar y permanecen sentados en la cama...

Ostatní přestali kouřit a sedí na posteli, ...

Dejar de fumar jako trvalá činnost, zvyk:

...pensé que , si estaba enfermo , le haría muy bien dejar de fumar .

... říkal jsem si, je - li nemocen, může mu jenom prospět, když zanechá kouření

(Musíme však podotknout, že tato varianta se jeví jako méně používaná oproti vazbě se slovesem *přestat*)

---

³⁹ Všechny zde uvedené příklady jsou náhodně vybrané věty z korpusu Intercorp.

Dalším příkladem by mohla být následující věta:

Dejó de nadar.

Sama o sobě může popisovat situaci, kdy se někdo najednou, dejme tomu v bazéně, zastavil a zanechal právě prováděné činnosti, tedy *Přestal plavat*. V takové situaci v češtině použijeme s největší pravděpodobností právě výraz s vazbou *přestat + infinitiv*. Zároveň však věta může vyjadřovat situaci, kdy někdo, kdo se dříve věnoval plavání, již nechodí na tréninky a činnosti se dále nevěnuje. V češtině bychom mohli říci *Přestal plavat*, stejně tak ten samý význam můžeme vyjádřit výrazem *Nechal plavání*.

Dále je vhodné zmínit se o situacích, ve kterých španělština použije větnou perifrázi a čeština má možnost, podle kontextu, použít i ustálené spojení. Takovým příkladem může být například *dejar de respirar*. Jak jsme již zmínili, bude záležet na kontextu, pokud se jedná o dočasné přerušování činnosti, zde dýchání, objevuje se spíše výraz *zadržet dech*, jedná-li se o přerušování dýchání, po kterém nebude následovat jeho obnovení. Z logických důvodů se tento výraz neobjevuje, setkáváme se s *přestat dýchat, dodýchat...*

Viz tabulka⁴⁰:

Dejar de respirar	výskyt	v procentech
přestat dýchat	7	41%
zadržet dech/zatajit dech	6	35%
dodýchat	1	6%
naposledy vydechnout	2	12%
nedýchat	1	6%

Zde vidíme, že v 35% španělskému *dejar de respirar* odpovídalo české *zadržet/zatajit dech*. Bude-li nás ovšem zajímat kontext, dozvíme se, že ve skutečnosti reprezentuje 100% případů, kdy došlo k obnovení činnosti, tj. kdy se jednalo o pravdu pouze o "zadržení dechu".

---

⁴⁰ Data vychází z výsledků hledání v korpusu Intercorp

4.3.10. *Parar/Cesar de + infinitiv*

Tato větná konstrukce se chová stejně jako *dejar de + infinitiv*. Označuje přerušení děje, který se po nějakou dobu vyvíjel.

Narozdíl od *dejar de + infinitiv* nikdy nenabývá neaspektuálního významu: **No pares de venir por casa*; **No para de ser curioso que...*

Povoluje vypustit infinitivní část: *¿Sigue lloviendo?* – *No, ya ha parado*.

U této perifráze nejsou možné pasivní konstrukce.

Používá se častěji v záporných konstrukcích: *No para de llover*; *No para de hablar*; *No para de insultarme*; *No para de correr*. V takových případech tato perifráze neznačí přerušení děje, naopak značí, že se děj dále odehrává. Zároveň může vyjadřovat kvantitu. Pak tedy věta *No para de hablar* bude znamenat jak *Sigue hablando*, tak navíc i *Habla mucho*.

Pro tuto perifrázi je vlastní, že dovoluje kombinaci pouze s velice omezeným počtem infinitivů. Můžeme říci *Ya he dejado de fumar*, *He dejado de escribir* – ale není možné říci **Ya he parado de fumar* či **He parado de obsesionarme con ella*.

Podobně jako *parar de + infinitiv* se chová i *cesar de + infinitiv*, není však tak častá v hovorové řeči a povoluje kombinaci s ještě menším počtem infinitivů.

4.4. Regionální a stylové a jiné odlišnosti infinitivních perifrází

I mezi perifrázemi existují určité rozdíly. Samozřejmostí jsou rozdíly ve významu jednotlivých vazeb, kdy se od sebe liší například razantností začátku děje. Kromě těchto rozdílů se setkáváme i s dalšími rozdíly, tentokrát regionálními a stylovými.

Setkáváme se s případy, kdy se perifráze používá v určité oblasti například zcela běžně v hovorové řeči, zatímco v jiné oblasti je považována za knižní a v běžném hovoru ji neuslyšíme. Dále pak existují perifráze, které se vyskytují pouze v určité oblasti a v jiných jazykových oblastech zcela chybí. V této části práce, Po té, co jsme si představili jednotlivé konkrétní perifráze, se pokusíme představit několik takových případů a stručně je popsat.

Vhodným nástrojem pro ověřování frekvence výskytů jednotlivých perifrází je korpus CREA na stránkách RAE. Rozdělení dokumentů v databázi je v poměru 90% psané dokumenty, 10% zápis mluveného slova. Máme-li v úmyslu porovnávat výskyt určitého výrazu podle regionu, ve kterém se užívá, musíme vzít v potaz skutečnost, že 50% zastupuje Španělsko, 50% je věnováno americké španělštině.

Tabulka na následující straně nám přehledně znázorňuje procentuální zastoupení jednotlivých oblastí právě v rámci těchto 50% představující americkou španělštinu.

Procentuální zastoupení americké části korpusu CREA:

Oblast	Procentuální zastoupení v americké části korpusu CREA	Země nebo oblasti
mexická oblast	40%	Mexiko, jihozápad USA, Guatemala, Honduras, El Salvador
centrální oblast	3%	Nikaragua, Kostarika
karibská oblast	17%	Kuba, Portoriko, Panama, Dominikánská republika, pobřeží Venezuely, Kolumbie a severovýchod USA
andská oblast	20%	zbytek Venezuely a Kolumbie, Ekvádor, Peru, Bolívie
oblast Chile	6%	Chile
laplatská oblast	14%	Argentina, Paraguay, Uruguay

Nejprve zmíníme několik perifrází s regionálními odchylkami. Patří mezi ně *largarse* + infinitiv, *coger* a + infinitiv / *agarrar* a + infinitiv, *darse* a + infinitiv.

Dalšími perifrázemi jsou perifráze se stylovými a jinými odlišnostmi.

V naší práci v části věnované jednotlivým perifrázím se podrobněji věnujeme významu některých zde zmíněných perifrází a jejich významu podrobněji, zvláště u perifrází vyjadřujících začátek děje pak popisujeme, jakým způsobem byl tento děj započat. Tedy s jakou prudkostí či jak náhle děj začal. B. Zavadil v *Mluvnici současné španělštiny* přehledně popisuje tyto rozdíly ve významu.

Vzhledem k tomu, že B.Zavadil ve své práci zmiňuje i perifráze, kterým se my podrobněji nevěnujeme, využijeme této příležitosti a stručně se o nich zmíníme, přestože u některých jsou jejich odlišnosti sémantické. Zároveň dodáváme, že na tomto místě se budeme věnovat regionálním, stylistickým a jiným odlišnostem pouze u parafrází, které značí začátek děje, neboť právě těmto se budeme věnovat v praktické části práce.

V popisu vycházíme ze zmíněné práce B. Zavadila, zároveň uvádíme příklady jak z korpusu CREA, tak z databáze InterCorp, kde máme možnost uvést zároveň příklad českého ekvivalentu (tento ekvivalent se nám ne vždy podařilo nalézt). Uvádíme-li takový ekvivalent, je jako vždy naší snahou, aby se jednalo o ekvivalent dostatečně reprezentativní.

Perifráze s výraznějšími regionálními odchylkami:

- **Largarse+ infinitiv** vyjadřuje náhlý začátek děje. Zavadil uvádí, že se používá hlavně v Chile, a to familiárně. Pokusili jsme se najít tuto vazbu na korpusu CREA. Jako příklad jsme se rozhodli hledat vazbu s infinitivem *llorar*. Objevili jsme celkem 23 výskytů v 12 dokumentech.

	Výskyty	v procentech
Argentina	19	82,60%
Chile	3	13,04%
Peru	1	4,34%

Celých 82,6% z těchto výskytů jsme zaznamenali v Argentině, 3% v Chile. Mohlo by se tedy zdát, že tento výraz je výrazně častější právě v Argentině. Nesmíme ovšem zapomenout na zastoupení jednotlivých zemí na korpusu (viz první uvedená tabulka v této části práce), kde Laplatská oblast představuje 14% a Chile pouze 6%. Navíc, hned 8 výskytů pocházelo od stejného mluvčího, konkrétně se jednalo o Diega Maradonu, původem z Argentiny. Uvádíme jeden z nich:

En el vestuario me largué a llorar, sabía que ya no me quedaban muchas oportunidades para cumplir mi último sueño.

- **Coger a + infinitiv/agarrar a + infinitiv** značí náhle započatý děj. Vyskytuje se v Latinské Americe.
- **Darse a + infinitiv** může značit i neuváženost či překotnost. Přestože Zavadil uvádí, že se používá ve Španělsku, většina případů, které se nám podařilo najít v databázi projektu InterCorp, pochází od autorů

z Latinské Ameriky (stejně jako uvedený příklad, který pochází z díla G.G.Márqueze). Důvodem však může být právě složení obsahu dané databáze.

Como no sabía inglés, y como apenas podía distinguir las ciudades más conocidas y las personalidades más corriente , se dio a inventar nombres y leyendas para satisfacer la curiosidad insaciable de los niños.

Jelikož neuměl anglicky a dovedl poznat jen nejznámější města a nejběžnější osobnosti, začal si vymýšlet jména a legendy, aby nějak ukojil nenasytnou zvědavost obou dětí.

Perifráze se stylovými a jinými odlišnostmi

- **Comenzar a + infinitiv** považuje za knižnější než příbuznou *empezar a + infinitiv*.
- **Principiar a + infinitiv** je zcela knižní, v mluveném jazyce nepoužívaná. Na korpusu CREA se nám podařilo v mluveném projevu nalézt pouze 4 výskyty, ovšem pouze od dvou mluvčích:

*Muž 53 let, inženýr a historik, Kolumbie: En el año treinta y dos **principia a reclamar** sus haberes militares, y nanay, mamola. Fue, como decía .*

*Muž 62 let, Venezuela: Todas las aceras uno venía por una acera y tenía que entrar un poco y volver a salir y así, hasta que fue nivelándose y **principiaron a construirse** los edificios.*

- **Ponerse a + infinitiv** je časté v mluveném jazyce. Je expresivnější než *empezar a + infinitiv* a zároveň implikuje záměrnost.
- **Echar + infinitiv** vyjadřuje náhlý začátek děje, objevuje se v kombinacích se slovesy pohybu.
- **Romper a + infinitiv** vyjadřuje prudce započatý děj. Zavadil se zmiňuje, že Cartagena považoval tuto perifrázi za knižní, nicméně jak dále

Zavádil podotýká, ve Španělsku se běžně používá i v mluvené řeči, k vyjádření začátku děje, který byl po dlouhou dobu odkládán.

- **Entrar a + infinitiv** se pojí hlavně se slovesy, která znamenají abstraktní děje, například procesy myšlení.
- **Pasar a + infinitiv** používáme pro vyjádření začátku děje, který začíná přechodem od jiného děje.

*Depuso todas las extravagancias que podrían confundirse con vulgaridad, **pasó a dictar la moda** con sus trajes de marca y su maquillaje de luces y sombra (...)*

*Odložila veškerou výstřednost, která by mohla zavánět vulgárností, a svým značkovým oblečením a nápaditým způsobem líčení založeném na kontrastu světla a stínu **začala určovat módu**.*

- **Meterse + infinitiv** vyjadřuje začátek děje. Může mít despektivní nádech.

*Primero las buscó con las manos. Progresivamente se puso a gatas y **se metió a rastrear** debajo de la cama.*

*Napřed je hledal rukama, potom se spustil na všechny čtyři a **začal šátrat** pod postelí.*

- **Arrojarse a + infinitiv** značí prudký začátek děje.
- **Soltarse a + infinitiv** používáme pro prudký začátek děje, který je vykonávaný s přehnanou horlivostí.

*(...) y sentía unos irreprimibles deseos de **soltarse a despotricar** como un forastero (...)*

*(...)a cítila nezadržitelnou touhu pořádně **si zanadávat** jako některý z cizinců (...)*

- **Precipitarse a + infinitiv** vyjadřuje prudký začátek děje, často unáhlený či zmatený.

*A la noche siguiente volví al establecimiento en que los periódicos se reciben poco después de la medianoche, esperé unos minutos alrededor de esa hora y **me precipité a comprar** el que llevaba fecha del día que se iniciaba oficialmente en aquellos momentos (...)*

*Další večer jsem se vrátil do obchodu, kde dostávají noviny brzy po půlnoci, počkal jsem několik minut po zmíněné hodině a **spěšně jsem si koupil** výtisk s datem dne, který v těch okamžicích oficiálně začínal (...)*

5. Perifráze s gerundiem

V této kapitole se budeme věnovat perifrázím s gerundiem. Jako základ pro popis těchto perifrází nám poslouží práce Alicie Yllery v *Deskriptivní gramatice*⁴¹. Tento popis doplníme příklady z paralelního korpusu, budeme-li to považovat za vhodné a přínosné, a nalezené příklady za dostatečně reprezentativní.

5.1. Základní charakteristiky perifrází s gerundiem

Tyto perifráze se skládají z pomocného slovesa a z významového slovesa v gerundiu. U perifrází gerundium neplní tedy funkci například příslovečného určení slovesa v osobním tvaru. Gerundium musí mít stejný podmět jako pomocné sloveso. Mezi pomocné sloveso a gerundium můžeme vkládat další větné členy (*Lleva cuatro horas llorando.*)

Běžný slovosled perifrází s gerundiem je následující:

pomocné sloveso + gerundium

Setkáváme se i s opačným pořadím, takovou konstrukci (a) pak používáme ke zdůraznění:

- *¡No has hecho el paquete!*
- a) *¡Haciéndolo estoy!* (=zdůraznění)
- b) *¡Estoy haciéndolo!* (=prosté sdělení)

Perifráze můžeme rozdělit do dvou skupin podle významu pomocných sloves podle toho, jestli tento význam z větší části ztrácí (skupina A) nebo jestli svým významem ovlivňují význam celé perifráze (skupina B)

Skupina A: *estar, ir, andar, venir*

---

⁴¹ YLLERA, Alicia. Las perífrasis verbales de gerundio y participio. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 1999, ss. 3392-3441

Skupina B: *seguir, continuar, empezar, acabar*, atd.

Mnoho autorů se neshoduje na tom, co je a co není perifráze. Většina se při tom řídí právě dvěma kritérii: sémantickým (odpovídá skupině A) a kritériem syntaktickým (odpovídá skupině B).

Počet pomocných sloves, která jsou schopna tvořit perifráze s gerundiem, je omezen. Naopak počet gerundií je, teoreticky, neomezen. Nicméně platí, že záleží vždy na daném pomocném slovese. Nejvíce kombinací připouští sloveso *estar* (tedy sloveso *estar* ve funkci pomocného slovesa), které je kombinovatelné s naprostou většinou španělských sloves. Zároveň se objevuje téměř ve všech slovesných časech.

Naopak nejméně kombinací připouští ve funkci pomocného slovesa sloveso *salir*. Počet sloves, s jejichž gerundii je schopno tvořit perifrázi, je na tolik omezen, že mnozí autoři nesouhlasí se zařazením konstrukce mezi perifráze a považují ji spíše za úsloví, slovní obrat.

Jak poznáme, že se jedná o perifrázi?

- 1) Setkáváme se s případy, u kterých bez kontextu nejsme schopni říci, jedná-li se o perifrázi. Pokud můžeme nahradit spojení slovesa s gerundiem dvěma větami, nejde o perifrázi:

Van contando los números.

a) *Cuentas progresivamente los números. (Postupně počítají čísla.)*

b) *Caminan y cuentan los números. (Jdou a počítají.)*

Andan mirando a todo el mundo por encima del hombro.

a) *Miran a todo el mundo por encima del hombro.*

b) *Miran a todo el mundo por encima del hombro cuando andan.*

Jak je patrné z případů uvedených Yllero, možnosti označené jako b) nebudeme považovat za perifráze. Je-li tedy z kontextu patrné, že význam věty je ve smyslu b), nejedná se o perifrázi.

2) Dotazování se

Na perifrázi se můžeme dotazovat použitím *qué*, kdy významové sloveso zaměníme za *haciendo*. V následujících případech tedy můžeme mluvit o perifrázích:

Están levantando demasiado polvo.

¿Qué están haciendo?

Siguen pidiendo un aumento de sueldo.

¿Qué siguen haciendo?

Anda quejándose.

¿Qué anda haciendo?

Konstrukce, které nejsou perifrázemi, odpovídají na otázku *¿Cómo?*:

Mi gabardina está chorreando.

¿Cómo está mi gabardina?

(V některých případech jsou přípustné obě otázky.)

3) Pozice zájmen

U perifrází s gerundiem je možná antepozice i postpozice zájmen. Antepozice není přípustná, stojí-li mezi pomocným a plnovýznamovým slovesem jiný větný člen.

Siguen no haciéndolo bien. → **Lo siguen no haciendo bien.*

Ir a *venir* dovolují postpozici a antepozici nejen u perifrází (perifráze: *Vienen haciéndolo desde hace tiempo* → *Lo vienen haciendo desde hace tiempo*, ne perifráze: *Vienen empujándolo* → *Lo vienen empujando*. U konstrukcí, které nejsou perifrázemi, pouze v případě, že mezi *venir* a gerundiem nestojí další větné členy.)

4) Jedná-li se o perifrázi, není možná záměna gerundia za příslovce, přídavné jméno nebo příslovečné určení:

Va corriendo. → *Va muy deprisa.*

Va andando. → *Va en tren.*

Está temblando. → *Está tembloroso.*

Me tiene trabajando todo el día. → *Me tiene así.*

5) V případech, kdy lze gerundium nahradit zájmenem *lo*, nemůžeme mluvit o perifrázi:

¿*Está hirviendo el agua?*- *Lo está.*

¿*Estás trabajando?*- *Lo estoy

6) Dalším ze způsobů, jak ověřit, jedná-li se o perifrázi, je převedení perifráze do pasivní konstrukce. Pokud se z podmětu stane předmět přímý, při zachování původního významu, můžeme mluvit o perifrázi.

El Parlamento va aprobando las leyes. → *Las leyes van siendo aprobadas por el Parlamento.*

El matriarcado ha venido relegando al hombre. → *El hombre ha venido siendo relegado por el matriarcado.*

5.2. Charakteristika konkrétních perifrází s gerundiem

V následující části práce si představíme několik perifrází s gerundiem. V popisu vycházíme opět z *Deskriptivní gramatiky*. Věnovat se budeme následujícím perifrázím:

estar + gerundium

ir + gerundium

venir + gerundium

andar + gerundium

llevar + gerundium

quedar(se) + gerundium

seguir + gerundium

continuar + gerundium

proseguir + gerundium

acabar + gerundium

terminar + gerundium

empezar + gerundium

comenzar + gerundium

5.2.1. *Estar* + gerundium

Jedná se o nejčastěji používanou perifrázi s gerundiem. Je dokonce tak častá, že někteří autoři je řadí mezi složené tvary (jako například *he leído, había leído, he de leer, había de leer, atd.*).

Označuje děj v jeho průběhu, jde o děj právě probíhající v čase podle slovesa *estar*.

V perfektivních časech perifráze značí přerušení děje, nikoliv jeho dokončení:

He estado corrigiendo los exámenes (Opravoval jsem testy.)- nedokončený děj

He corregido los exámenes. (Opravil jsem testy.) - dokončený děj

Pomocné sloveso *estar* je v přítomném čase indikativu:

Označovaný děj probíhá v momentě promluvy, tedy *právě teď*.

Estamos comiendo.

Právě jíme.

Estoy hablando con tu madre.

Právě mluvím s tvou matkou.

S přísudky, které vyjadřují činnost nebo uskutečňování určité činnosti, je tato kombinace běžným způsobem vyjádření děje probíhajícího zároveň s momentem promluvy.

Přítomný čas prostý značí blízkou budoucnost (1b, ve spojení s *ahora*) nebo zvyk (2b), činnost opakovaně prováděnou.

(1) *¿Has escrito la carta?*

Napsal jsi ten dopis?

a) *Sí, ahora la estoy escribiendo.*

Ano, právě ho píšu.

b) *No, ahora la escribo.*

Ne, teď ho píšu (ve smyslu napíšu)

(2)

a) *Marta está fregando los platos.*

Marta myje nádobí (tedy právě teď)

b) *Marta friega los platos.*

Marta myje nádobí (každý den)

Perifrázi *estar + gerundium* primárně nepoužíváme pro vyjádření opakujících se situací a zvyků. Použijeme-li gerundium jako v následujícím příkladě, dáme tak najevo, že děj se bude odehrávat po časově omezené období. Gerundium tedy můžeme použít pro vyjádření opakovaného děje, tento se však bude opakovat pouze po vymezené období.

Estamos viviendo en el campo.

(Žijeme/bydlíme na venkově)

Vivimos en el campo.

(Žijeme/bydlíme na venkově.)

V případě této věty je i bez časového údaje z podoby slovesa možné určit, zda je venkov naším domovem (*Vivimos en el campo*) nebo zda jsme tam dočasně (*Estamos viviendo en el campo*).

Estos días estás fumando mucho. (Poslední dobou hodně kouříš.)

Fumas muchos. (Hodně kouříš.)

V těchto dvou případech gerundium označuje činnost opakovaně provozovanou v určitém období.

V nedokonavém čase se často tato perifráze používá s příslovečnými určeními času či s příslovci jako například *ahora, en este momento, en esos días, en aquel momento, entonces*, atd. V takových případech je možné nahradit perifrázi přítomných časem prostým. Výjimkou jsou věty, ve kterých je použito *ahora*, neboť by mohlo dojít k záměně významu za blízkou budoucnost, jak jsme si již uváděli výše.

(1) a) *La propuesta de la reforma fiscal está desatando una oleada de críticas en el país.*

b) *La propuesta de la reforma fiscal desata una oleada de críticas en el país.*

(Do češtiny bychom obě věty přeložili stejně.)

(2) - *¿Has hecho la maleta?* (Už sis zabalil kufr?)

- *No, ahora la hago.* (Ne, hned si ho zabalím)

(S použitím přítomného času prostého a *ahora* věta nabývá významu blízké budoucnosti.)

Pokud má mít konstrukce význam zdůraznění a jasného přehánění, španělština se přiklání k použití této perifráze před přítomným časem prostým. Opakující se akci tak popíše jako souvisle probíhající a nepřetržitou:

¡Siempre te estás quejando! Pořád si stěžuješ!

¡Todo el día estás escribiendo! Celý den píšeš!

U této perifráze se pomocné sloveso používá méně v budoucím čase a v podmiňovacím způsobu, než například v přítomném čase. Jednou z výjimek, kde se objevuje v budoucím čase, je vyjádření domněnky:

No han llegado, estarán buscando la calle. Ještě nepřišli, asi (právě) hledají ulici.

Budoucí čas se nenabízí jako nejvhodnější k vyjádření probíhajícího děje. Perifráze proto musí být použita například s vedlejší větou časovou, která umožní, že děj popisovaný perifrází bude chápán jako probíhající:

Quando llegues, estaré preparando la comida.

Až přijdeš, budu už připravovat jídlo. (= Jídlo jsem začala připravovat už před tvým příchodem, až přijdeš, zastihneš mě uprostřed příprav.)

Je-li pomocné sloveso v přítomném čase, může vyjadřovat budoucnost pouze tehdy, bude-li součástí i časové určení, které právě probíhající děj časově vymezí na jeden určitý moment v budoucnosti.

*Mañana estoy volando para América.

Mañana estaré volando para América.

Mañana a estas horas estaré volando para América.

Mañana a estas horas estoy volando para América.

Estar + gerundium a ostatní perifrázi s gerundiem:

Stojí-li pomocným sloveso v přítomném čase a v imperfektu s významem průběhu děje od určitého bodu v minulosti, bude se perifráze *estar + gerundium* významově přibližovat perifrázi *llevar + gerundium*. Většinou se ve větě používá i časové určení:

- *Hace dos meses que te lo están arreglando. (Už dva měsíce ti to opravují. = Začali před dvěma měsíci a stále to ještě opravují.)*
odpovídá *Llevan dos meses arreglándotelo.*

Hace mucho tiempo que te lo estoy pidiendo. (Už tě o to žádám velice dlouho.= Začal jsem tě o to žádat někdy dávno v minulosti a žádám tě o to stále i teď v přítomnosti.)

odpovídá *Llevo mucho tiempo pidiéndotelo.*

S příslovci *aún* a *todavía* má tato perifráze význam stále nedokončeného probíhajícího děje. Významem se tak velice přibližuje perifrázi *seguir + gerundium*:

¿Todavía estáis discutiendo? (Ještě stále se hádáte?) = *¿Seguís discutiendo?*

Aún lo están esperando. (Ještě stále na něj čekají.) = *Siguen esperándolo.*

S příslovcem *ya* je probíhající děj zachycen od svého počátku, podobně jako u *ir + gerundium*.

Ya está llegando el agua al cuarto piso. (Voda už dosahuje do čtvrtého patra. =
Voda stoupala a právě zalévá i čtvrté patro.)

odpovídá *Ya va llegando el agua al cuarto piso.*

S přísudky, které značí postupný vývoj, nabývá významu postupně se rozvíjejícího děje a je tak možné ji v přítomném čase a v imperfektu zaměnit je za *ir + gerundium*. *Estar + gerundium* bude zdůrazňovat děj jako průběžný, *ir + gerundium* pak bude zdůrazňovat postupnost průběhu děje. Lépe si to ukážeme na následujících příkladech:

1) a) *Las basuras **están invadiendo** los barrios de la ciudad.*

b) *Las basuras **van invadiendo** los barrios de la ciudad.*

Obě věty bychom do češtiny mohli přeložit například jako „Odpadky zaplavují městské čtvrti.“. V prvním příkladě je kladen důraz na to, že se to děje právě teď, v současnosti. Věta a) tedy popisuje děj jako probíhající.

V příkladu b) je zdůrazněn fakt, že se tak děje postupně. Mohli bychom tedy větu v druhém případě zároveň přeložit jako „Odpadky **postupně** zaplavují městské čtvrti.“

2) a) *La minifalda se está poniendo de moda.*

b) *La minifalda se va poniendo de moda.*

Obdobně jako v předchozích příkladech příklad a) zdůrazňuje aktuálnost děje. Příklad b) jeho postupnost. Obě věty bychom mohli do češtiny přeložit jako „Do módy se dostává minisukně“, větu b) bychom mohli zároveň přeložit i jako „Do módy se **postupně** dostává minisukně.“

Zápor:

Perifráze *estar + gerundium* v záporu není příliš častá. Výjimkou je odpověď na otázku a záporná reakce na výpověď, ve kterých byla tato perifráze použita:

- ¿Estás estudiando?

- No, no estoy estudiando, estoy viendo la televisión.

No está estudiando, está viendo la televisión.

Zápor je častější v záporných otázkách. V tomto případě pak zápor vyjadřuje postoj mluvčího k situaci, konkrétně jeho nesouhlas. V češtině v takových případech často používáme výrazu *náhodou*:

¿No estarás pensando marcharte ahora?   Nemáš náhodou v úmyslu teď odejít?

¿No estarán estropeando todo lo que hemos hecho?
jsme   Neničí náhodou všechno, co
udělali?

Na korpusu jsme našli například následující příklady:

No estará insinuando que yo...

„Snad byste nechtěla naznačovat, že já...“

¿Supongo que **no estarás planeando** robar el dragón, como hiciste con los diamantes del Amazonas?

„Doufám, že nemáš v úmyslu toho draka ukrást jako ty diamanty z Amazonie?“

Kombinatorika perifráze:

Perifráze *estar* + *gerundium* se používá téměř se všemi slovesy. Výjimkou jsou:

- Modální slovesa a sloveso *soler*. (* *Están pudiendo hacerlo*. **Están soliendo hacerlo*.)
- Slovesa vyjadřující vlastnosti jako *tener* (ve významu *vlastnit, mít*) *poseer, contener, pertenecer, depender, parecer* (ve významu *vypadat jako*), *significar, constituir*, atd. Některá z těchto sloves mají více významů, nemožnost kombinace s perifrází se tedy vztahuje na ten z významů, který značí vlastnosti. Například je tedy možná věta *Por el hilo de voz entrecortado de Abbie, Sarah comprendió que no era la única que estaba conteniendo las lágrimas*.⁴² (=význam slovesa *contener* je v tomto případě *zadržet*)
- Sloveso *estar*. (**Pedro está estando muy grande*.)
- Slovesa označující duševní stavy a emoce jako například *conocer, saber, creer, querer* (ve významu *milovat, mít rád*), *amar, odiar, importar*, atd. Výjimku tvoří určité věty s významem postupně se rozvíjejícím jako například *Lo estoy conociendo mucho mejor, Te voy queriendo cada vez un poco más*, atd.

Regionální zvláštnosti:

Jak uvádí Yllera, v různých oblastech hispánské Ameriky se na *estar* + *gerundium* výše zmíněná omezení nevztahují a především v andských oblastech jsou běžně používané konstrukce jako *Está teniendo* (ve významu *mít, vlastnit*), *Ha de estar habiendo tiempo para bailar, Ya no te estás pudiendo mover*.

V databázi RAE jsme našli jako například větu *Veo que se ha convertido en un ente estrictamente formal, que no está pudiendo asumir medidas concretas* původem z Bolívie⁴³ nebo například *Lo que está habiendo es mucha inversión, y es más factible, entonces, que el dólar vuelva a bajar*⁴⁴.

---

⁴² Příklad pochází z databáze projektu InterCorp.

⁴³ Příklad pochází z tisku, jedná se o přímou řeč.

⁴⁴ Naprostá většina příkladů pochází z mluveného projevu. Objevuje se hodně případů i ve Španělsku.

5.2.2. *Ir + gerundium*

Perifráze vyjadřující trvání děje, který se postupně odehrává směrem do budoucnosti, může předpokládat i jistou gradaci vývoje.

Pojí se s následujícími výrazy a příslovci vyjadřujícími postupnost: *poco a poco, paso a paso, paulatinamente, progresivamente, cada vez más, un poco cada día, a lo largo de los años, con los años, con el tiempo*, atd.

Velice časté je použití se slovesy, která vyjadřují změnu, postupný vývoj:

Poco a poco se le iba pasando el mal humor.

Se va volviendo cada vez más humano.

Con el tiempo se fue haciendo a las costumbres del lugar

Opakujeme-li gerundium, zdůrazníme postupný a gradující vývoj děje:

*Y en poco tiempo, el polvo de luz fue **subiendo, subiendo** por encima de la olma (...)*

A los pocos meses de caer enfermo, se le podían contar los huesos a través de la piel (...).

*Se fue **consumiendo, consumiendo**...*

Vzhledem k významu perifráze je vyloučeno její použití s příslovci vyjadřujícími určitý časově ohraničený úsek jako např. *en pocos años, en poco tiempo*. Podívejme se na následující příklad:

*En dos años han ido desapareciendo las huertas que rodeaban a la ciudad.

*En **estos** dos años han ido desapareciendo las huertas que rodeaban a la ciudad*

První větu budeme považovat za nesprávnou, na rozdíl od druhé věty, kde pouhé vložení „*estos*“ nechává otevřenou možnost budoucího pokračování děje.

Je-li sloveso *ir* v imperfektu, začátek probíhajícího děje se nachází v minulosti. Se slovesy jako *decir*, tak vyjadřuje pokračující konverzaci nebo přerušenu promluvu:

“Buena, pues, como iba diciendo - siguió el médico- (...)”

„Dobrá. Tak, abych se vrátil k tomu, co jsem vám říkal, “ navázal lékař (...)”

V některých kontextech, především s příslovcem *ya*, zdůrazňuje začátek děje:

Ya te va entrando el sueño.   *Už začínáš být ospalý.*
Ya se va convenciendo.   *Už se začíná přesvědčovat.*

Použijeme-li této perifráze v příkazu, vyjádříme tím přání, aby nařízená akce již probíhala, či neprodleně začala:⁴⁵

Id encargando la comida.   *Objednávejte jídlo!*
Mientras yo limpio la terraza, tú ve ordenando la habitación. Zatímco já te' budu uklízet terasu, ty zatím uklízej pokoj.
Vayan preparando los cuadernos.   *Připravte se sešity.*
Pueden ir saliendo.   *Už můžete odejít.*

Na korpusu jsme našli například následující větu:

"Cuádrese y vayan sacando la plata y los cigarrillos"
„Do pozoru a navalte prachy a cigarety.“

Tato perifráze může být přirovnána k perifrázi *estar + gerundium*, v některých případech ji tato může i nahradit (v přítomném čase a v imperfektu, umožňují-li to kontext), nicméně všeobecně zaměnitelné mezi sebou nejsou, protože *estar + gerundium* sice zdůrazňuje průběhu, *ir + gerundium* navíc však zdůrazňuje postupnou změnu a nepřipouští časová určení, která přesně vymezují dobu trvání:

Fue ordenando el armario.
Estuvo ordenando el armario.
*Fue ordenando el armario cuatro horas.

---

⁴⁵ Navrhované překlady do češtiny jsou v tomto případě volnější, aby byl rozdíl mezi „obyčejným“ příkazem znatelnější.

5.2.3. *Venir + gerundium*

Tato perifráze vyjadřuje děj, který začíná v minulosti a pokračuje do přítomnosti, postupně se rozvíjí do přítomnosti.

Na rozdíl od perifráze *ir + gerundium*, je *venir* ve spojení s gerundiem méně užívané. Se slovesy, která značí přiblížení (tedy například sloveso *acercarse*) je možné použít jak *ir*, *estar*, tak i *venir + gerundium*. Pokud významové sloveso značí opak, tedy například *alejarse*, kombinace s *venir* není možná:

Ya se vienen acercando las vacaciones.

Ya se van acercando las vacaciones.

Ya se están acercando las vacaciones.

Ya se va alejando el peligro.

Ya se está alejando el peligro.

*Ya se viene alejando el peligro.

Často se objevuje společně s časovými určeními, která vyjadřují počátek v minulosti a průběh do určitého bodu, například: *desde hace mucho tiempo, hasta ahora, en los últimos días, hasta entonces* atd.

Podobně jako *ir + gerundium* může znamenat přerušování probíhající promluvy:

Bueno, como venía diciendo, debemos sacarla de paseo en la cajuela, (...)

V dalších případech se vyjádření posunu z minulosti omezuje na vyjádření přiblížení se k osobě mluvčího (či jiné osoby zapojené do děje). Používáme se slovesy jako *decir*, *pedir*:

Ahora me vienes diciendo que no puedes terminarlo.

Ahora nos vienen predicando lo que nunca cumplieron.

Ahora me vienes pidiendo que te lo preste.

V určitých případech může mít význam přibližnosti, nicméně se v těchto případech španělština přiklání spíše k použití infinitivní perifráze *venir + infinitiv*. Někteří autoři tak dokonce mluví o modální perifrázi, která vyjadřuje pravděpodobnost, pochybnost.

Este mueble viene saliendo por unas 50 000 pesetas.

El viaje os vendrá a costar unas 300.000 pesetas.

Je častější v přítomnosti a v imperfektu. Objevují se případy i v jiných časech, včetně časů složených. Naopak tuto vazbu nepoužíváme v rozkazu,

5.2.4. *Andar + gerundium*

Popisuje akci nahlíženou během jejího trvání

Tato perifráze může mít více významů: ironie (*¡Andan predicando como si fuesen curas!*) důraz (*Siempre andas quejándote* proti neutrálnějšímu *Siempre estás quejándote*), žádost či vnitřní neklid (*¡Ando buscando un título para mi novela!*), opovržení (*¡Andará emborrachándose con sus amigos!*) Tyto významy jsou subjektivního rázu, vychází ze vztahu mluvčího ke sdělované informaci.

V některých případech můžeme *andar* zaměnit za *estar*. Lze tak učinit v případech, kdy má perifráze s *andar* význam zdůraznění. Použití *andar* pak bude pak více významově zbarveno, bude značit větší zdůraznění.

Perifráze *andar + gerundium* může vyjadřovat i přesvědčení mluvčího o nepravděpodobnosti sdělení (*Andan por ahí diciendo*). Může také značit negativní vztah mluvčího ke sdělené informaci (*¿Por qué andas molestándome?*), jak jsme již poukázali výše. Často se pojí s výrazem "por ahí" (*Andan diciendo por ahí que está celosa de tu hermana*).

Vzhledem k výše zmíněným výrazům subjektivního rázu se tato perifráze používá hlavně s životným podmětem, nejčastěji je pak podmětem osoba. Může se objevit i ve spojeních, kde podmětem je neživá věc (*Este televisor anda dándonos la lata*), nicméně nepojí se s neosobními slovesy (**Anda haciendo un tiempo de perros*).

Perifráze může vyjadřovat záporný rozkaz (*No andes preguntando lo que no te importa*), kladný rozkaz se používá pouze ve výstrahách (*Tú anda perdiendo el tiempo y verás lo que ocurre*).

Použití této perifráze je méně časté v záporných konstrukcích (*No andaba leyendo un libro como de costumbre*). Výjimkou jsou odpovědi na větu v záporu (je-li součástí věty tázací i právě tato perifráze), záporný rozkaz a tázací věta v záporu (*¿No andaba pidiéndote dinero?*).

5.2.5. *Llevar + gerundium*

Tato perifráze vyjadřuje děj, který začal v minulosti a který se poté po určité době rozvíjí, počítá s i možným pokračováním děje do budoucnosti.

Na rozdíl od *venir + gerundium*, které se soustředí na to, od kdy děj trvá, *llevar + gerundium* vyjadřuje délku trvání děje.

¿Cuánto tiempo lleva usted esperando aquí?   Jak dlouho už tu čekáte?

Na rozdíl od *estar + gerundium* a *llevar + gerundium* tato perifráze nepřipouští perfektivní časy (minulý čas jednoduchý nebo složené časy). Nepoužívá se ani v rozkazech či trpném rodě.

Perifráze bývá v naprosté většině případů doprovázena určením času. Následujících několik příkladů pochází z databáze projektu InterCorp:

Además, lleva soñando durante más de un año con su nuevo país.

Kromě toho už víc než rok sní o své nové zemi.

*La condujo a la mesa, donde el camarero les llevaba esperando **todo el rato**.*
*Odvedl ji stranou, kde u jejich stolu **celou dobu** čekal číšník.*

*De repente, cuando Lorenza llevaba bailando **al menos cinco minutos**, (...)*
*Teprve když Lorenza tančila **už nejmíň pět minut** (...)*

*Por lo visto se olvida que llevamos pintando juntos **casi ocho años** .*
*Zapomínáš, že už vedle sebe malujeme **osm let**.*

*Sí, llevo arrastrando mi proceso **desde hace cinco años**.*
*Ano, pachtím se se svým procesem **už pět let**.*

*Llevo pensando en eso **desde que le conozco** - respondió Jakob.*
*Přemýšlím o tom **celou dobu, co ho znám**, „ odpověděl Jakob*

U této perifráze není vztah mezi pomocným slovesem a gerundiem příliš těsný. Gerundium můžeme nahradit příslovečným určením a příslovcem *así*. Navíc z dvojice tvořící perifrázi je to sloveso *llevar*, které si volí časové určení, nikoliv gerundium. Časové určení se navíc často vkládá mezi osobní tvar slovesa *llevar* a gerundium.

Na následujících příkladech vidíme nahrazení gerundia příslovečným určením (b), nahrazení příslovcem *así* (c). V případech a) můžeme pozorovat vložený časový údaj mezi sloveso *llevar* a gerundium.

- a) *Llevo varios meses **esperando tu respuesta**.*
- b) *Llevo varios meses **sin respuesta**.*
- c) *Llevo varios meses **así**.*

- a) *Llevo cuatro años **trabajando**.*
- b) *Llevo cuatro años **en este trabajo**.*
- c) *Llevo cuatro años **así**.*

Zápor:

Pokud je perifráze v záporu, zápor ovlivní význam časového určení, tj. popře časový údaj, nikoliv akci:

No llevo un día trabajando (= *No es verdad que lleve un día trabajando, en realidad llevo trabajando cinco horas, etc.*) = *Nepracuji den, ve skutečnosti pracuji pět hodin (týden, rok...)*

No llevo cuatro años viviendo aquí. (= *llevo cinco o tres años aquí*) = *Nežiji tu čtyři roky, žiji tu pět let, tři roky, atd.*

Chceme-li, aby se zápor vztahoval na děj, použijeme odlišnou konstrukci *llevar sin + infinitiv*:

Llevo un día sin trabajar. = *Už den nepracuji* = *už je to den, co jsem nepracoval.*

Llevo cuatro años sin vivir aquí. = *Nežiju tu už čtyři roky*

Regionální zvláštnosti:

V Latinské Americe se občas místo *llevar* objevuje sloveso *tener*, a to jak v konstrukcích s gerundiem (*Tengo dos horas esperando*), tak samostatně stojící (*Tengo aquí más de dos horas*). V Chile se používá i spojení *llevarse + gerundium* (*Se lleva el día paseando*)

5.2.6. *Quedar(se) + gerundium*

Tato perifráze postihuje děj od jeho počátku a popisuje jeho následující trvání.

Me quedé estudiando hasta las tantas de la noche.   *Učil jsem se až pozdě do noci.*

Kvůli nízkému stupni gramatikalizace slovesa *quedar(se)* mnoho autorů toto spojení nepovažuje za větnou perifrázi, neboť často bývá jen těžko rozlišitelné od spojení dvou plnovýznamových sloves.

5.2.7. *Seguir* + *gerundium*

Jedná se o perifrázi vyjadřující trvání děje. Vývoj v minulosti, počátek děje nebo jeho trvání do budoucnosti není pro toto spojení podstatné, zajímá se pouze o jeho trvání.

Tato perifráze je velmi často užívaná v mluvené řeči.

Tú sigues trabajando en el banco, no estás seguro de que tantos años de espera hayan merecido la pena (...)

Ty dál pracuješ v bance a moc nevíš, jestli to stálo za tolik let čekání (...)

Y la sigue llamando, con la misma autoridad.

A dál na ni volá, stejně autoritativně.

Por eso aún se sigue buscando el secreto de los templarios.

Proto se taky ještě pořád pátrá po templářském tajemství.

No te pongas nerviosa, sigue conversando, sigue riéndote, y no te pares mientras no te lo ordenen.

„Nebud' nervózní, mluv dál, směj se a nezastavuj, dokud ti to nenařídí.

5.2.8. *Continuar* + *gerundium*

Obdobná perifráze jako předchozí *seguir* + *gerundium*, v mluvené řeči se nicméně používá znatelně méně.

Y el reloj de la catedral continuaba dando la hora, y el hombre aquel proseguía recorriendo las teclas.

Hodiny na věži katedrály nepřestávaly odbíjet, zatímco ten muž stále přejížděl po klávesách.

Ardiente, alegre, valeroso, continuó mostrando a los demás la perspectiva de la vida cuando para sí sólo tenía la de la muerte.

Svižný, veselý, statečný ukazoval dál perspektivu živým, maje před sebou sám jen perspektivu smrti.

5.2.9. *Proseguir + gerundium*

Ještě méně často se vyskytující než předchozí dvě zmíněné perifráze je pak vazba *proseguir + gerundium*. Tato perifráze se vyskytuje téměř výhradně v literatuře.

V databázi korpusu InterCorp se nám podařilo nalézt několik příkladů, uvádíme dva z poezie:

Pero... proseguís callando, sin que cesen vuestros suspiros.

Ale vždyť vy stále mlčíte a jenom vdycháte

El órgano prosegúa sonando.

Varhany stále hrály.⁴⁶

5.2.10. *Acabar + gerundium, terminar + gerundium*

Tyto perifráze vyjadřují vyvrcholení určitého děje, případně souboru více předchozích dějů. Často se předpokládá neočekávaná či obtížná akce, v některých případech s nádechem netrpělivosti:

Acabó haciéndolo. (Por fin lo hizo, ya no lo esperábamos.)

Nakonec to udělal. (Konečně to udělal, už jsme to nečekali.)

Obě tyto perifráze odpovídají významem infinitivním perifrázím *acabar por + infinitivo* a *terminar por + infinitivo*, kterým se věnujeme v jiné části této práce.

---

⁴⁶ Oba příklady z díla Gustava Adolfa Bécquera.

5.2.11. *Empezar + gerundium, comenzar + gerundium*

Tyto perifráze významově odpovídají svým infinitivním protějškům *empezar por + infinitiv* a *comenzar por + infinitiv*.

Jak u těchto perifrází, tak u předchozích *acabar + gerundium* a *terminar + gerundium*, se dá pochybovat o tom, že jsou dané konstrukce opravdu perifrázemi, vzhledem k tomu, že si gerundium ve vazbě zachová adverbiální charakter.

6. Perifráze s participiem

Tyto perifráze vyjadřují výsledek děje, význam je tedy rezultativní. Charakter těchto perifrází vychází z podstaty přičestí minulého. To má minimální možnost vývoje děje, děj jím vyjádřený dosáhl svého maximálního naplnění.

Počet pomocných sloves, která tvoří tyto perifráze, je omezen. Počet významových sloves, která se ve formě participia mohou podílet na jejich tvorbě, je neomezen. Avšak pouze sloveso *haber* jako pomocné sloveso dovoluje kombinaci s minulým participiem všech sloves.

Stejně jako jsme se u předchozích skupin perifrází (perifrází s gerundiem a perifrází s infinitivem) setkali s řadou kritérií pro snadnější určení toho, co je a co není perifrází, i u perifrází s participiem je snaha sestavit podobná pravidla. Nejprve se lingvisté pokoušeli vyjít ze sémantického hlediska (tedy ztráty významu pomocného slovesa), nicméně toto kritérium se ukázalo jako nepříliš průkazné vzhledem k tomu, že nedovolovalo rozlišit perifráze od početných spojení, ve kterých slovesa rovněž částečně ztrácí svůj význam. Další kritéria, která se autoři pokoušeli uplatnit, jsou kritéria syntaktická. Avšak ani tato kritéria nepřinesla jednoznačný způsob rozlišování perifrází. V naší práci jsme se rozhodli nevěnovat se hlouběji těmto diskuzím, následovně si představíme pouze několik předkládaných důkazů, jedná-li se o perifrázi.

- 1) Jestliže spojení odpovídá na otázku *cómo*, nebude se jednat o perifrázi vzhledem k adjektivní povaze participia. Nicméně nejen povaha participia (slovesná nebo adjektivní) bude mít vliv na možnost odpovědět na otázku *cómo* – mezi dalšími faktory bude i význam určujícího slovesa či kontext.
- 2) Je-li možné nahradit participium přídavným jménem, příslovcem, příslovečným určením nebo adverbiální vazbou, nejedná se o perifrázi:

*Dejé **dicho** quo me negaba a hacerlo.*

*Dejé **claro** quo me negaba a hacerlo.*

*Lleva el sombrero **puesto**.*

*Lleva el sombrero **así**.*

*Lleva el sombrero **en la cabeza**.*

3) Nebude se jednat o perifrázi, pokud můžeme do věty přidat přídavné jméno a to bude s participiem v koordinaci.

Se hallaba cansado y triste.

Tengo los zapatos rotos y sucios.

Se quedó extrañado y temeroso.

Está amargado y descontento.

*Los pozos están hechos y limpios.

Nesmíme však opomenout významovou souvislost. Věta **Su cuñado es francés y alto* by mohla vzbudit dojem, že koordinace není možná právě vzhledem k chybějící souvislosti.

6.1. Charakteristika konkrétních perifrází s minulým participiem

V předchozí části práce jsme si stručně přiblížili základní způsoby, jak poznat jedná-li se o perifrázi. Vzhledem k tomu, že cílem naší práce je zároveň co nejjasněji představit jednotlivé perifráze, rozhodli jsme se věnovat větší pozornost názorným příkladům. Jako výchozí jsme se v této části rozhodli použít práci Bohumila Zavadila.

Autor perifráze rozděluje do dvou skupin. První skupinou jsou perifráze, které vyjadřují rezultativnost aktivní, druhou skupinou jsou pak perifráze vyjadřující rezultativnost pasivní. Tato část práce tak tematicky navazuje na dřívější kapitolu o povaze slovesného děje, kde jsme rovněž vycházeli z díla stejného autora.

6.1.1. Resultativnost aktivní

Zahrnuje následující perifráze: *tener + participium*, *dejar + participium*, *traer + participium*, *llevar + participium*

6.1.1.1. *Tener + participium*

Tato perifráze vyjadřuje výsledek skončeného děje. Jedná o nejčastěji používanou perifrázi vyjadřující resultativnost aktivní.

Tengo preparada la comida.

*Mám jídlo připraveno.*⁴⁷

Tienen pensado ir a España.

Mají v úmyslu jet do Španělska.

Tengo visto mucho en esta vida.

Já už jsem toho v životě viděl!

*Yo siempre te lo **tengo dicho**, así no salimos de pobres.*

Pořád ti říkám, takhle se z chudoby nedostaneme.

*Te **tengo dicho** que es suficiente con saber que estabas en el baño (...)*

„Už jsem ti jednou říkala, že bohatě stačí říct, že jsi byla na toaletě (...)

Jak je patrné, v češtině se spíše setkáváme s dějovým pojetím.

6.1.1.2. *Dejar + participium*

Tato perifráze dává důraz na trvání výsledného stavu. Zavadil dále uvádí, že „zároveň implikuje určitý odstup původce děje od děje samého.“⁴⁸

Dejará dicho lo que quiere.

Řekne si, co ho napadne.

---

⁴⁷ Příklady uvedené v této části práce pocházejí od Bohumila Zavadila a z databáze korpusu InterCorp.

⁴⁸ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. Mluvnice současné španělštiny. Praha: Karolinum, 2010

Se fueron con el radio y el televisor, y dejaron dicho a Marina que volvían por ella en cinco minutos.

*Odnesli si rádio i televizor a Marině **vzkázali**, že se pro ni za pět minut vrátí.*

6.1.1.3. Traer + participium

Tuto perifrázi používáme pro vyjádření děje trvajícího již po nějakou dobu. Popisuje výsledek děje, který začal v minulosti a dále trvá.

*Trae muy bien **pensado** el plan.*

Má ten plán velmi dobře promyšlený.

*Traigo **escarmentados** a muchos valientes como tú.*

Vytrestal jsem už mnoho takových opovážlivců, jako jsi ty.

*Trae **revuelta** a toda la familia.*

Vzbouřil celou rodinu.

(V databázi jazykového korpusu se nám nepodařilo nalézt žádný vhodný příklad.)

6.1.1.4. Llevar + participium

Tato perifráze vyjadřuje výsledný stav děje, který začíná v minulosti a pokračuje směrem do budoucnosti. Tedy jak uvádí Zavadil: „Vyjadřuje retrospektivně perspektivní orientaci výsledného stavu“⁴⁹

*Lleva bien **pensado** el plan.*

Má ten plán dobře promyšlený.

*Lleva **ganados** cuatro juegos.*

Vyhrál už čtyři kola.

*Llevan **estudiadas** cinco lecciones hasta ahora.*

Doted' mají prostudováno pět lekcí.

---

⁴⁹ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010

Llevo andados muchos kilómetros.

Urazil jsem spoustu kilometrů.

Llevamos andada la mitad del camino.

Už jsme urazili polovinu cesty.

Treinta y cuatro en el Deneí y nueve de condena en el expediente, de los que llevo cumplidos dos.

Podle občanky třicet čtyři a podle spisů devět let vězení, ze kterých už dva mám za sebou.

Llevo desperdiciado exactamente un tercio de mi existencia.

Už jsem promrhala přesně třetinu svého bytí.

6.1.2. Resultativnost pasivní

Z výrazů používaných pro vyjádření pasivní resultativní povahy slovesného děje se budeme věnovat následujícím perifrázím s participiem: *estar + participium, quedar + participium, venir + participium, ir + participium, andar + participium, salir + participium*

6.1.2.1. *Estar + participium*

Tato perifráze má čistě pasivní význam. Vyjadřuje výsledný stav, výsledek děje. Jako taková je nejpoužívanější.

*El cuadro **está terminado** por un discípulo suyo.*

Obraz je dokončen jedním jeho žákem.

*El público **está disgustado** por los sueldos de los altos directivos.*

Veřejnost je rozezlena platy vrcholných manažerů.

Está visto lo que se puede esperar de él.

Tady je vidět, co se od něho dá očekávat

Estamos contaminados todos.

Všichni jsme nakaženi.

La sala estaba iluminada.

Sál byl osvětlen.

Ve spisovné češtině nemáme problém rozlišit přičestí od přídavného jména. Jak vidíme na příkladech, *všichni jsme nakaženi*, nikoliv *nakažení*. *Sál byl osvětlen*, nikoliv *osvětlený*. Pokud v češtině důsledně dodržujeme význam, nemělo by se nám stát, že budeme mít problém rozlišit výsledný stav děje od přídavného jména.

6.1.2.2. *Quedar* + participium

Tato perifráze vyjadřuje výsledný stav děje, stav popisuje jako pasivní a zdůrazňuje jeho trvání.

Quedas despedido inmediatamente por tu negligencia en el servicio.

Jsi pro zanedbání služebních povinností na místě propuštěn ze služby.

*Mientras me afeitaba recapitulé los hechos bajo el prisma de la serenidad y **no quedé satisfecho** del análisis*

Při holení jsem si v klidu probíral fakta, ale s jejich analýzou jsem nebyl spokojen.

*El plan **queda** muy bien **pensado**.*

Plán je velmi dobře promyšlen.

Quedó explicado el problema satisfactoriamente.

Problém byl uspokojivě vysvětlen

6.1.2.3. *Venir* + *participium*

Pasivně pojatý výsledný stav je v případě této perifráze nazírán od minulosti do budoucnosti, tj. retrospektivně⁵⁰. Jak dále uvádí Zavadil, je hodnota této perifráze spíše knižní. Podmět u této perifráze bývá neživotný.

En todos los casos que acabamos de examinar, el valor de la palabra viene determinado por el contexto.

Ve všech případech, které jsme právě prozkoumali, je platnost slova určena kontextem.

La maleta venía cerrada con una cadena.

Kufr byl uzamčen řetízkiem.

Las variaciones de temperatura vienen condicionadas por la presión.

Změny teploty jsou způsobeny tlakem.

6.1.2.4. *Ir* + *participium*

Tato perifráze má stejně jako předchozí *venir* + *participium* spíše knižní stylistickou hodnotu. Výsledný stav je nazírán směrem do budoucnosti. Charakter této perifráze není tak dynamický jako charakter perifráze *estar* + *participium*, která ji často nahrazuje – a to i přesto, že oproti *ir* + *participium* nepostihuje tolik prospektivní význam výsledného stavu.

Zároveň jako pasivně pojatý výsledek může být chápán jako souhrnný, nakumulovaný z minulosti do přítomnosti s možností pokračovat směrem do budoucnosti:

Van vendidas la mitad de las acciones.

Už se prodala polovina akcií.

Van aprobadas cinco resoluciones.

Už bylo schváleno pět rezolucí.

---

⁵⁰ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010

6.1.2.5. *Andar* + participium

Tato perifráze nabývá pasivního významu ve spojení s transitivním slovesem. Vyjadřuje trvání. Zavadil uvádí, že „dodává pasivně pojatému výslednému stavu významového odstínu distributivnosti“. Stylistickou hodnotu autor uvádí jako knižní.⁵¹

Andaban diseminados por todos los cafés.

Byli rozptýleni po všech kavárnách.

*Es preciso saber que **andaba manejada** por fray Diego.*

Je nutno vědět, že byla manipulována páterem Diegem.

6.1.2.6. *Salir* + participium

Zavadil uvádí, že tato perifráze „zdůrazňuje perfekktivnost pasivně pojatého stavu.“

*La enmienda **salió aprobada** por mayoría*

Dodatek byl schválen většinou hlasů.

*Así que a Teabing le proporcionaban todo lo que pedía en Biggin Hill, y los empleados **salían favorecidos**.*

Biggin Hill poskytoval Teabingovi to, co chtěl, a zaměstnancům letiště z toho plynuly nemalé výhody.

---

⁵¹ ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010

7. Praktická část

7.1. Uvedení, metodologie. Korpus

V teoretické části této práce jsme se zabývali slovesnými perifrázemi, největší pozornost jsme věnovali perifrázím s infinitivem. V následující části práce se zaměříme na infinitivní vazby aspektuální, z nich pak na ty, které vyjadřují začátek děje.

V rámci analýzy se podíváme, jaké ekvivalenty volí čeština, a uvedeme si konkrétní příklady. Budeme se věnovat konkrétně vazbám *empezar a + infinitiv*, *ponerse a + infinitiv*, *echar(se) a + infinitiv* a *romper a + infinitiv*. K analýze jsme si vybrali infinitivy *llorar* a *correr*, které budeme zkoumat v každé z daných vazeb, která s nimi připouští kombinaci. Sestavíme pak žebříček nejpoužívanějších konkrétních ekvivalentů. Tyto výsledky porovnáme vždy pro daný infinitiv, na závěr je pak porovnáme mezi sebou a pokusíme se vyvodit obecnější závěry.

Pro potřeby tohoto zkoumání jsme využili databázi projektu InterCorp. Jedná se o paralelní jazykové korpusy, nám posloužil korpus česko-španělský. Tento projekt si klade za cíl vytvořit síť paralelních synchronních korpusů mezi evropskými jazyky a češtinou. Jako takový se neustále rozrůstá o další příspěvky. Konkrétní data, která uvádíme, byla tedy platná ke dni jejího provedení.

7.2. Analýza dat na korpusu: obecné problémy

Paralelní korpus je výborným nástrojem ke srovnávání různých jazykových jevů, neboť nám poskytuje možnost vyhledat daný výraz ve více jazycích v tom samém textu. Musíme však vzít v potaz charakter dat na korpusu, kdy se jedná převážně o beletrii. Pouze jeden ze zdrojů je tedy originálem, v ostatních případech se tedy bude jednat o překlady.

Zároveň, srovnáváme-li dva jazyky, nesmíme zapomenout, že vzhledem k účelům korpusu se setkáme i se situací, kdy ani jeden ze zdrojů nemusí být v originále v češtině či španělštině (v našem případě). Korpus umožňuje takovéto zdroje do konkrétní analýzy nezapojit, ovšem snižuje se tak množství dat pro výslednou analýzu. Při zkoumání na korpusu tedy nesmíme dopustit, aby například osoba překladatele příliš ovlivnila výsledky.

My jsme se pro účely naší práce rozhodli, nezohledňovat směr překladu čeština-španělština, vzhledem k omezenému objemu dat. Zároveň jsme se však snažili využít všech prostředků, které korpus nabízí (jako například zobrazení autora, překladatele, atd.), abychom zabránili znehodnocení výsledků. I přesto jsme si vědomi, že způsob naší analýzy není možná příliš obvyklý. I přes poměrně konkrétní analýzu se nicméně domníváme, že budeme schopni výsledky zobecnit, nebo se o tom alespoň pokusíme. Zároveň se domníváme, že naše analýza vypovídá o vztahu mezi češtinou a španělštinou a zároveň i způsobu, jakým také můžeme korpus používat.

7.3. Iniciální perifráze v kombinaci s infinitivem *llorar*

Pro analýzu na paralelním korpusu jsme si vybrali perifráze označující začátek děje. Rozhodli jsme se nezkoumat dané perifráze obecně, neboť jsme chtěli tyto výsledky posléze mezi sebou porovnat – k tomu pak nejlépe poslouží právě analýza perifrází s identickým infinitivem. Volili jsme sloveso *llorar* a to z několika důvodů. Prvním z nich byl omezený počet sloves, se kterými se pojí perifráze *echarse a + infinitiv*, *romper a + infinitiv*. První zmíněná se objevuje v podstatě pouze v kombinacích *echarse a reír*, *echarse a llorar*, *echarse a temblar*. Perifráze *romper a + infinitiv* se rovněž objevuje pouze s několika slovesy, nejvhodnějším kandidátem bylo tedy sloveso *llorar*.

Druhým důvodem pro volbu tohoto slovesa byla i povaha textů v databázi projektu InterCorp. Jedná se především o beletrii, takže jsme vycházeli z předpokladu, že sloveso *llorar* bude hojně zastoupené právě vzhledem k jeho významu – *plakat*. Aby výsledky analýzy byly reprezentativní, je obecně vždy potřeba dostatečně velký zkoumaný vzorek, není tedy na místě volit okrajově používaný výraz, chceme-li se pokusit o zobecnění výsledků.

empezar a llorar -> ponerse a llorar -> echarse a llorar -> romper a llorar

U slovesa rozplakat se očekáváme vysoké zastoupení u všech studovaných španělských perifrází. Jestli se naše předpoklady potvrdí či nikoliv, a v jaké míře, nám ukáže následující analýza.

7.3.1. *Empezar a llorar*

První perifrázi se stejným infinitivem, kterou jsme podrobili analýze na korpusu, je *empezar a + llorar*. Naším předpokladem bylo, že se pravděpodobně nejčastěji setkáme s českou variantou *začít plakat*, i vzhledem k tomu, že se fakticky mělo jednat o přímý ekvivalent. Jak ukazuje následující tabulka, tento předpoklad se potvrdil pouze zčásti:

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozplakat se	11	39%
dát se do pláče	7	25%
začít plakat/ vzlykat	8	29%
jinak	2	7%
výskyt celkem	28	

Nejčastěji se vyskytujícím českým ekvivalentem byl výraz *rozplakat se*, vyskytl se v 11 případech a představoval tak celých 39%. Výraz *začít plakat se* oproti očekávání objevil v 8 případech (7x *začít plakat* + 1x *začít vzlykat*, vzhledem k jejich stejné stavbě jsme je zařadili hlavně pro účely výpočtu procent společně, neboť v takto malém objemu každý jednotlivý případ představuje nezanedbatelné procento a mohl by zkreslit celkový výsledný procentuální poměr.). *Začít plakat se* tak téměř počtem výskytů rovná dalšímu českému ekvivalentu *dát se do pláče*, který je počtem 7 výskytů pouze o jeden výskyt slabší.

Na následujících příkladech si ukážeme, že rozdíl v použití českých ekvivalentů spíše než z kontextu vychází z invence překladatele/autora, není žádný přímý vztah mezi intenzitou dané činnosti (tj. pláče) nebo způsobem, jakým začal, přestože by se tomu mohlo na první pohled zdát.

V následujících větách by se tedy mohl objevit kterýkoliv z následujících ekvivalentů, aniž by věta v češtině změnila význam (tedy například *začít plakat* by mohl nahradit *rozplakat se*):

*Talita resbaló a su lado y **empezó a llorar en silencio.***

*Talita si lehla vedle něho a **začala potichu plakat.***

*Entonces **empezó a llorar suavemente.***

*Pak **začala tiše plakat.***

*... fue entonces cuando **empezó a llorar mansa y silenciosamente.***

*... a pak **se mlčky a tiše rozplakala.***

*La mujer suspiró quedamente y **empezó a llorar.***

*Žena si jen tiše povzdechla a **rozplakala se.***

V dalším příkladu byl zvolen výraz *rozplakat se* čistě ze stylistických důvodů, neboť věta dále pokračuje slovy „*začala křičet*“, kombinace *rozplakala se+začala křičet se* pak jeví jako vhodnější než kombinace např. *začala plakat + rozkřičela se*. Jak vidíme, stylistika může být rozhodující při volbě jazykových prostředků.

*La mujer con cara de luna **empezó a llorar, luego a gritar.***

*Žena s tváří jako měsíc **se rozplakala** a pak **začala křičet.***

Příklady, kde *empezar a llorar*, v češtině odpovídalo *dát se do pláče*:

*María Coral hundió su cabeza en el mío y **empezó a llorar.***

*Maria Coral zabořila hlavu do mého ramene a **dala se do pláče.***

*De Brinon dio un alarido , como si ya lo hubiera alcanzado el balazo , y **empezó a llorar.***

*De Brinon vyjekl, jako by ho kulka už zasáhla, a **dal se do pláče .***

Dijo la canción una vez y media, hasta que van Oppen puso la botella en el suelo y empezó a llorar.

*Začal znovu a došel do poloviny, když van Oppen položil láhev na zem a **dal se do pláče**.*

V této analýze jsme se setkali i se dvěma případy, které jsme označili jako *jinak*. Jedná se o dvě následující věty:

*Sus ojos empezaron a llorar de inmediato , y respiró con dificultad
Jakmile byla uvnitř, **rozslzely se jí oči** a namáhavě lapala po dechu .*

*...se desplomó sobre la cama, y **empezó a llorar**, y ya nadie pudo consolarlo.
... tak se svalil na postel a plakal a už ho nikdo neutišil, ...*

V prvním případě jsou podmětem „oči“ (*ojos*). Pravděpodobně ze stylistických důvodů byl překladatelem zvolen výraz *rozslzely se jí oči*, překladatel španělský zvolil perifrázi *empezar a llorar*. Originál textu byl v tomto případě v angličtině⁵². V druhém případě máme v češtině sloveso *plakat* v minulém čase, španělština zvolila perifrázi. Je vhodné zmínit, že originál byl napsán českým autorem, perifráze byla tedy volbou překladatele do španělštiny.

Na tomto místě je vhodné zmínit, že u sloves s předponou *roz-* se setkáváme pouze s variantou *rozplakat se*, nikoliv *rozbrečet se*. S touto variantou se setkáváme až u dalších rozebíraných perifrází. Stejná situace je u výrazu *dát se do pláče*, kdy se zatím neseťkáváme s variantou *dát se do breku*.

---

⁵² Anglický text jsme se rozhodli vyřadit jako takový. Ke zkrácení konečných výsledků nedošlo, neboť pro účely závěrečného srovnání byl tento výskyt zohledněn.

7.3.2. *Ponerse a llorar*

V teoretické části této diplomové práce jsme se zmínili, že tato perifráze má v češtině svůj přímý ekvivalent ve výrazu *dát se do/pustit se do + substantivum*. Dále jsme považovali za možné i použití výrazu *začít plakat*. Předpokládali jsme, že pro vyjádření náhlého začátku děje by mohlo být zapotřebí použití například příslovečného určení *najednou*. Podíváme-li se na následující tabulku s výsledky hledání výrazu *ponerse a llorar*, je patrné, že dominantním ekvivalentem se ukázal být výraz *rozplakat se, rozbrečet se*. Představuje celých 55%. Oproti tomu předpokládaný hlavní ekvivalent je zastoupen pouze 15 výskyty, tj. 23%. Objevuje se i výraz *začít plakat*, v tomto případě pouze v 8%. Poprvé se objevuje výraz *propuknout v pláč*.

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozplakat se/rozbrečet se	35	55%
dát se do pláče/breku	15	23%
začít plakat	5	8%
propuknout v pláč	1	2%
jinak	8	13%
výskyt celkem	64	

V teoretické části jsme se zmínili o možné nutnosti použít příslovečného určení, např. *najednou*, aby byl zachován význam perifráze, tedy náhlého začátku děje. Tento předpoklad se nepotvrdil. Ze zkoumaných vět na korpusu se tento (nebo obdobný) výraz objevil pouze jednou a to v následující větě:

...y de golpe Babs se puso a llorar...

... a pak se Babs najednou rozplakala...

Ovšem jak je patrné *najednou* v tomto případě se nachází v obou jazykových verzích, je tedy jasné, že *najednou* = *de golpe*, nejedná se o případ, kdy by *najednou se rozplakala* odpovídalo pouze *se puso a llorar*.

V jednom případě se nám naskytla možnost porovnat větu, která obsahuje perifrázi *ponerse a llorar*, zároveň perifrázi *echarse a llorar*. Originál textu je český, volba jazykových prostředků byla tedy na překladateli do španělštiny⁵³. Je pro nás zajímavé pozorovat, jaké jazykové prostředky považuje za ekvivalent španělský mluvčí.

Ahora uno de ellos se echó a llorar, de una manera tan extraña, casi era como el zureo de las palomas del jefe de estación cuando las despertó el bombardeo; después aquel alemán se puso a llorar como las personas, hasta entonces su cuerpo no se había distendido y los demás alemanes empezaron a gimotear y después se echaron a llorar, cada uno a su manera, pero en conjunto era un llanto humano, una lamentación por lo que había pasado.

Teď se jeden z nich rozplakal, tak divně, skoro vrkal jako ti přednostovi holubi, když je probudil nálet, pak se ten Němec dal do lidského pláče, teprve teď jeho tělo povolilo a ostatní Němci začali posmrkávat a pak se rozplakali všichni, každý jinak, ale vgruntu to byl lidský pláč, brek nad tím, co se stalo.

Vidíme tedy, že *ponerse a llorar* je zde ekvivalentem *dát se do pláče*, *echarse a llorar* pak slovesa *rozplakat se*.

U volby jazykových prostředků zatím nehrálo roli, jestli byl originál ve španělštině nebo v češtině, stejně tak podle všeho nezáleželo na jazyku překladatele. Nabízí se, že „nejpřirozenějším“ ekvivalentem této námi studované perifráze je *rozplakat se/rozbrečet se*, výraz *dát se do pláče* se objevuje v menším rozsahu a patrně hlavně proto, že se jedná o přímý překlad této perifráze. Ze všech 15 výskytů *dát se do pláče* byl pouze jeden v českém originálu⁵⁴:

„Čeho se bojíš, tmy nebo světla?“ ptal jsem se. Mlčela a dala se do pláče.

« ¿Qué te da miedo , la luz o la oscuridad ? », le pregunté . No dijo nada y se puso a llorar .

---

⁵³ v tomto případě díky datům na korpusu víme, že překladatelem byl Fernando Valenzuela, autorem textu Bohumil Hrabal, jedná se o dílo *Ostře sledované vlaky*

⁵⁴ Úryvek z díla Milana Kundera *Žert*

U ostatních se objevoval v překladu. Je tedy pravděpodobné, že český mluvčí by spíše volil sloveso *rozplakat se* či *rozbrečet se*. Pro srovnání uvedeme si několik příkladů vět, které se objevily mezi výsledky hledání, jedná se o věty s výrazy *rozplakat se* a *dát se do pláče*. Odvažujeme se říci, že by bylo možné bez jakékoliv ztráty významu oba výrazy mezi sebou zaměnit, volba jejich použití je spíše stylistická,

Rozplakat se:

*Aunque le temblaba la mano, al radiotelegrafista le resultó fácil apuntar en mitad de la espalda y tirar tres veces seguidas, antes de soltar el revólver y **ponerse a llorar** como el chiquitín.*

*Telegrafistovi se třásla ruka , ale nebylo těžké zamířit doprostřed zad a třikrát za sebou vystřelit , než upustil revolver a **rozplakal se** jako malý chlapec , jímž byl .*

*Apoyó la cara tumefacta en el pecho de ese hombre que había estado a su lado durante los momentos más difíciles de su vida, y **se puso a llorar**.*

*Položila opuchlý obličej na hrud' muže, který při ní stál v nejtěžších chvílích jejího života, a **rozplakala se**.*

*El senador aconsejó a Karl que bajase con cuidado, cuando éste , con el pie todavía en el escalón superior, **se puso a llorar** desconsoladamente.*

*Senátor zrovna Karla nabádal, aby sestupoval opatrně, když vtom se Karel ještě na nejhořejším schodu prudce **rozplakal**.*

Dát se do pláče:

*... me di cuenta que no sabía qué hacer, si **ponerse a llorar** o insultarme.*

*... a já si uvědomil, že neví co dělat, zda se **dát do pláče** nebo mě zahrnout nadávkami*

*El viejo apretó el alcaudón contra el pecho y **se puso a llorar**.*

*Stařec přitiskl racka k hrudi a **dal se do pláče**.*

*Le rompí la nariz de un golpe y luego **me puse a llorar**.*

*Jedinou ranou jsem mu přerazil nos a pak **jsem se dal do pláče**.*

Mezi výsledky uvádíme i 8 případů označených za *jiné*, zde příklady dvou z nich:

Se ponía a llorar y, si yo estaba de malas , le daba un sopapo,...

Věčně mívala na krajíčku, a když jsem měl špatnou náladu, stříhnul jsem jí pár facek.

Me ponía a llorar solo, viejo, quería matarme, cualquier cosa, diez días seguidos y no les podía, Aquilino.

Zavíral jsem se a brečel jsem, člověče, chtěl jsem se zabít nebo bůhvíco, deset dní za sebou, a pořád jsem to nemohl žádné udělat, Aquilino .

Při hledání na korpusu jsme narazili na případy, které bychom bez bližšího zkoumání mohli rovněž označit za *jiné*. Při podrobnější analýze však vyšlo najevo, že se perifráze objevuje ve španělské verzi, v české verzi však ekvivalent buď přímo chybí, nebo se setkáváme s variantami, které se jinde neobjevují. Všechny tyto případy mají jedno společné – vždy se jedná o překlad originálu, jak ve španělštině, tak v češtině. Jazyk originálu byl ve všech případech angličtina. V originále se s největší pravděpodobností objevilo anglické sloveso *cry*, které ovšem nemá pouze význam *llorar-plakat*, záleželo tedy na jednotlivých překladatelích, jak se rozhodli toto sloveso přeložit. Perifráze ve španělštině je tak ekvivalentem anglického textu, výraz v češtině rovněž. Nejedná se tedy o ekvivalent čeština-španělština. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli tyto výskyty nezařadit do statistiky.

7.3.3. *Echarse a llorar*

Tato perifráze se vyskytovala velmi často, celkem v 63 případech. Společně s perifrází *ponerse a llorar* se ukázali jako nejčastější ze všech zkoumaných perifrází se slovesem *llorar*. Nejčastějším ekvivalentem v češtině bylo sloveso *rozplakat se*, případně *rozbrečet se* (44 výskytů, tj. 70%), druhým nejčastějším je spojení *dát se do pláče/do breku*, které představuje 11%. V následující tabulce vidíme, že shodně po 2% mají i výrazy *rozvzlykat se* a *rozeštkat se*. Budeme-li se soustředit pouze na stavbu slovesa, dojdeme k závěru, že slovesa, která začátek děje vyjadřují prostřednictvím předpony *roz-*, se objevují celkem v 74%.

český ekvivalent	Výskyt	v procentech
rozplakat se/rozbrečet se	44	70%
dát se do pláče/do breku	7	11%
začít plakat	3	5%
propuknout v pláč	1	2%
rozvzlykat se	1	2%
rozeštkát se	1	2%
jinak	6	10%
výskyt celkem	63	

Následují příklady nejčastěji se objevujících českých ekvivalentů.

Dát se do pláče:

Me despedí de Michael en la calle y apenas lo perdí de vista me eché a llorar sin consuelo.

Rozloučila jsem se s Michaelem na ulici, a sotva mi zmizel z očí, dala jsem se do bezútěšného pláče.

...el enojado contable dejó de bramar y se echó a llorar entrecortadamente.

... rozčilený účetní přestal zuřit a **dal se do nervózního pláče**.

Rozplakat se:

Rose estaba demacrada y apenas lo abrazó se echó a llorar sin control.

Rose byla pohublá, a jakmile jej objala, nekontrolovatelně **se rozplakala**.

... y sintió un alivio tan grande que por poco **se echa a llorar**.

... a pocítila tak velkou úlevu, že **se málem rozplakala**.

Una de las muchachas **se echó a llorar** desconsoladamente.

Jedna z dívek **se bezútešně rozplakala**.

Martha Lupe **se echó a llorar**, y no pudo controlarse hasta tarde en la noche (...)

Marta Lupeová **se rozplakala** a nedokázala se ovládnout až do pozdního večera (...)

7.3.4. Romper a llorar

Tato perifráze označuje nejprudší začátek děje ze všech námi zkoumaných perifrází. Tomu odpovídají i následující výsledky uvedené v tabulce.

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozplakat se/rozbrečet se	21	54%
dát se do pláče/breku	3	8%
začít plakat	1	3%
propuknout v pláč	11	28%
jinak	3	8%
výskyt celkem	39	

Nejčastěji se vyskytujícím českým ekvivalentem je sloveso *rozplakat se/rozbrečet se* s 21 výskyty představujícím 54%. Druhým nejčastějším ekvivalentem je výraz *propuknout v pláč* s 11 výskyty (28%). *Dát se do pláče* se objevuje pouze ve třech

případech *a* začít *plakat* pouze jedenkrát, oba tyto ekvivalenty se tak podle očekávání u této perifráze staly ekvivalentem spíše okrajovým.

Výraz *propuknout v pláč* se u ostatních perifrází objevil pouze dvakrát, jeden výskyt zaznamenala perifráze *ponerse a llorar*, rovněž jeden výskyt perifráze *echarse a llorar*. Je tedy patrné, že v češtině cítíme jako nejprudší začátek děje, zde *llorar*, právě tento výraz, přestože *rozplakat se/rozbrečet se* se objevuje častěji - z výsledků předchozích analýz je totiž patrné, že *rozplakat se* v češtině slouží jako téměř univerzální vyjádření, naproti tomu *propuknout v pláč* nemůže sloužit jako „univerzální ekvivalent“ španělských iniciálních perifrází se slovesem *llorar* a jeho užití je tedy rezervováno pro prudký začátek děje.

Následovně uvádíme několik příkladů s rozdílnými českými ekvivalenty.

Rozplakat se:

Se inclinó y la besó en la mejilla con tal candor, que Férula perdió el control y rompió a llorar.

Sklonila se k ní a políbila ji na tvář s takovou upřímností, že se Férula neovládla a rozplakala se.

Dio un grito salvaje y rompió a llorar de furia.

Divoce zařval a pak se vzteky rozplakal.

... y rompió a llorar mientras sus hombros y todo su cuerpo se estremecían.

Rozplakala se, až se jí tělo otřásalo vzlyky.

Dát se do pláče/breku:

Creo que podría hacerle comprender exactamente esta historia si lograra explicarle por qué la primera vez que fui rompí a llorar.

Myslím, že bych vám mohla celou věc přesně objasnit, kdyby se mi podařilo vám vysvětlit, proč jsem se nakonec, když jsem tam byla poprvé, dala do breku.

Propuknout v pláč:

*Se desprendió de Hervé Joncour y corrió detrás de él , hasta alcanzarlo , y lo abrazó , fuerte , y mientras lo abrazaba **rompió a llorar**.*

*Odtrhla se od Hervého Joncoura a běžela za ním, až ho dohonila, objala ho, vší silou, a když ho objímala, **propukla v pláč**.*

*Ella **rompió a llorar**, con sollozos histéricos,...*

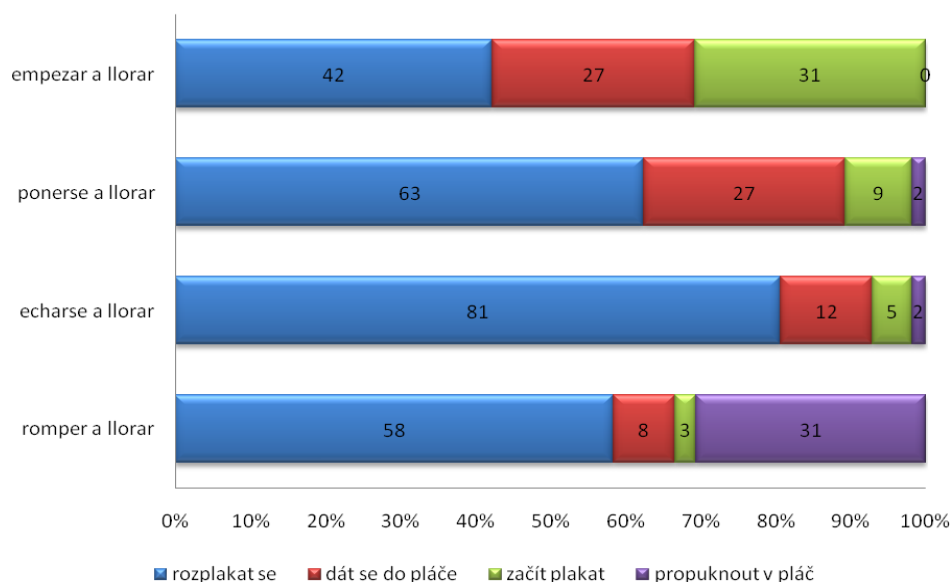
***Propukla v pláč**, hystericky vzlykajíc,...*

*Para consternación suya, el elfo **rompió a llorar**, y además, ruidosamente.*

*K jeho zděšení skřítek **propukl v pláč** - ve velice hlasitý pláč.*

7.3.5. Srovnání perifrází *empezar a llorar, ponerse a llorar, echarse a llorar a romper a llorar*

Po té, co jsme podrobili analýze všechny čtyři námi zvolené perifráze se slovesem *llorar*, je na místě porovnat výsledky mezi sebou. Vycházeli jsme s předpokladu, že tyto perifráze představují určité vystupňování intenzity počátku děje – od mírných *empezar a llorar* a *ponerse a llorar*, přes náhlé *echarse a llorar* až po nejrazantnější *romper a llorar*. Následující graf představuje poměrné zastoupení jednotlivých nejčastěji se objevujících ekvivalentů. Pro účely tohoto grafického porovnání jsme ze statistiky vyřadili výskyty v jednotlivých analýzách označené jako „jinak“, jak jsme již zmínili, jedná se tedy o poměrné zastoupení těchto ekvivalentů. Dále v jedné položce „rozplakat se“ uvádíme jak sloveso *rozplakat se*, tak *rozbrečet se*. (případným rozdílem mezi těmito výrazy se budeme věnovat později.)

Jak je patrné podle grafu, nejčastěji se objevujícím ekvivalentem celkově je *rozplakat se*, na grafu znázorněným modrou barvou. U perifráze *empezar a llorar* se setkáváme s 31% zastoupení českého ekvivalentu *začít plakat*. Tento se objevuje v překladech směrem ze španělštiny do češtiny, k jejich užití tedy nejspíše vedl doslovný překlad španělské perifráze. Právě u perifráze *empezar a llorar* se totiž vazba se slovesem *začít* objevuje nejčastěji, jak je vidět na grafu, u poslední studované perifráze pak představuje pouhá 3%, což jasně koresponduje s povahou daných výrazů.

Se stupňující se intenzitou počátku děje ubývá jak ekvivalentu *začít plakat*, tak ekvivalentu *dát se do pláče*. Poslední zmíněný se podle očekávání hojně objevuje jako ekvivalent španělské perifráze *ponerse a llorar*, neboť se jedná o její přímý překlad. Ve stejné míře se však objevuje i jako ekvivalent *empezar a llorar*.

U perifráze *romper a llorar*, jak jsme předpokládali, se výrazně objevuje český ekvivalent *propuknout v pláč*, u předchozích perifrází se objevil pouze okrajově, u perifráze *empezar a llorar* chyběl úplně.

Jako nejvíce „univerzální“ se tedy jeví *rozplakat se*, které se objevuje jako hlavní ekvivalent u všech zkoumaných perifrází. Nejčastěji se objevuje jak u překladů ze španělštiny, tak v českých originálech, nabízí se tedy, že je právě tento výraz českému mluvčímu nejbližší. Ani v případech, kdy slouží jako ekvivalent

perifrázi *romper a llorar*, nevyžaduje žádné další jazykové prostředky, například příslovečná určení, k vyjádření náhlého počátku děje. Pokud se nějaké takové prostředky ve spojení se slovesem rozplakat se objeví, zároveň je pak najdeme i ve španělské verzi, nejedná se tedy o situaci, kdy by čeština k vyjádření téhož potřebovala další pomocné výrazy.

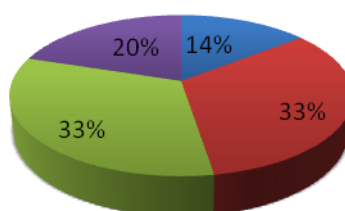
Zmínili jsme se o možných rozdílech ve výrazech *rozplakat se/rozbrečet se*, dále pak mezi *dát se do pláče/dát se do breku*. Pro účely této práce jsme tyto vždy zařadili do stejné skupiny ekvivalentů, tedy nedělali jsme mezi nimi rozdíl, vzhledem k jejich formální stavbě i vzhledem k celkově malému objemu zkoumaných dat, kdy by rozdělení takto velice příbuzných výrazů mohlo ve výsledku vést ke zkreslení statistiky. Nicméně jsme se snažili, mimo údaje našich hlavních statistik, zjistit, existuje-li mezi nimi nějaký rozdíl, například zdali se více vyskytují jako ekvivalent k určité perifrázi. Bohužel, celkový počet výskytů je příliš malý a volba mezi *rozplakat se/rozbrečet se* a mezi *dát se do pláče/dát se do breku* se nám jevila spíše jako individuální volba překladatele, podle toho, jakému výrazu dává přednost, než jako nezávislá volba jazykových prostředků na základě španělského ekvivalentu. Zajímavé je snad jen podotknout, že pouze u perifráze *empezar a llorar* se neobjevilo ani *rozbrečet se*, ani *dát se breku*. Nicméně jak ukazuje následující tabulka, podle počtu výskytů celkově, se může jednat spíše o náhodu a bylo by chybou vyvozovat jakékoli závěry.

český ekvivalent	empezar llorar	a	ponerse llorar	a	echarse a llorar	romper llorar	a
rozplakat se		11		27		39	20
rozbrečet se		0		8		5	1
dát se do pláče		7		14		6	2
dát se do breku		0		1		1	1

Posledním srovnáním, na které se zaměříme, bude celkový procentuální poměr výskytu jednotlivých perifrází, jak v češtině, tak ve španělštině. Připomínáme, že se jedná o výskyt na paralelním korpusu, který se neustále rozšiřuje o nové příspěvky, následující grafy tedy slouží jako ilustrace jeho současného stavu.

španělské perifráze

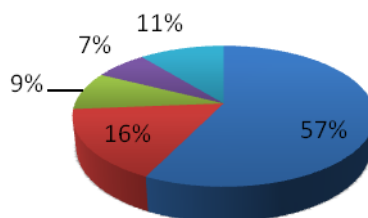
■ empezar a llorar ■ ponerse a llorar
 ■ echarse a llorar ■ romper a llorar

Ve španělštině se jako nejužívanější ukázaly perifráze *echarse a llorar* a *ponerse a llorar*, obě shodně se 33%. Nejméně častou se jeví perifráze *empezar a llorar*, se 14%.

české ekvivalenty

■ rozplakat se/rozbrečet se ■ dát se do pláče/do breku
 ■ začít plakat ■ propuknout v pláč
 ■ jinak

V češtině se jasně nejpoužívanějším ekvivalentem stalo sloveso *rozplakat se*, s variantou *rozbrečet se*. Nejméně častými se ukázaly výrazy *začít plakat/brečet* (9%) a *propuknout v pláč* (7%).

7.4. Iniciální perifráze v kombinaci s infinitivem *correr*

Dalším slovesem, které jsme si vybrali pro analýzu na korpusu v kombinaci s větnými perifrázemi označující začátek děje je sloveso *correr*, česky „běžet“.

Bude se jednat o obdobnou analýzu jako předchozí *llorar*, tedy opět jsme vybrali sloveso, u kterého jsme předpokládali kombinovatelnost s co největším počtem perifrází. Zároveň jsme chtěli, aby se jednalo o sloveso kombinovatelné s perifrází, která se v předchozí analýze neobjevila vzhledem k omezenému počtu sloves, se kterými se pojí. Jedná se o perifrázi *echar a + infinitiv*, pro kterou je vlastní, že i ona, stejně jako *echarse a + infinitiv*, povoluje pouze velice omezený infinitivů.

Dalším důvodem, proč jsme si vybrali právě toto sloveso, byl fakt, že se jedná o sloveso popisující pohyb. Bude pro nás tedy zajímavé pozorovat, jak se takové sloveso chová a jaké ekvivalenty volí čeština.

U předchozí analýzy jsme předpokládali určité vystupňování intenzity začátku děje, podle dané perifráze. Podobný bychom mohli očekávat i u perifráze *echar a correr*, přesto je tentokrát naším cílem spíše ověřit, která z perifrází je nejpoužívanější. Naším předpokladem je, že nejčastěji se bude objevovat perifráze *echar a correr*, žádný výskyt neočekáváme u *romper a correr*.

Následující analýza ukáže, zdali se naše předpoklady potvrdí.

7.4.1. *Empezar a correr*

První perifrází, kterou jsme podrobili analýze, byla *empezar a correr*. Následující tabulka ukazuje, že jsme na korpusu celkem našli 35 výskytů. Nejčastějším českým ekvivalentem bylo sloveso *rozeběhnout se* (8 výskytů, 23%). Další ekvivalenty, nepočítáme-li různorodé případy zařazené jako jinak, zaznamenaly mezi 1 až 4 výskyty. Viz tabulka.

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozeběhnout se	8	23%
dát do běhu	1	3%
dát se na útěk	2	6%
běžet	4	11%
rozjet se	1	3%
rozletět se	1	3%
vyrazit	2	6%
utíkat	2	6%
odběhnout	1	3%
zrychlit	1	3%
začít		
obíhat/pobíhat/putovat	3	9%
<i>jinak</i>	9	26%
výskyt celkem	35	

Ovšem musíme vzít v potaz i význam slovesa *correr* ve španělštině, kdy může mít poněkud odlišný význam než v češtině. Tedy ve španělštině mohou *correr* například auta, zatímco v češtině bychom použili odlišné sloveso:

Apenas lo dejaron a Lalo recordaron las palabras de Saleme, subieron a un auto y empezaron a correr.

Taky hned jak se s Lalem rozloučili, vybavili si, co vlastně Saleme říkal, skočili do auta a rozjeli se za ním.

*Pero a la semana siguiente la historia **empezó a correr** como un reguero de pólvora por todo Santiago.*

*Následující týden se však historka **rozletěla** po celém Santiagu, jako když zapálíš doutnák.*

Pokud tedy budeme hodnotit nikoliv konkrétní výraz, ale jeho formu, můžeme říci, že slovesa s předponou *roz-* představují plných 29%.

7.4.2. *Ponerse a correr*

Další zkoumanou perifrází bylo *ponerse a correr*. U této perifráze asi největším překvapením byl poměrně malý výskyt: celkově se objevila pouze ve 14 případech. Z těchto 5 našlo svůj český ekvivalent ve slovese *rozběhnout se* (5 výskytů, 36%). Dvakrát se objevilo sloveso *běžet* (tvoří tak vzhledem k malému vzorku celých 14%). Zbytek ekvivalentů se objevil vždy jednou, viz tabulka:

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozběhnout se	5	36%
běžet	2	14%
dát se do běhu	1	7%
letět	1	7%
směřovat	1	7%
uhánět	1	7%
utíkat	1	7%
vyrazit	1	7%
vyřítit se	1	7%
výskyt celkem	14	

Nejčastějším ekvivalentem se opět ukázala slovesa s předponou.

7.4.3. *Echar a correr*

Tato perifráze se ukázala jako nejčastější, a to poměrně výrazně. Celkem jsme zaznamenali 191 výskytů. Jak ukazuje následující tabulka⁵⁵, hlavním ekvivalentem bylo opět sloveso *rozběhnout se*. Pravděpodobně vzhledem

---

⁵⁵ U této tabulky jsme se rozhodli o zobrazení desetinných míst u procentuálního zastoupení. V tomto konkrétním případě, vzhledem k počtu celkových výskytů, se automatické zaokrouhlení ukázalo jako matoucí.

k významu perifráze a znatelně rychlejšímu začátku děje, se často objevovaly výrazy značící útěk.

Setkáváme se tak nejen například s výrazy *dát se na útěk/úprk* (dohromady 22 výskytů, 11,5%), *utíkat*, *utéct*, *uprchnout*, ale i s poměrně metaforickým výrazem *vzít nohy na ramena* (4 výskyty, 2,1%), se kterým jsme se dosud nesetkali.

Celkově je patrné, že se u této perifráze objevují slovesa značící rychlý pohyb, rychlý začátek děje jako například *upalovat*, *sprintovat*, *vyřítit se*.

český ekvivalent	výskyt	v procentech
rozběhnout se	68	35,6%
dát se do běhu	29	15,2%
dát se na útěk	21	11,0%
dát se na úprk	1	0,5%
utíkat	13	6,8%
vyrazit	12	6,3%
utéct	9	4,7%
běžet	7	3,7%
vzít nohy na ramena	4	2,1%
vyběhnout	3	1,6%
začít utíkat	2	1,0%
vyřítit se	2	1,0%
uprchnout	1	0,5%
upalovat	1	0,5%
sprintovat	1	0,5%
rozprchnout	1	0,5%
vylétnout	1	0,5%
<i>jinak</i>	15	7,9%
výskyt celkem	191	

7.4.4. *Romper a correr*

U této perifráze jsme vzhledem k výsledkům z korpusu CREA, které uvádíme v teoretickém popisu perifráze *romper a + infinitivo* obecně, neočekávali žádný výskyt. Není proto překvapením, že ani rozsahem menší databáze InterCorp neobsahovala žádný výskyt. Vzhledem k rozsahu korpusu Španělské královské akademie můžeme konstatovat, že se sloveso *correr* v kombinaci s perifrází *romper a* neobjevuje.

7.4.5. Srovnání

V případě této analýzy, která již nebyla tak podrobná jako předchozí analýza s infinitivem *llorar*, jsme se setkali s několika druhy ekvivalentů. Nejčastějšími z nich bylo dokonavé sloveso *rozběhnout se*. Celkově se pak nedokonavá slovesa s předponami ukázala jako nejčastější ekvivalent. Dalším ekvivalentem byla vazba *dát se do běhu*, případně podle kontextu i *dát se na útěk/úprk*. Jako minoritní se ukázala vazba *začít + nedokonavé sloveso* (například *utíkat*).

7.5. Závěr praktické části

Analýza perifrází vyjadřujících začátek děje se infinitivem slovesa *llorar* a doplňková analýza se slovesem *correr*, nám nastínila situaci v obou jazycích. Přestože jsme se rozhodli tuto analýzu pojmout víceméně konkrétně, tj. v analýze rozebíráme konkrétní ekvivalenty konkrétních vazeb, odvažujeme se říci, že i tak můžeme dojít k jistým obecným závěrům.

V obou případech se nejčastějšími ekvivalenty ukázala dokonavá slovesa s předponami. Dalším ekvivalentem byla vazba se slovesem *dát se*, tedy konkrétně *dát se do pláče*, či například *dát se do běhu*. Posledním o opakujících se ekvivalentů byla vazba *začít + infinitiv imperfektivního slovesa*. U všech perifrází jsme vždy zaznamenali i případy, které jsme označili pro účely této analýzy za jiné.

Samozřejmě musíme vzít v potaz charakter analýzy i korpusovou metodu, kterou jsme použili. Odvažujeme se tvrdit, že nejčastější ekvivalenty tohoto druhu perifrází, budou následující⁵⁶:

- Začít + infinitiv imperfektivního slovesa
- Perfektivní sloveso s předponou
- Vazba, například *dát se do + podstatné jméno*, *pustit se do + podstatné jméno*
- Parafráze

---

⁵⁶ Nejedná se o pořadí na základě frekvence.

8. Závěry

Tématem naší práce byly slovesné perifráze ve španělštině. Samotné téma perifrází je velice rozsáhlé, mezi lingvisty panují různé názory na to, co je a co není perifráze, případně kam které vazby zařadit. Názory se liší i na funkce perifrází. Cílem naší práce nebylo podrobněji se věnovat těmto diskuzím, proto jsme si na začátku práce jen velice stručně představili několik z nich a dále jsme se rozhodli přijmout za výchozí definici a vymezení termínu lingvisty Gómeze Torrega, který se podrobně věnoval této problematice. Za své jsme přijali i jeho dělení perifrází, kterým jsme se v této práci rozhodli věnovat největší pozornost – perifrázím infinitivním. Torrego tyto perifráze dělí na modální, aspektuální a ostatní. V naší práci v teoretické části v oddíle věnovaném infinitivním perifrázím jsme se věnovali popisu perifrází modálních a aspektuálních. Torrego termín „aspektuální“ používá pro perifráze, které popisují děj, ať se jedná o jeho začátek, trvání, opakování či konec. Tato skupina perifrází pro nás byla obzvláště zajímavá, neboť dalším autorem, jehož dílo bylo jedním z výchozích pro tuto práci, byl Bohumil Zavadil, který se podrobněji věnuje povaze slovesného děje. Právě větné perifráze hrají důležitou roli jako prostředky pro vyjádření povahy děje. Pro naši práci tak byla velmi zajímavá a přínosná možnost vycházet z díla autora, který dobře zná i české jazykové prostředí, neboť naším cílem bylo zároveň popsat možné ekvivalenty v češtině.

V této práci jsme měli přístup k databázi paralelního korpusu projektu InterCorp. Vzhledem k tomu, že se jedná o projekt vcelku nový, ke kterému veřejnost nemá ještě zcela přístup, a je tedy pravděpodobné, že většina předchozích prací na obdobné téma neměla tento nástroj k dispozici, rozhodli jsme se tohoto přístupu co nejlépe využít. Za přínosné jsme považovali na vhodných místech doplnit teorii o příklady z korpusu, prostřednictvím kterých jsme se snažili osvětlit právě vyložené jevy, případně porovnat daný jev se situací v češtině. Neomezovali jsme tak využití korpusu pouze na praktickou část práce, jak bývá zvykem.

V praktické části práce jsme se věnovali konkrétních vazeb ve spojení s infinitivy *llorar* a *correr*. Metoda, kterou jsme se rozhodli použít v této analýze, s sebou nesla různá úskalí, nicméně přestože se nejednalo o typické využití korpusových dat, domníváme se, že i tak analýza byla přínosná. Přestože jsme se rozhodli analýzu pojmout jinak a zkoumání jsme podrobili velice konkrétní vazby, odvažujeme se říci, že i tak jsme došli k závěrům, které se dají zobecnit. Do budoucna by pro nás bylo nicméně zajímavé provést i klasickou analýzu frekvencí a porovnat výsledky.

Téma slovesných perifrází jako prostředků pro vyjádření povahy slovesného děje i perifrází jako takových je velice široké. V této práci jsme se pokusili zachytit alespoň část systému slovesných vazeb.

8.1. Résumé ve španělském jazyce

Perífrasis verbales en español

En este trabajo nos hemos dedicado al tema de las perífrasis verbales en español.

Las lenguas románicas han creado un amplio y complejo sistema de perífrasis verbales. Nosotros vamos a dedicarnos a estudiar su función como expresiones de carácter de la acción verbal.

En la parte teórica, empezaremos por hacer un breve análisis del concepto de la perífrasis verbal como tal. En principio es importante mencionar que se trata de un concepto bastante nuevo, teniendo en cuenta la historia de la lingüística española, y no todos los autores coinciden en la definición de una perífrasis verbal.

El objetivo de nuestro trabajo no se centra en el estudio de esas discusiones lingüísticas, así que decidimos basarnos en la definición propuesta por Leonardo Gómez Torrego. El marco teórico que utilizamos en este estudio es el de la *Gramática Descriptiva de la Lengua Española*. En la parte sobre el carácter de la acción verbal, nuestra fuente principal fueron los estudios realizados por el profesor Zavadil, representante de la escuela lingüística praguense.

No fue nuestra intención realizar aquí un sumario de todas las perífrasis verbales y sus características ya que se trata de un tema demasiado amplio imposible de abarcar en un solo texto. En la parte teórica nos dedicamos a la descripción de las características, tanto semánticas como sintácticas, de las perífrasis de infinitivo, de gerundio y de participio pasado. En la parte dedicada a las perífrasis de infinitivo nos dedicamos detalladamente a las perífrasis modales y las perífrasis aspectuales. Intentamos relacionar todas las perífrasis descritas en esta parte del trabajo con su situación en checo, e intentamos proponer posibles equivalentes.

Una herramienta muy útil que nos permitió comparar la situación en español con la situación en checo es el corpus paralelo del proyecto InterCorp. Se trata

de un proyecto bastante reciente que todavía no está completamente abierto al público y que sigue desarrollándose. Este proyecto pretende crear un banco de datos de los principales idiomas de Europa con el fin de poder ser comparados con la lengua checa. La posibilidad de acceder a este banco de datos la consideramos como una muy buena oportunidad y no quisimos limitarnos a utilizarla solamente en la parte práctica, ya que creemos que los datos que este proyecto ofrece pueden ser de mucha utilidad. Por eso, teniendo en cuenta de que se trata de una herramienta a la que pocos de los trabajos anteriores han tenido acceso, decidimos poner ejemplos concretos encontrados en el corpus también en la parte teórica. Estamos convencidos de que un ejemplo concreto a veces puede aclarar la descripción teórica. Nuestra intención siempre fue que se tratara de ejemplos representativos y no de casos aislados.

Después de las descripciones de las perífrasis de infinitivo, tanto modales como aspectuales, nos dedicamos brevemente a las diferencias estilísticas y regionales de ciertas perífrasis. Así pudimos observar que algunas de las perífrasis son más típicas para América Latina mientras que otras son más comunes en España. Hay perífrasis que pertenecen a la lengua coloquial y hay otras que aparecen más en los textos escritos. En esta parte del trabajo decidimos averiguar algunos de los casos en el corpus de la Real Academia Española, ya que este corpus también incluye datos de la lengua hablada (textos orales representan 10% del total de los datos del corpus CREA). Después nos dedicamos a las perífrasis de gerundio y después, ya brevemente, a las perífrasis de participio pasado.

En la parte práctica analizamos las perífrasis de infinitivo, concretamente las perífrasis incoativas. Hicimos, en total, dos análisis.

El primer análisis fue más complejo y se dedicó a las perífrasis *empezar a + infinitivo*, *ponerse a + infinitivo*, *echar(se) a + infinitivo* y *romper a + infinitivo* en las combinaciones con el infinitivo *llorar*. En el segundo nos ocupamos de estudiar la combinación de las mismas perífrasis con el infinitivo *correr*.

Elegimos estos dos verbos por su capacidad combinatoria con las estudiadas perífrasis estudiadas (como aprendimos en la parte teórica, algunas perífrasis, como por ejemplo *echarse a + infinitivo*, permiten combinaciones con muy pocos infinitivos) y también por su significado. En el caso del verbo *llorar* esperamos encontrar suficientes casos en el corpus, ya que la mayoría de los datos en ese banco de datos pertenecen a novelas literarias. El verbo *correr* lo escogimos porque se trata de un verbo que representa movimiento.

El método que decidimos utilizar para el estudio de estos datos, trae consigo varias complicaciones que fue necesario tener presentes a lo largo de todo el procedimiento del análisis. Una de las complicaciones es, por ejemplo, la todavía limitada cantidad de datos. También nos dimos cuenta de que el método que decidimos usar, no es el método habitual con el que se trabaja en el corpus ya que los ejemplos que decidimos estudiar fueron, tal vez, demasiado concretos. Sin embargo, nos atrevemos a decir que aún así pudimos llegar a ciertas conclusiones acerca de los posibles equivalentes checos, por lo cual fue posible cumplir con el objetivo primordial del trabajo. También creemos que el método que usamos habla mucho de la relación entre el español y el checo y del uso del corpus como tal.

El tema de las perífrasis verbales es un tema muy amplio y complejo que ofrece varias cuestiones propicias a analizar. El objetivo de nuestro trabajo fue esbozar la función de las perífrasis en la expresión del carácter de la acción verbal y a la vez estudiar sus posibles equivalentes al idioma checo. Creemos que sería muy interesante realizar futuros trabajos que nos permitan profundizar en este tema y ampliar la parte práctica.

Palabras claves: *perífrasis verbales, español, checo*

8.2. Resumé v českém jazyce

Slovesné perifráze ve španělštině

Předmětem této diplomové práce, jak sám název napovídá, jsou slovesné perifráze.

V teoretické části jsme se zabývali funkcí slovesných perifrází jako prostředku pro vyjádření povahy slovesného děje ve španělštině. Stručně jsme probrali také problematiku českého vidu a španělského aspektu. V této části práce jsme se inspirovali prací Bohumila Zavadila, který se tématem povahy slovesného děje zabývá.

Po té, co jsme se seznámili se sémantickou a formální klasifikací španělských perifrází obecně, rozhodli jsme se vzhledem k rozsahu tématu věnovat podrobněji konkrétnímu typu perifrází, a to perifrázím s infinitivem, s gerundiem a perifrázím s participiem. U perifrází infinitivních vyjadřujících začátek děje, kterým jsme se později věnovali v praktické části práce, jsme popsali stylové a regionální rozdíly.

Dále jsme popsali jednotlivé infinitivní perifráze ze skupiny perifrází modálních a aspektuálních. V této části práce jsme vycházeli především z díla *Gramática Descriptiva de la Lengua Española* a její terminologie. V další části práce jsme se věnovali perifrázím s gerundiem a po té, již v menším rozsahu, i perifrázím s participiem. Protože naší snahou bylo zároveň porovnat situaci ve španělštině se situací v češtině, snažili jsme se i tuto teoretickou část na vhodných místech doplnit o příklady z paralelního korpusu. Bylo naší snahou, aby tyto příklady byly vždy co nejvíce reprezentativní.

V praktické části naší práce jsme se rozhodli na korpusu hledat české ekvivalenty infinitivních perifrází vyjadřujících začátek děje. Konkrétně jsme hledali ekvivalenty těchto vazeb s infinitivy *llorar* a *correr*. Pokusili jsme se o zobecnění výsledků analýzy.

Hlavním nástrojem v praktické části nám byl paralelní česko-španělský korpus. Postupy a metody korpusu jsou v práci podrobně popsány, stejně tak i nevýhody, které s sebou tento korpusový výzkum nese.

Slovesné perifráze jsou rozsáhlým tématem, které si zaslouží pozornost a další studium. Snahou této práce bylo popsat systém perifrází a prostudovat možné ekvivalenty v češtině.

Klíčová slova: *perifráze, španělština, čeština*

8.3. Resumé v anglickém jazyce

Verbal periphrases in the Spanish language

As the title suggests, the object of the thesis is verbal periphrases.

In the theoretic part, we dealt with the function of verbal periphrases as a means to convey the nature of verbal action in Spanish. Moreover, we briefly explained the issue of Czech and Spanish verbal aspect. This part of work was inspired by the work of Bohumil Zavadil, who covers the subject matter of verbal aspect.

After we familiarized ourselves with the semantic and formal classification of Spanish verbal periphrases in general; taking the volume of the topic into account, we decided to dedicate ourselves in detail to periphrasis with the infinitive, the gerund periphrases, and the participle periphrases. In addition, we described the stylistic and regional differences of the periphrasis with the infinitive which express the start of action and which were covered in the practical part of the work.

Furthermore, we looked at individual infinitive periphrases from the group of modal and aspectual periphrases, individual gerund periphrases and also the participle periphrases. In this part of work, we drew from the *Descriptive grammar* and its terminology. Since one of our objectives was to compare the situation in Spanish with the one in Czech, we endeavored to supplement even this theoretical part with the examples from the parallel corpus. We tried to make these examples as representative as possible.

In the practical part of our work, we decided to search in corpus for Czech equivalents of periphrases with the infinitive which express the start of action. Specifically, we sought the equivalents of these phrases with the infinitives *llorar* and *correr*.

The parallel Czech-Spanish corpus was the main tool in the practical part. The techniques and methods of the corpus are minutely described in the work, as well as the disadvantages which the corpus research implies.

Verbal periphrases are an extensive topic, which deserves attention and further research. The objective of this work was to describe the system of periphrases and at the same time survey their possible equivalents in Czech.

Key words: *periphrase, Spanish, Czech*

9. Bibliografie

- ALARCOS LLORACH, Emilio. *Estudios de gramática funcional del español*. Madrid: Gredos, 1970.
- ALARCOS LLORACH, Emilio. *Gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999.
- BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta (eds.). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, 1999.
- CVRČEK, Václav a kolektiv. *Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010
- ESVAN, F., *Vidová morfologie českého slovesa*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007
- FENTE GÓMEZ, R. – FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, J. – G.FEIJOO, Lope. *Perífrasis verbales*. 2a edición. Madrid: Edelsa, 1997
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo. *Gramática didáctica del español*, Madrid, Ediciones SM 1997
- GOMEZ TORREGO, Leonardo. Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 1999, ss. 3323-3390.
- GREPL, Miroslav a kolektiv. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995.
- HAMPLOVÁ, Sylva. *Stručná mluvnice španělštiny*. Čtvrté vydání, Praha: Academia, 1996.
- LÁVIČKOVÁ, Stanislava. Frekvence a významy slovesných perifrází v současné španělské próze. Č. Bud., 2010. diplomová práce (Mgr.).
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.
Pedagogická fakulta
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe, 1973.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros, 2009.

- ROJO, G. Relaciones entre temporalidad y aspecto en el verbo español. In BOSQUE, I. (ed.), *Tiempo y aspecto en español*. Madrid: Cátedra, 1990
- SAN JOSÉ, V. B. – DUBSKÝ, Josef- KRÁLOVÁ, Jana. *Moderní gramatika španělštiny*. První vydání. Plzeň: Fraus, 1999
- SÁŇKOVÁ, Marcela. Opisné slovesné vazby infinitivní v textech práva Evropské unie a jejich české ekvivalenty. Č. Bud., 2010. bakalářská práce (Bc.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Filozofická fakulta
- SECO, Rafael. *Manual de gramática española*. 11a edición. Madrid: Aguilar, 1993
- ŠKOPKOVÁ, Pavla. Slovesé perifráze ve španělštině a jejich ekvivalenty v češtině. Praha, 2011. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Filozofická fakulta
- YLLERA, Alicia. Las perífrasis verbales de gerundio y participio. In BOSQUE, Ignacio – DEMONTE, Violeta. *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid: Espasa Calpe, 1999, ss. 3392-3441
- ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010
- ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Sintaxis del español actual*. Praha: Karolinum, 2008
- ZAVADIL, Bohumil. *Současný španělský jazyk, I-II*. Skripta FF UK. Praha: UK, 1995.

Webové stránky:

- www.rae.es
- <http://ucnk.ff.cuni.cz/intercorp/>
- <http://corpus.rae.es/creanet.html>

